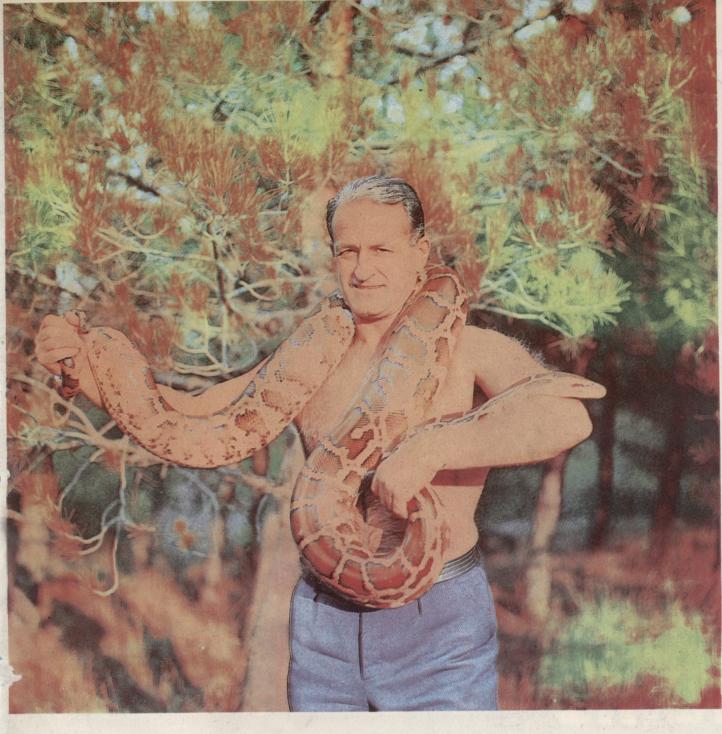
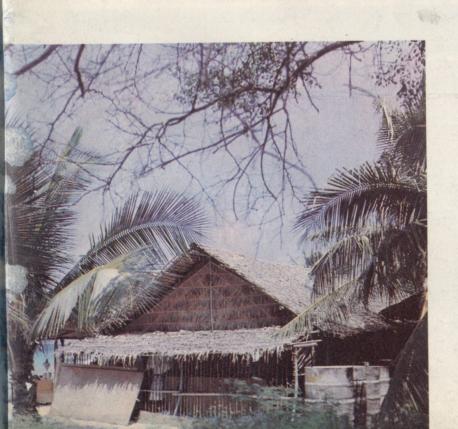
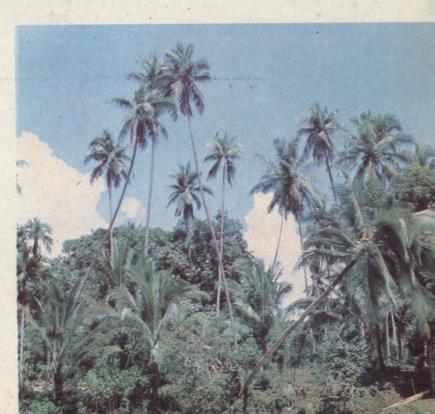

3350E0 Ne 4 1989

3MML GBLDFISKI

130 წლის ნავსადგური

പ്രാളയെക്കാലാന ദല്പെഴാ

BJ6&AJᲚᲣᲠᲘ ᲙᲝᲛᲘᲢᲔᲢᲘᲡ ᲞᲚᲔᲜᲣᲛᲘᲡ ᲨᲔᲡᲐᲮᲔᲑ

1989 წლის 15 და 16 მარტს შედგა სკკპ ცენტრალური კომიტეტის მორიგი პლენუში. პლენუშშა განიხილა შემდეგი საკითხები:

1. საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიისაგან სსრ კავშირის სახალხო დე-

პუტატთა არჩევნების მოწყობის შესახებ.

2. თანამედროვე პირობებში პარტიის აგრარული პოლიტიკის შესახებ.

პლენუმს დაესწრნენ სსრ კავშირის სახალხო დეპუტატობის კანდიდატები სა-

ბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიისაგან.

ინფორმაციით პირველ საკითხზე გამოვიდა საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიისაგან სსრ კავშირის სახალხო დეპუტატთა არჩევნების საარჩევნო კომი-სიის თავმჯდომარე 3. ბ. აოკტიუბი. ინფორმაცია პრესაში გამოქვეყნდა.

ფარული კენჭისყრის შედეგად ყველა კანდიდატი არჩეულ იქნა სსრ კავშირის სახალხო დეპუტატად საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიისაგან.

პლენუმშა მიიღო დადგენილება საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიისაგან არჩეული სსრ კავშირის სახალხო დეპუტატების განაწესების შესახებ,

რომელიც პრესაში გამოქვეყნდა.

მოხსენება თანამედროვე პირობებში პარტიის აგრარული პოლიტიკის საკითხზე გააკეთა სკკპ ცენტრალური კომიტეტის გენერალურმა მდივანმა მ. ს. გორბაჩოვმა. ამ საკითხის განხილვაში მონაწილეობის მისაღებად პლენუმზე მოიწვიეს სასოფლო რაიკომების მდივნების, კოლმეურნეობათა თავმ-ჯდომარეების, საბჭოთა მეურნეობების დირექტორების, მოიჯარეების, მეცნიერებისა და აგროსამრეწველო კომპლექსის სხვა მუშაკების ჯგუფი.

პლენუმის მონაწილეებს შესაძლებლობა მიეცათ წინასწარ გასცნობოდ-. ნენ პარტიის აგრარული პოლიტიკის საკითხებზე შემუშავებული დოკუმენტების პროექტებს, რომლებიც სკკპ ცენტრალური კომიტეტის პოლიტბიურომ მოამზადა სკკპ XXVII ყრილობისა და XIX საკავშირო პარტიული კონფე-

რენციის დებულებათა შესაბამისად.

კამათში გამოვიდნენ: ვ. ი. პოტაპოვი — სკკპ ირკუტსკის საოლქო კომიტეტის პირველი მდივანი, ე. ე. სოკოლოვი — ბელორუსიის კომპარტიის ცენტ-რალური კომიტეტის პირველი მდივანი. დ. კ. მოტორნი — კიროვის სახელობის კოლმეურნეობის თავმჯდომარე, უკრაინის სსრ, ა. მ. კ. ბრაზაუსკასი — ლიტვის კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის პირველი მდივანი, ვ. კ. მესიაცი — სკკპ მოსკოვის საოლქო კომიტეტის პირველი მდივანი, ი. ი. ლუკინოვი — საბჭოთა კავშირის ვ. ი. ლენინის სახელობის სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი, უკრაინის სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ეკონომიკის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის დირექტორი, ნ. ა. ნაზარბაევი — ყაზახეთის სხრ მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარე, ი. ი. ლიტვინცევი — სკკპ ტულის საოლქო კომიტეტის პირველი მდივანი, ვ. ს. მურახოვსკი — სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭოს თავშვდომარის პირველი მოადგილე, სსრ კავშირის სახაგრომრეწვის თავმჯლომარე, ე. ი. ჩაზოვი — სსრ კავშირის განმრთელობის დაცვის მინისტრი და სხვა ამხანაგები.

დასასრულს გამოვიდა სკკპ ცენტრალური კომიტეტის გენერალური მდი-

ვანი მ. ს. გორბაჩოვი.

პლენუმმა განხილულ საკითხზე მიიღო ვრცელი დადგენილება, რომელიც

პრესაში გამოქვეყნდა.

პლენუმზე სკკპ ცენტრალური კომიტეტის წევრებმა ვ. პ. ტიხომიროვ-- მოსკოვის ვლადიმერ ილიას ძის სახელობის ელექტრომექანიკური ქარხნის შიგმჩარხავმა ხარატმა, ვ. ა. პეტროვმა — საწარმოო გაერთიანება "მალიშევის სახელობის ქარხნის" ხარატმა, ქ. ხარკოვი, ვ. ა. ზატვორნიცკიმ საპროექტო-სამშენებლო გაერთიანება "მოსკოვმშენის" კომპლექსური ბრიგადის ბრიგადირმა და სხვა ამხანაგებმა შეიტანეს წინადადება, განიხილონ და შეაფასონ სკკპ ცენტრალური კომიტეტის წევრის ბ. ნ. ელცინის ზოგიერთი გამოსვლა, რომლებიც, მათი აზრით, ეწინააღმდეგება ცენტრალური კომიტეტის პოლიტიკურ მითითებებს, პარტიულ ეთიკასა და საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის საწესდებო ნორმებს.

პლენუმმა საჭიროდ მიიჩნია, დაავალოს კომისიას სკკპ ცენტრალური კომიტეტის წევრთა შემადგენლობით ყურადღებით შეისწავლოს ეს საკითხი და თავისი დასკვნები მოახსენოს სკკპ ცენტრალური კომიტეტის მორიგ პლენუმს. ამით სკკპ ცენტრალური კომიტეტის პლენუმმა მუშაობა დაამთავრა.

პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!

OMP35TEC

1989 **136000**. Nº 4 (628).

ჟურნალი გამოდის 1928 წლიდან

±ᲝᲕᲔᲚᲗᲕᲘᲣᲠᲘ ᲡᲐᲖᲝᲒᲐᲓᲝᲔᲑᲠᲘᲕ-3MᲚᲘᲢᲘᲙᲣᲠᲘ ᲓᲐ ᲡᲐᲚᲘᲢᲔᲠᲐᲢᲣᲠM-63853636M #766550

60836303:

ოთარ <u>ქინ</u>ქლაძე. გარდაქმნის გა-J3000ლ080.

ᲙᲐᲠᲚᲝ ᲙᲝᲛᲐᲮᲘᲫᲔ. **Ფ**ᲝᲗᲘᲡ ᲜᲐᲕᲡᲐ₋ Jუ**Დ**ᲐᲠᲘ.

ᲡᲐᲠᲒᲘᲡ ᲪᲐᲘᲨᲕᲘᲚᲘ. ᲞᲝᲔᲢᲣᲠᲘ ᲘᲐᲓ-3560.

578856 58658535. 2600 C5806 6M-**ᲛᲐᲜᲢᲘᲙᲐ**.

ᲐᲠᲜനയ്യ გეგე3ᲙᲝᲠᲘ. ᲙᲝᲑᲠᲐ, ᲞᲘᲗᲝ-ᲜᲘ ᲓᲐ ᲥᲛᲐᲜᲘ ᲛᲐᲗᲜᲘ.

ᲠᲝᲛᲐᲜ ᲒᲝᲪᲘᲠᲘᲫᲔ. ᲔᲙᲝᲚᲝᲒᲘᲣᲠᲘ საფრთხე.

გიგლია.

გურაგ თაქთაქიშვილი. ფუტ<u>პარი.</u> ᲗᲔᲘᲛᲣᲠᲐᲖ ᲛᲘᲒᲩᲣᲐᲜᲘ. ᲛᲐᲮᲕᲨᲘᲡ ᲛM_ 5നന്നുവ

ვლაღიმერ სოლოუხინი. რატომ არ ᲛᲝᲕᲐᲨᲔᲠᲔ ᲮᲔᲚᲘ ᲘᲛ ᲬᲔᲠᲘᲚᲡ?

ᲒᲘᲕᲘ ᲰᲔᲚᲘᲫᲔ. ᲡᲘᲛᲦᲔᲠᲐ ᲡᲐᲡᲐᲤᲚᲐ-

5. 35L0G30. 305 am3ms 66mG30 RS ക്യർന്മും

ᲔᲚᲒᲣᲯᲐ ᲑᲔᲠᲘᲨᲕᲘᲚᲘ. ᲞᲐᲡᲣᲮᲡ ᲩᲔᲛᲞᲘ-MEYOU 9793999FF.

35606585 36ML3M6@0.

ᲡᲐᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝᲡ ᲙᲐ ᲪᲙ-ᲘᲡ ᲒᲐᲛᲝᲛᲪᲔᲛᲚᲝᲑᲐ

C .. phm 35", 1989 F.

8003360 60@356M60

mms6 40645340

678089980W 3WE3909:

გულნარა გახტაძე (3/მგ. მდივანი), ოთარ ᲑᲔᲠᲘᲨᲕᲘᲚᲘ, ᲕᲐᲡᲘᲚ ᲒᲕᲔᲢᲐᲫᲔ, ᲜᲐᲗᲔᲚᲐ ᲒᲘ**Ო**Რგოგიანი, ოთარ დემეტრაშვილი, სერგო დურ-ᲛᲘᲨᲘᲫᲔ, ᲕᲐᲮᲢᲐᲜᲒ ᲔᲡᲕᲐᲜᲯᲘᲐ, ჯᲔᲛᲐᲚ **ᲛᲔ**ᲮᲠᲘუვილი, **ღინა**რა ნოდია (მხატვარ-რედაქტორი), 00630% 6386M6340.

354&7496UF 973330UE35

ანუ

MODS6 40645340.

გზა რომელიც ტაძართან მიგვიყვანს

1985 წელი.

აპრილი.

საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის პლენუმი.

დღის წესრიგი: სკკპ მორიგი XXVII ყრილობის მოწვევისა მის მომზადებასა და ჩატარებასთან დაკავშირებული ამო-

ცანები. მას შემდეგ ოთხი წელი გავიდა. ახლა 1989 წლის აპრილია.

და მე ხელმეორედ ჩავიკითხე მოხსენება, რომელსაც მაშინ, ამ ოთხი წლის წინ, გავეცანი. გამოგიტყდებით რომ, ახლა წაკითხულმა აჯობა მაშინდელს. უთუოდ იმიტომაც, რომ ჩანაფიქრსა და მიღწეულს შორის

ოთხი წლის ძნელად სავალი გზა დევს. მ. ს. გორბაჩოვი მაშინ, როცა 1985 წლის აპრილი იდგა: — ზრდის ტემპის დაჩქარების, თანაც არსებითი დაჩქარების ამოცანის შესრულება სავსებით შესაძლებელია, თუ მთელი ჩვენი მუშაობის ცენტრში დავაყენებთ ეკონომიკის ინტენსიფი-კაციისა და მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესის დაჩქარებას გარდავქმნით მართვასა და დაგეგმვას, სტრუქტურულ და ინ-ვენსტიციურ პოლიტიკას, ყოველნაირად ავამაღლებთ ორგანი-ზებულობასა და დისციპლინას, ძირეულად გავაუმჭობესებთ საქმიანობის სტილს.

დროა. შევუდგეთ მართვის ორგანიზაციული სტრუქტურების სრულყოფას, გავაუქმოთ ზედმეტი რგოლები, გავამარტი-ვოთ აპარატი, გავზარდოთ მისი ეფექტიანობა. ეს იმიტომაც არ-ის საჭირო, რომ მართვის ზოგიერთი რგოლი დაბრკოლებად გა-დაიქცა და წინსვლას აფერხებს. მკვეთრად უნდა შევზღუდოთ ინსტრუქციების, დებულებების, მეთოდიკების რიცხვი, რომლებიც თვითნებურად განმარტავენ რა პარტიისა და მთავრობის გადაწყვეტილებებს, ბოჭავენ საწარმოთა დამოკიდებულებას.

— საჭიროა გავზარდოთ რესპუბლიკური და ადგილობრივი ორგანოების პასუხისმგებლობა სამეურნეო და სოციალურ-კუ-ლტურული მშენებლობის მართვაში, მშრომელთა მოთხოვნი-

ლებების დაკმაყოფილებაში. მაშინ, 1985 წლის აპრილში, აღვიქვით ჩვენ პირველად ისე-თი ცნებები, როგორიცაა გარდაქმნა, საჯაროობა, დემოკრატი-

ზაცია.

ჯერ იყო სიტყვა. და მერე საქმე.

მ. ს. გორბაჩოვი ახლა, ოთხი წლის შემდეგ: — მალე ოთხი წელი შესრულდება იმ მომენტიდან, როცა პარტიამ ხალხს მოუწოდა ქვეყნის რევოლუციური განახლები-სათვის. ეს დრო აღინიშნა საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ცხოვ-რების უმაგალითო ინტენსიურობით. საბჭოთა საზოგადოება, როგორადაც იგი ახლა გამოიყურება და გათვითცნობიერებული აქვს თავი, უკვე ბევრი რამით გამოირჩევა იმისაგან, როგორიც იგი 1985 წლის დამდეგს იყო. უძრაობის ატმოსფერო შეცვალა საჯაროობამ, გაცხოველებულმა დისკუსიამ, მტკიცე გადაწყვე-ტილებამ, რომ ბოლომდე, უკომპრომისოდ გავერკვეთ ყველაფერში, რამაც მიგვიყვანა კრიზისის წინა მდგომარეობამდე, გამოალია მოვათავისუფლოთ ჩვენს ხალხში დაბუდებული მძლავრი ენერ-

მართალია ეს.

ჩვენ დღეს აღარა ვართ ის, რაც თუნდაც ამ ოთხიოდე წლის

წინ ვიყავით.

უძრაობის ატმოსფერო მართლაც შეიცვალა საზოგადოებრივპოლიტიკური ცხოვრების აქტივობითაც და ინტენსიურობითაც. მეტი გასაქანი მიეცა ინიციატივას, თვითმოქმედებას, არასტან-დარტულ აზროვნებასა და მოქმედებას. შეიცვალა ფაქტებისა და მოვლენებისადმი მიდგომა, მისი კრიტერიუმები. ყოველივე ეს, პოზიტიურ გავლენას ახდენს როგორც მატერიალური, ასევე სუ-ლიერი სფეროების განვითარებაზე, მაგრამ ჩვენ მაინც შეგვეძ-ლო მეტი გაგვეკეთებინა, რათა უკეთესობისკენ შეგვეცვალა სიტუაცია.

ეს არც თუ ისე იოლი აღმოჩნდა. იმიტომ, ჩემის აზრით, რომ რაღაც უფრო მნიშვნელოვანი რამ გვიშლის ხელს და წინაც გვეღობება, ვიდრე უბრალო მო-

ნდომებაა, მისი დეფიციტი.
საქმე ის არის, რომ დემონტაჟს საჭიროებს გარდაქმნის დამუხრუჭების ჯერ კიდევ არსებული და მომქმედი მექანიზმი.
და ისიც, რომ ჩვენ ჯერ ბოლომდე და უკომპრომისოდ მაინც
ვერ გავერკვიეთ ყველაფერში, რამაც კრიზისის წინა მდგომარეობამდე მიგვიყვანა.

ოთხი წელი კი არც ისე ცოტა დროა და ამ ხნის განმავლო-ბაში ის მაინც შეგვეძლო მოგვეხერხებინა, რომ არსებითში გავრკვეულიყავით თავიდან და ბოლომდე. ვერ მოვახერხეთ.

ვერც მოვახერხებთ, თუ ამბავი თავიდან ბოლომდე არ მოვ-ყევით, თუ ამ მონაყოლში რაღაც გადავმალეთ ან დავამახინ-ჯეთ, თუ არ მოვიხმეთ გონიერება და ვერ შევძელით ჩვენ ხალ-ხში, კერძოდ ახალგაზრდობაში, დაბუდებული ენერგიის გამო-

თავისუფლება. მე ძალზე მაფიქრებს ის რომ, გარდაქმნაში სამეცნიერო და შემოქმედებითი ინტელიგენციის ზოგიერთი წარმომადგენლის როლი, სამწუხაროდ, ვერ აღმოჩნდა მისივე პასუხისმგებლობის ტოლფასი, რასაც საგრძნობი ზიანი მოაქვს. რას გვაძლევს, მაგალითად, მარტოოდენ სათავგადასავლო ხასიათის უბრალო თხრობით გატაცება ყოველგვარი ანალიზის, ფაქტებსა და მო-ვლენებს შორის მიზეზ-შედეგობრივი კავშირის, არგუმენტირე-ბული დასკვნების გამოტანის გარეშე?

თავად განსაჯეთ. აბა, რად ვარგა, ან ვის რაში სჭირდება იმის მტკიცება, თით-ქოს ყველა ჩვენი უბედურების მიზეზიც და შედეგიც თურმე მხოლოდ და მხოლოდ ის ყოფილა, რომ ეროვნებით ქართველი "აზიატი" ი. ბ. სტალინი უკულტურო, გაუნათლებელი "პიროვ-ნების კულტი" და უხეირო ხასიათის ადამიანი იყოო. კარგი რა!

ქაოგი რა!
 რაც გამოვიარეთ, განვიცადეთ და სანამდეც მივედით, ეს ახლა უკვე ცნობილია, მაგრამ ყოველივე ამის გამომწვევ რეალურ
მიზეზებს მაინც ვერ ჩავწვდით. ისიც სათქმელია, რომ არ ეკადრება რუსულენოვან მწერალს და პუბლიცისტს, მით უფრო
მეცნიერს დამამცირქბელი, შეურაცხმყოფელი, ცინიკური და
ლამის ლანძღვა-გინებიანი სტრიქონების ავტორობა. არც იმის
წერა, რაც მართალი არ არის და რასაც არავინ დაგიჯერებს.

ასეა ეს. თანაც, თუ სათქმელი რამ გაქვს და ჭეშმარიტების დადგენის პრეტენზიასაც აცხადებ, ამბავი თავიდან მაინც უნდა დაიწყო და ბოლომდე მოყვე ისე, რომ ტყუილში, თვალთმაქცობაში და რა-ღაც-რაღაცეებისადმი მიკერძოებულ დამოკიდებულებაში არა-

ვინ დაგიჭიროს. მთელი სიმართლე უნდა ითქვასო. სრული სიმართლეო.

კი, ბატონო! თქვი მერე, ვინ გიშლის?

თითქოს, არც არავინ.

და მეც, ისიც ამ ბოლო ხანს, კანტი-კუნტად, მაგრამ მაინც ამოვიკითხე ზოგიერთი ისეთი რამ, რაც აქამდე არ ვიცოდი.

მადლობელი ვარ ამისათვის მოსკოვური ჟურნალ-გაზეთე-თების პუბლიკაციების ზოგიერთი ავტორისა.

არ ვიცოდი, მაგალითად, რომ ავადმოსაგონარი "ხალხის ნტერი", "საკონცენტრაციო ბანაკი", "შრომის ბანაკი" და მათთან დაკავშირებული დაპატიმრება, გადასახლება, დახვრეტა გაცილებით უფრო ადრინდელი წარმოშობისა ყოფილა, მე კი 30-იანი და მომდევნო წლების ნამოქმედარი მეგონა. გაცილებით უფრო ადრე გამხდარა საკონცენტრაციო ბანაკი პატიმართა მუქთი შრომის გამოყენების საშუალებაც. არც ის ვიცოდი, რომ მიწის აქტიური სოციალიზაციის პროცესი 1918 წლიდან დაწყებულა, როცა კულაკებს 50 მილიონი ჰექტარი მიწა ჩამოართვეს და არსებითად განხორციელდა კიდეც კულაკობის ლიკვიდაცია. მომდევნო 1919 წელს კი გამოქვეყნდა სრულიად რუსეთის ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის დებულება "სოციალისტური მიწათმოწყობისა და სოციალისტურ მიწათმოქმედებაზე გადასვლის ღონისძიებათა შესახებ". სწორედ მაშინ გაჩენილა და ისიც თითქმის ერთბაშად 5000 საბჭოთა მეურნეობა და 6.000 კოლმეურნეობა. მე არც ის ვიცოდი, რომ სამოქალაქო ომში მარტოდენ "წითლები" და "თეთრები" კი არ ებრძოდნენ ერთ-მანეთს, არამედ ორივეს ერთად ებრძოდა მონაცვლეობით მესამე ძალა — ამბოხებული გლეხობა.

მე ახლა უკვე ვიცი, როდის და როგორ დაწყებულა გლეხო-ბის გაუცხოება, როცა მხარს ჯერ მას უჭერდნენ მემამულეების წინააღმდეგ, ხოლო მერე კი პროლეტარიატს, უკვე გლეხობის

წინააღმდეგ.

სულმა წამძლია და პარტიის ადრინდელი ყრილობების სტე-ნოგრაფიულ ანგარიშებსაც გავეცანი. აღარ არისო საშიში, ნება-დართულიაო და მეც გავეცანი. აი, რუსეთის კომუნისტური პა-რტიის IX ყრილობა. 1920 წელი. ვ. ი. ლენინის შესავალი სი-ტყვა და ...ლ. ბ. ტროცკის მოხსენება სამეურნეო მშენებლობის საკითხებზე.

ლ. ბ. ტროცკი:

ლ. ბ. ტროცკი:
— ადამიანი საკმაოდ ზარმაცი ცხოველია. იძულება დიდ როლს ასრულებს და კვლავაც შეასრულებს ხანგრძლივი ისტორიული პერიოდის განმავლობაში. სამხედრო დარგში არსებობს სათანადო აპარატი, რომელიც ამოქმედდება, რათა აიძულოს ჯარისკაცები, შეასრულონ თავიანთი მოვალეობა. ამა თუ იმ სახით, ასევე უნდა იყოს აგრეთვე შრომის დარგშიც. ეს მილიტარიზაცია წარმოუდგენელია ისეთი რეჟიმის დამყარების გარეშე, რომლის დროსაც თითოეული მუშა თავს იგრძნობს შრომის ჯარისკაცათ, რომელსაც არ შეუძლია, იყოს თავისი თავის თავისუფალი განმგებელი. თუ დანიშნულია მისი სხვაგან გადასროლა, მან იგი უნდა შეასრულოს, თუ არ შეასრულა — იგი დეზერტირია, რომელსაც დასჯიან. იძულება შრომის ორგანიზაციაში ვეებერთელა როლს ასრულებს. აში ვეებერთელა როლს ასრულებს.

დიახ, დიახ! ეს სწორედ ის ლ. ბ. ტროცკია, რომელმაც ორთაბრძოლა ი. ბ. სტალინთან წააგო და დიდძალი ხალხიც იმს-

არადა, ვ. ი. ლენინის ცნობილი ანდერძის მიხედვით, მაშინ-

დელ ცეკაში, ეს ორად ორი ბელადი ყოფილა.

რატომ მაინცდამაინც ეს ორი?

ან რას მოიქმედებდა, მაგალითად, ჩვენთვის უცნობი მესამე? ყოველივე ეს მეც, შენც და სხვასაც ყველას აქამდე უნდა

გვცოდნოდა. თუნდაც იმიტომ, რომ გასაგები ყოფილიყო 30-იანი და შე-მდგომი პერიოდის მოვლენებიც და პროცესებიც. ისიც, თუ შემ-ზარავი "სტალინური რეპრესიების" შემდეგ, რა ძალა ამოძრა-ვებდა ნ. ს. ხრუშჩოვისა და ლ. ი. ბრეჟნევის დამთრგუნველ მან-

ქანას? მერეც. სულ ბოლო დრომდე. სულ ახლახან: აი, რა არის გამოსაკვლევი და დასადგენი. აი, რა არის გაძოსაკვლევი და დასადგენი.

ი. ბ. სტალინის პიროვნულ თვისებებში კი არა, თავად სტალინიზმის ფენომენშია საჭირო გარკვევა, იმ მიზეზებში გვჭირდება ჩახედვა, რომლებმაც ეს ფენომენი შვეს. ყველამ თავისი
საქმე აკეთოს. ჩვენ კი სტალინიზმის მანკიერება საქართველოს
უახლეს ისტორიასთან მიმართებაში დავასაბუთოთ, დავგმოთ
იგი და, რაც მთავარია, უკუვაგდოთ ჩვენი რეალური ყოფიერებიდან და ცნობიერებიდან ყოველივე, რაც გარდაქმნის პროცესს ამუხრუჭებს. აშ სამნახევარი ათეული წლის წინ გარდაცვლილი კაცი ვერ დაგამუხრუჭებს დღეს შენ.

სხვა რაღაცაშია აქ საქმე.
მე ასეთი შთაბექდილება მექმნება, რომ ვიღაცეები ცდილობენ, წარსულის "ცხელ-ცხელი" ამბების მოყოლით გაგვართონ
და მთელი ჩვენი ყურადღება იმ გუშინდელზე გადაიტანონ, ხოლო გარდაქმნის დამუხრუჭების მექანიზმი ხელუხლებელი დატოვონ და, მაშასადამე, პრობლემებიც, რომლებიც მემკვიდრე-

ობით გადმოგვეცა. დიდი საქმეა, მაგრამ განა საკმარისი, მაგალითად, დავგმოთ თეზა სოციალისტური მშენებლობის პროცესში კლასობრივი

ბრძოლის გამწვავების თაობაზე, რასაც სრულიად გაუმართლე-ბელი მასობრივი რეპრესიები მოჰყვა, და ამაზე გავჩერდეთ?

ნუთუ სხვა აღარაფერია დასაგმობი, არც გლეხობისადში დამო ე ე 1 აუთუ სივა აღაოაფეოია დასაგიოიი, აოც გლეიოიისადაც დადა-ე ე— 11
კიდებულების საკითხში, არც ქართველი ერის ჩამოყალებუბის [1] [1] ქ
ან ერთაშორის ურთიერთობის, ეკონომიკური სტიმულირების,
მართვისა და ხელმძღვანელობის არნახული ცენტრალიზაციის,
დაგეგმვის თეორიისა და პრაქტიკის, საზოგადოებრივი ორგანიზაციების როლისა და სახელმწიფო სისტემაში მათი ადგილის,
აგრეთვე სხვა სადღეისოდ უაღრესად სასიცოცხლო საკითხებში?
საერთოდ — სსრ კავშირის მასშტაბით.

საქართველოსთვისაც, კერძოდ და განსაკუთრებით. აქაც ბე-

ვრი რამ გვაქვს გასარკვევი.

მაგალითად, როგორ და რა პირობებში დამყარდა საბჭოთა

ხელისუფლება საქართველოში? ვინ იყვნენ და რას წარმოადგენდნენ ამ საქმის მაშინდელი თავ-

კაცები?

რა მოიმოქმედეს ქართველმა მენშევიკებმა და როგორ გაჩნდა ქართული ემიგრაცია? სად და რა შეცდომა იქნა დაშვებული, ან ვინ და როდის და-

უშვა იგი? და საერთოდ, ვიცოდეთ უნდა თუ არა ჩვენ ყველაფერი, რაც გვეხება და რაც ჩვენს თავზე დატრიალდა?

თუნდაც 1924 წელი. კითხვები ბევრია და თითოეული ამომწურავ, ობიექტურ,

არგუმენტირებულ პასუხს ითხოვს.
ესეც გარდაქმნის გაკვეთილია. იგი დაგვეხმარება, ვიაროთ გზით, რომელიც ტაძართან მიგვიყვანს.
მე ის მაფიქრებს, რომ თუ ქართველმა ისტორიკოსებმა ველარც ამჯერად შეძლეს მოვლენებისა და პროცესების ქეშმარიტად მეცნიერული კვლევა, აღარ ყოფილა ჩვენი საშველი. არა-და, მაინცდამაინც დიდი იმედის მომცემი ჯერ არაფერი ჩანს. სე-რიოზული სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობა მაქვს მხედველობა-ში და არა ცალკეული "პოლიტიკური პორტრეტები", რომლე-ბიც მოსკოვურ ჟურნალ-გაზეთებში გამოქვეყნებული პუბლიკა-ციების ავტორებმა შემოგვთავაზეს.

ქართველების აბუჩად აგდების, შეურაცხყოფისა და დამცი-რების უგუნურმა რეციდივებმა რასულ ჰამზატოვსაც კი ათქმევინა, რომ მას არ აგონდება ისეთი სიტუაცია, როცა დღევანდე-ლივით, ანტიქართულ განწყობილებას, მაგალითად, იმ ფაქტით აღვივებდნენ, რომ ბერია წარმოშობით ქართველი იყოო.

სხვა ჩვენ არავინ გამოგვექომაგა. იქნება არც არის საჭირო დამცველები სხვაგან და სხვებში ვეძიოთ ან გაუთავებლად ვიძახოთ, რომ რას გვერჩით, არა ვართ ჩვენ ცუდი ხალხიო.

ეროვნული თავმოყვარეობის საქმეა ეს.

ანტიქართულმა ტენდენციამ ხელი ეროვნული თვითშეგნების ამაღლებას შეუწყო და ეს უფრო მნიშვნელოვანი რამ არის. ბევრ რასმეს სწავლობს კაცი გარდაქმნის გაკვეთილებზე. ცხადია, თუ ყურადღებით უსმენ და საშინაო დავალებასაც ბეჯითად ასრულებ.

მე ყურადღებით გავეცანი საქართველოს სსრ სტატსახკომის ცნობას "საქართველოს სსრ სოციალურ-ეკონომიკური განვითა-

რება 1988 წელს" საქმე თითქოს არც თუ ურიგოდ უნდა მიდიოდეს, თუ რა თქმა უნდა, ახლა მაინც სწორ მონაცემებს გვაწვდის ოფიციალუ-რი სტატისტიკა. ცუდი კი ის მეჩვენა, რომ ზარალიანი მეურნე-ობების რიცხვი მაინც დიდია. მეურნეობა, ისიც სოფლის, არ შეიძლება ზარალიანი იყოს. არ უნდა იყოს და ალბათ შეიძლება კიდეც, რომ არ იყოს. იქნება დროა, ხელოვნურად შექმნილ საბჭოთა მეურნეობებს პირვანდელი სახე დავუბრუნოთ და გლეხი ისევ გავხადოთ მიწის ბატონ-პატრონი, როგორც ეს თავიდან ყოფილა ჩაფიქრებული — მიწა გლეხსო, და ვუთხრათ: აი, შენ მიწა, რაც გინდა ქენი, ამ მიწას როგორც გინდა ისე მოუარე და თავიც თითონ ირჩინე, მაგრამ ნურც ჩვენ დაგვხოცავთ ში-მშილითო. იქნება ამ ზარალიანი მეურნეობებიდან დაგვეწყო და ვნახოთ რა გამოვა?

ისიც სათქმელია, რომ ერთ სულ მოსახლეზე საქართველოში 0,15 ჰექტარი სახნავი მიწა მოდის. ეს ძალზე ცოტაა და ისედაც მცირერიცხოვანი ქართველობა მცირემიწიან ქვეყანაში ვცხოვ-

გავუფრთხილდეთ მიწას — ჩვენს საერთო საკუთრებას. არ ვუფრთხილდებით. იყიდება საქართველო...

უთუოდ ამის გამო, აგრეთვე ჩვენივე უყურადღებობისა და საერთო განუკითხაობის მიზეზით თითქმის მასიური ხასიათი მი-იღო მიწის ნაკვეთების მიტაცებამ და საცხოვრებელი სახლების კანონსაწინააღმდეგო მშენებლობამ. წესისა და კანონის დაცვა ქართველსაც მოეთხოვება და არაქართველსაც, მაგრამ საგანგა-შოა, როცა ისედაც მცირემიწიანობის პირობებში ადგილი აქვს რესპუბლიკის გარედან მოქალაქეთა ჩამოსახლებას ჩაწერას.

ნათქვამის დამადასტურებელი ფაქტები, სამწუხაროდ, მრა-

ვლადაა.

ძველიც.

და ახალიც.

განმკითხავი ვინლაა?

იგი სულ ახლახან გამოჩნდა და კიდეც შეიქმნა მიწის კანონმდებლობისა და ინდივიდუალური ბინათმშენებლობის წესების დაცვის ფართო წარმომადგენლობითი რესპუბლიკური სამთავრობო, აგრეთვე ადგილობრივი კომისიები. უკვე შემოწმდა გარდაბნის, მარნეულის, ყვარლისა და ლაგოდეხის რაიონებში მიწათსარგებლობის მდგომარეობა და აღმაშფოთებელი დარღვევებიც გამოვლინდა.

მაგრამ.

მაგრამ ის, რომ ყველამ უნდა ვიცოდეთ ვინ, სად და რა ფასად გაყიდა ქართული მიწა და ვის მიყიდა იგი.

ზოგიერთი სხვა საზრუნავიც გაგვიჩინეს გარდაქმნის გაკვეთილებმა.

მაგალითად.

გარდაქმნის საკმაოდ რთულმა, წინააღმდეგობრივმა პროცესმა და მასთან დაკავშირებულმა სიძნელეებმა, აგრეთვე საჯაროობისა და საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ცხოვრების, დემოკრატიზაციის ახალ პირობებში მუშაობამ აშკარა გახადა ბევრი ჩვენთაგანის აქამდე შენიღბული არაკომპეტენტურობა, დაბალი პროფესიონალიზმი და შრომის კულტურა.

რაიმე უნდა ვიღონოთ.

როგორც იქნა, გარდაქმნის მეოთხე წლის თავზე, ქართველმა ეკონომისტებმა აქტიურად მოკიდეს ხელი რესპუბლიკის სრულ სამეურნეო ანგარიშსა და თვითდაფინანსებასთან დაკავშირებული საკითხების დამუშავებას, მაგრამ დრო მიდის, ხოლო რამდენადმე სრულყოფილი კონცეფციების ჩამოყალიბებაც კი ჯერ-ჯერობით ვერ მოხერხდა. ის კი არადა, ზოგჯერ თურმე სტატისტიკური მასალის ანალიტიკური დამუშავებაც კი გვიჭირს ხოლმე და ასეთ ვითარებაში, აბა რა დასკვნების გამოტანაზე ან სამომავლოდ გამიზნული რეკომენდაციების გამომუშავებაზე შეიძლება ლაპარაკი.

ტაძართან მისასვლელ გზაზე სიარულსაც ხომ ცოდნა, შე-

ძლება და უნარი სჭირდება?

და ზოგიერთი სხვაც გვაქვს გასათვალისწინებელი გარდაქმნის

უკვე ჩატარებული გაკვეთილებიდან.

ჩემზე, მაგალითად, უკვე დამაღონებელ შთაბეჭდილებას ტოვებს ბოლო დროინდელი სატელევიზიო "მრგვალი მაგიდა". ოჯახებში, ჩვეულებისამებრ, მამები და შვილები ერთ მაგიდას ვუსხედვართ და ისე ვსაუბრობთ. აქ კი მარტო მამები იკრიბებიან და შვილებს ისე ელაპარაკებიან, რომ ვერც კი ხედავენ მათ.

არ ვარგა ასე.

არ ვარგა, როცა მამა შვილს ვერ ხედავს და ისე ელაპარაკება. არც პირიქით ვარგა. ორივემ ერთმანეთს თვალებში უნდა ვუყუროთ, სიმართლე ვუთხრათ და ერთად ვეძიოთ ჭეშმარიტება.

და ერთად, ხელიხელჩაკიდებულებმა ვიაროთ იმ გზით, რო-

მელიც ტაძართან მოგვიყვანს.

ასე მგონია მე.

ამასაც გარდაქმნის გაკვეთილები გვასწავლის.

ახლა მთავარია, არ ავცდეთ იმ გზას, რომელსაც 1985 წლის გაზაფხულზე დავადექით.

რამეთუ, რა საჭიროა გზა, თუ ის ტაძართან არ მიგიყვანს.

ოთი კოლხეთის მთავარი ზღვის პირა ქალაქია, ხოლო მისი დე-დაფუძეა ნავსადგური სწორედ ნავსადგურმა მოუპოჟა მას სამ ქართველოსა და პშიქრეაქეასიქე ის დიდი საზღვაო კარის რეპუტაცია.

ფოთი სანავსადგურო ქალაქად აკურ-თხეს 1858 წლის ნოემბრის ბოლოს. როგორც მეისტორიენი გადმოგვცემენ, მაშინ მისი ტერიტორია თითქმის მთლიანად ჭაობებით ყოფილა დაფარული და მოსახ-ლეობა ოთხი ათასს ძლივს აღწევდა. საიმპერატორო ბრძანების ტექსტს თურმე მა-ღალ ოჩოფეხებზე შემდგარი რამდენიმე კითხულობდა, რადგან წყლიპიროვნება ან ადგილებში ჩვეულებრივად გავლა არ

შეეძლოთ.
უფრო შორეულ საუკუნეებში კი ფაზისი დაწინაურებულ მხარედ ითვლებოდა. მას თავისი აკადემია ჰქონდა. მრავალი უცხოელი მოგზაური, კოლონიზატორი და ბედის მაძიებელი აქეთკენ მოისწრაფ-ვოდა, რათა მისი მიწაწყლის სიმდიდრით ხელი მოეთბო.

სწორედ ამის საფუძველზე იშვა არ-გონავტების მიერ კოლხეთის სამკვიდრო-დან ოქროს ვერძის გატაცების ლეგენდა, რომელიც ბერძენი იაზონისა და კოლხელი მედეას უიღბლო სიყვარულს დაეფუძ-60.

ბერძნული ლეგენდის მიხედვით შემ-დგომში იავარქმნილი, დაკნინებული და დაჭაობებული მხარის წელში გამართვა, მოღონიერება და განვითარება დაკავშირებულია ნავსადგურთან, რომლის 130 წლისთავი ახლახან ზეიმით აღინიშნა.

ფასდაუდებელია ცნობილი პუბლიცის-ტისა და საზოგადო მოღვაწის ნიკო ნიკო-ლაძის ღვაწლი, რომელიც 18 წელი ფო-თის ქალაქის თავი იყო. მან ყურად არ იღო თანამოკალმეთა ქარაგმული ჩაგონება — ბაყაყიან ფოთში რა სიკეთეს მოელიო და ქალაქი და ნავსადგური ცხოვრების აზრად გაიხადა, გამოაჩინა და განადიდა. მადლი-ერმა შთამომავლობამ ნიკო ნიკოლაძეს ძეგლი ნავსადგურის ისეთ საჩინო ადგილ ზე დაუდგა, საიდანაც მშვენივრად მოჩანს ზღვისპირა ლაჟვარდოვანი პანორამა.

ნავსადგური ამაყობს თავისი რევოლუ-ციური, საბრძოლო და შრომითი ტრადი-ციებით, რომელსაც შარავანდედით მო-სავს ხალხთა ინტერნაციონალური ძმობამეგობრობის ტრადიციები. კოლექტივს შრომითი მეტოქეობა აქვს დამყარებული ქალაქების — რიგის, ბაქოს, კრასნოვოდქალაქების — რიგის, ბაქოს, კრასნოვოდ-სკის, ტუაფსეს, ბერდიანსკისა და ილი-ჩოვსკის ნავსადგურის თანამოსაქმეებთან, რომელთა წარმომადგენლები ფოთელთა ზეიმის უშუალო მონაწილენი იყვნენ. ამჟამად ნავსადგურის მისადგომებთან ღუზას უშვებენ საბჭოეთისა და უცხოე-

თის მრავალი ქვეყნის გემები. მათი დაც-ლა-დატვირთვის სადღეღამისო ოპერაციები ჩქაროსნული მეთოდით (გემი-ვაგონი-გემი) სწარმოებს. მოწინავეებად იცნობენ დამრიგებელს, საქართველოს სსრ უმაღ-ლესი საბჭოს დეპუტატს, ფოთის საპატიო მოქალაქეს გივი გუგუშვილს, ბრიგადირებს, რესპუბლიკის სახელმწიფო პრემიის ლაურეატს ბურსა ჯიქიძეს, მიხეილ გერგაულოვს, აკაკი მექვაბიშვილს, მამია ნადარაიას, დავით კულუას.

ნავსადგურს თავიდანვე დაებედა შრო-მითი დინასტიების ტრადიცია. ასეთი დინასტიები საკმაოდ იყო და დღესაც არის.

მათ მიეკუთვნებიან გაბუნიების, მამალაძეების, ლამბაროვების, უდავიჩენკოების, ბახტაძეების, ბერაიების, დანელიების, გაწერელიების ოჯახური დინასტიები. მარ ტო უდავიჩენკოთა დინასტიის ანგარიშ-ზეა ნავსადგურში გატარებული 240 წელი. ნავსადგურის იუბილარი — 1300-წევ-რიანი მრავალეროვნული კოლექტივი ჩვე-ული შემართებით განაგრძობს შრომას.

60 FEOL 3MELODOL BOEOSEO

თუ ნავსადგურის კოლექტივს ზღვასთან უწევს დაძაბული შრომა, ქალაქის მეორე იუბილარს, კოლხეთის ფილიალის 350-წევრიანი კოლექტივი მიწას ეჭიდება. იგი საქართველოს ყამირად მიჩნეულ კოლხე-თის ათვისების ერთ-ერთი პირველი გზა-მკვლევია, რომელიც 1929 წლის ზათხოლმკვლევია, რომელიც 1929 წლის ზაფხულ-ში შეიქმნა და დღეს ხალხთა მეგობრობის ორდენოსანი სპეციალური სამშენებლო ორგანიზაციის — ტრესტ "კოლხეთმშენორგანიზაციის — ტრესტ "კოლიეთი იეიის" ფილიალის სახელს ატარებს. კოლხეთის ფილიალის შექმნაში დიდი წვლილი მიუძღვის სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა დოქტორს, პროფესორ ალექსანდრე მოწერელიას.
ფილიალის სამოქმედო არეალი დასავლეთ საქართველოს ზღვისპირა ზოლშია
მოქცეული, რომლის საერთო ფართობი

ლეთ საქართველოს ზღვისპირა ზოლშია მოქცეული, რომლის საერთო ფართობი 611 ჰექტარს შეადგენს. მათგან 350,1 ჰექტარზე გაშენებულია მრავალწლიანი ნარგავები (ჩაი, ციტრუსი, ფეიჰოა, ტუნგო, ხილი, დაფნა, ბამბუკი, სუბტროპიკული ხურმა, ევკალიპტი), ხოლო დანარჩენი ერთწლიან კულტურებსა და სათიბებს უკა-

ვის. მიწის მთელი ეს ფონდი მეტნაკლები ოდენობით მიმაგრებულია ოთხ ექსპერი-მენტულ ბაზაზე (აბაშის, გალის, ხობის, ფოთის რეგიონები) და თითო უბანსა და

ნაკვეთზე.
ამ ბაზების პლანტაციებსა და სავარგულებში შესაბამის მეცნიერულ კვლევა-ძიებას წარმართავენ ფილიალთან არსებული
მელიორაციის, აგროქიმიის, აგროტენიკის, მექანიზაციის, ფიზიოლოგია-ზოოლო-გიის განყოფილებები და მელიორაციული მიწათმოქმედების, ნიადაგმცოდნეობის, ბიოქიმიის ლაბორატორიები და სატყეო

სექტორები.
— ჩვენი ფილიალის პირველი რიგის ამოცანა იყო და არის, — გვითხრა მისმა დირექტორმა, ტექნიკურ მეცნიერებათა კანდიდატმა გრამიტონ კვიჟინაძემ, — კოლხეთის დაშრობილი ნიადაგების შესწავლა და საჭირო რეკომენდაციების შემუშავება სამხრეთული კულტურების მალალი მოსავლის მისაღებად, ახალგაზრდა მეცნიერთა მომზადება და მათი მოქმედების კოორდინირება სასურსათო პროგრამის გადაწყვეტაში აქტიური წვლილის შესატანად. სექტორები. სატანად.

დღეისათვის ფილიალს სამეცნიერო ხარისხის მქონე 17 მუშაკი ჰყავს, სამეც-ნიერო ხაზით მუშაობაში ჩაბმულია 65 ნიერო ხაზით მუშაობაში ჩაბმულია 65 ახალგაზრდა. მათდამი პრაქტიკული და მეთოდური დახმარების გასაწევად შექმ-ნილია სამეცნიერო-ტექნიკური და ახალ-გაზრდა მეცნიერთა საბჭოები. უკანასკ-ნელ ორწელიწადნახევარში საკანდიდატო დისერტაცია დაიცვა ხუთმა მუშაკმა.

ფილიალი თავის სამოქმედო რეგიონებ-ში ნერგავს სასოფლო-სამეურნეო კულ-ტურების მოსავლიანობის გადიდებისათ-ვის შემუშავებულ ღონისძიებებს. მაგალი-

თად, საკმაოდ შედეგიანია ხობის რაიონის საბჭოთა მეურნეობა "ოქროს საწმისისა" და შუა ხორგის სამკურნალო მცენარეთა მეურნეობაში სავარგულების რაციონალურად განლაგებისა და ევკალიპტის ამო-ნაყარის მოვლა-მოყვანის ტექნოლოგიური რეკომენდაციები. ასევე სასარგებლო უკუგებას იძლევა აბაშის რაიონის ზანათის მე-ურნეობაში ჩაის, ევკალიპტისა და ტუნ-გის აგროტექნიკური სიახლენი.

გამომგონებლებიც მოიძებნებიან ფი-ლიალში. ტექნიკურ მეცნიერებათა კანდი-დატმა, ომისა და შრომის ვეტერანმა ნი-კოლოზ კიზალნიკოვმა შექმნა ჩაის მძი-მედ სასხლავი ხელის მანქანა, რომელიც ერთი ჰექტარი ჩაის გასხვლაზე იძლევა 591 მანეთის დანაზოგს, ხოლო დაფნისა და ევკალიპტის ტოტების დამუშავებისას ზოგავს შესაბამისად 608-561 მანეთს.

ფილიალის საქმიანობის მეორე მიმარ-თულებაა მწარმოებლურ-სასურსათო პროგ-

რამა. ამ სფეროს განაგებს მთავარი აგრონომი ალექსანდრე ვაშალომიძე. შარშან ჩაის ჩაბარების გეგმა 118,3 პროცენტით შეუსრულებიათ, დაფნის — 111, ხილის — 118, სიმინდის — 112, სილოსის — 109, თივის — 104, ციტრუსებისა — 110 პრო-ცენტით. 180 ტონის ნაცვლად სახელმწი-ფოს მიეყიდა 320 ტონაზე მეტი ნაყოფი. მთლიანმა ფულადმა შემოსავალმა 1.132 ათასი მანეთი, ხოლო მოგებამ 243 ათასი მანეთი შეადგინა.

ფილიალი 1989 წლის იანვრიდან გადასულია სრულ სამეურნეო ანგარიშსა და თვითდაფინანსებაზე. ამიერიდან იგი ყველა ხარჯს საკუთარი ამონაგებიდან დაფარავს და გარკვეულ მოგებასაც დაიტოვებს. ეს იქნება მათი კოლექტიური ნობათი ფილიალის 60 წლისთავის ზეიმზე, რომე-ლიც ამ ზაფხულს გაიმართება.

ᲐᲠᲡᲔᲜ **Ი**ᲥᲐᲚᲗᲝᲔᲚᲘ

ᲛᲔᲤᲔᲡᲐ ᲓᲐᲕᲘᲗᲡ — ᲛᲝᲜᲐᲖᲝᲜᲘ ᲐᲠᲡᲔᲜᲘ

ამათდა მიმართ რასა იტყუი, რასა სიბრძნის-ჰმოყუარეო, შენ, უფროჲსად ბრწყინვალეო, თუალო ყოვლისა სოფლისა მეფეთა ერთგუამობისაო, რომელი-ეგე ჰაეროვან ხარ, ვითარცა სამყარო ხილულისა ხოფლისა შორის; საჩინო, ვითარცა მზე, ვარსკულავთა შორის; ბრწყინვალე, ვითარცა ეთერი ნივთთა შორის; ნათლის-ფერ, ვითარცა ელვაჲ ღრუბელთა შორის; ცისკროვან, ვითარცა აღმოსავალი კერძოთა შორის;

ტკბილ, ვითარცა არე ჟამთა შორის; ღმრთის სახე, ვითარცა სიუუარული სათნოებათა შორის; გულისსათქუმელ, ვითარცა ოქროჲ მიწათა შორის, ელვარე, ვითარცა იაკინთი ქვათა შორის, მალალ, ვითარცა ფინიკი ნერგთა შორის;

შუენიერ, ვითარცა ვარდი ყუავილთა შორის; აღმატებულ, ვითარცა სამოთხე ქუეყანისა შორის; ძლიერ, ვითარცა ლომი მხეცთა შორის; შტკიცე, ვითარცა ანდამატი განუკუეთელთა შორის;

სახელგანთქუმულ, ვითარცა ნებროთ გმირთა შორის; shagat, gooshga oba fotadahdamona Bahob; მოშურნე, ვითარცა ფინეზ მღლელთა შორის; მხნე, ვითარცა სამფსონ მსაკულთა შორის; უბრძოლელ, ვითარცა აქილლევ ელლენთა შორის;

ბრძენ, ვითარცა სოლომონ მეფეთა შორის; მშუიდ, ვითარცა დავით ცხებულთა შორის; შურის-მეძიებელ, ვითარცა იოსია შარავანდედთა შორის; უზარო, ვითარცა მაკედონელი მფლობელთა შორის.

განმადიდებელ ფლობისა, ვითარცა ავღუისტოს კეისართა შორის; კაცთმოყუარე, ვითარცა ჩემი ისეო ლმერთთა შორის; ბუნებით ღმერთი, მადლით ღმერთ-ქმნულთა შორის; მხურვალე, ვითარცა პეტრე მოწაფეთა შორის;

საყუარელ, ვითარცა იოანე მეგობართა შორის; მკუირცხლ, ვითარცა პავლე მოციქულთა შორის; სახის დასაბამ უცთომელის ქრისტეანობისა, ვითარცა დიდი კონსტანტინე თვითმპურობელთა შორის; სიმტკიცე კეთილად მსახურებისა ვითარცა თევდოსი სკიპტრის-მპყრობელთა შორის...

ᲓᲐᲕᲘᲗ ᲐᲦᲛᲐᲨᲔᲜᲔᲑᲚᲘᲡ ᲔᲞᲘᲢᲐᲤᲘᲐ

ვის ნაჭარმაგევს მეფენი შვიდნივე პურად დამესხნეს, თურქნი, სპარსნი და არაბნი საზღუართა გარე გამესხნეს, თევზნი ამერთა წყალთაგან იმერთა წყალთა შთამებხნებ აწე ამათსა მოქმედსა ხელნი გულზედან დამესხნეს.

ველი საქართველოს აღორძინების ყველაზე დიდი ეპოქა უწინარეს დავით აღმაშენებლისა და თამარ მეფის ღვთივბრწყინვალე სახელებთანაა დაკავშირებული. არსენ იყალთოელი (XI-XII) ამ დიადი ეპოქის ერთი ყველაზე თვალსაჩინო პიროვნებაა. იგი თვით დავით აღმაშენებლის სულიერი მოძღვარი და უპირველესი თანამებრძოლი იყო. ზღვასავით ვრცელია მიხი მეშკვიდრეობა, ხოლო გაწეული ღვაწლი წარუშლელია ქართული კულტურის ისტორიაში. აქ საკმარისია მარტო იყალთოსა და გელათის აკა-

არსენს ქართული პოეზიის ხარბიელზეც შეუტანია თავისი წვლილი, რომელთაგან ზოგიერთმა ჩვენს დრომდეც მოაღწია.

დემიების გახსენება, რომელთა სათავეებთან სწორედ არსენ იყალთოელი

oppa.

მისი პოეტური შემკვიდრეობიდან ჩვენ საგანგებოდ შევარჩიეთ ორი ნიმუში. ორივე ეძღვნება სწორედ დავით აღმაშენებელს და კარგად ავლენს, თუ რა დიდი მისია დააკისრა დრომ და ეპოქამ საქართველოს საჭეთმპყრობელს სრულიად საქართველოს შექმნა-აღორძინების საქმეში.

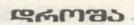
პირველი მათგანია პოეტური შეხხმა-ორატორია "მეფე დავითხ — მონაზონი არსენი". ეს ძეგლი, რომლის ნაწყვეტს ვთავაზობთ მკითხველს, თავის დროზე ჩართული იყო რუის-ურბნისის სახელგანთქმული საეკლესიო კრების აქტებში, რომელიც "ძეგლისწერის" სახელითაა ცნობილი. "ძეგლისწერის" შემდგენელია არსენ იყალთოელი, ხოლო უკანასკნელ გამოკვლევათა თანახმად აღნიშნული შესხმის ავტორი არსენიც სწორედ არსენ იყალთოელია. წინამდებარე ტექსტი ემყარება უკანასკნელ გამოცემებს, ოლონდ იგი გამართულია ე. წ. "წყობილი სიტყვის" პოეტური ფორმის ნიმუშების მიხედვით.

რაც შეეხება მეორე ნიმუშს "დავით აღმაშენებლის ეპიტაფიას", რომელიც ბევრქერაა გამოცემული, წარმოდგენილია პავლე ინგოროყვას უკანასქნელი გამოცემის მიხედვით (თხზ. ტ. III, გვ. 46).

აქ საჭიროა აღინიშნოს, რომ ეს ღრმა ადამიანური სევდით აღბეჭდილი "ეპიტაფია", რომელიც ასეთი შთამბეჭდავი პოეტური სიტყვით აკამებს აღმაშენებლის ტიტანურ ძალისხმევას, როგორც თავისი ფორმით (რუსთველური დაბალი შაირი), ისე რიგი შინაარსობრივი დეტალებით, ქართული საერო პოეზიის ერთ-ერთ ადრეულ ნიმუშად უნდა მივიჩნიოთ.

შენიშვნები: ერთგუაში — ერთიანი, შთლიანი, ერთგუამობა-მთლიანობა, ერთობა. აქ ფრაზაში "მეფეთა ერთგუამობა" თვისებას, ერთპიროვნულობას ნიშნავს, რაც მეფეთა, ცხებულთა ეპითეტია. სამყარო — ზოგადად ცასა და ქვეყანას ნიშნავს, აქ სამყაროდ უმაღლესი ცა იგულისხმება, როგორც ეს ძველად წარმოედგინათ. იხ. "სამყარო ესე ცა არს უძრავი და მყარი გარეგან სხუათა ცათა" (საბა). აღმოსავალი — აღმოსავლეთი. არე — აქ გაზაფხულს გამოხატავს და იგულისხმება, რომ ქების ობიექტი გაზაფხულივით ყველა დროზე უტკბესია. იაკინთი — იგივეა, რაც მოლურქო — ცისფერი ქვა. ფინიკი — მაღალი ხე, იზრდება თბილ ქვეყნებში. ანდამატი — ალმასი, სიმტკიცის სინონიში, განუკვეთელი ქვა. ისო ბიბლიური პერსონაჟი, ფინეზ — იგულისხმება ბიბლიური პერსონაჟი ფინეზ მღვდელი ძე აარონისა, აქ ფრაზა "მოშურნე, ვითარცა ფინეზ მღდელი" ნიშნავს სიკეთის მოსწრაფეს, სიკეთის მქნელს, რაც მიესადაგება ქების ობიექტის, დავითის დახასიათებას. სამფსონ — ბიბლიური პერხონაჟი. აქილლევ იგულისხმება გმირი აქილევსი. სოლომონ — ბიბლიური პერსონაჟი სოლომონ ბრძენი. დავით — დავით წინასწარმეტუველი, ბიბლიური მეფე. იოსია ბიბლიური პერხონაჟი, ფრაზაში: "ვითარცა იოსია შარავანდედთა შორის" შარავანდედი შეფობას, შეფის გვირგვინის ქონას ნიშნავს. უზარო — უშიში, ე. ი. ზარის, შიშის უქონელი. მაკედონელი — აქ იგულისხმება ალექსანდრე მაკედონელი. ავღუისტოს კეისარი — რომის იმპერატორი (I). იესო იესო ქრისტე. პეტრე, იოანე და პავლე — იესო ქრისტეს მოციქულები. კონსტანტინე დიდი, იმპერატორი (IV). თევდოსი პირველი — იმპერატორი (IV). ნაჭარმაგევი — ძველი სამეფო რეზიდენცია ქართლში, ამჟამინდელი კარალეთის მიდამოებში (გორის რაიონი).

კაცური — დიდი, ძაროვიანი, ძლიერი ხელები, და ცხვირი კეხიანი, ოდნავ მოზრდილი. შავბოხოხიანმა სულ რამდენიმე წამი მოანდომა ილიას შეთვალიერებას. მანქა-ნას ჯიქურ მიადგა, ერთი მიიხედ-მოიხედა, კაბინის კარი გამოაღო, ნაბდის კალთები ამოიკეცა და მძღოლის გვერდით სავარ-ძელში რომ ჩაჯდა, მანქანა შექანდა. ახალგაზრდა ჩეჩენი კი ღამურასავით სწრაფად

გაზრდა ჩეჩენი კი ღამურასავით სწრაფად და უხმაუროდ აფრინდა საბარგულზე.
— პირდაპირ იარე, მერე მარჯვნივ შეუხვევ და აულიც იქ დაგხვდება.
ილიამ თავი გადააქნია და ჩაიცინა: "ხო-ხო, რა ხალხი ხართ ეს ჩეჩნებიო", — გაიფიქრა, თქმით კი არაფერი უთქვამს, საერთოდ არ უყვარდა ბევრი ლაპარაკი.
სტარტერმა მოკლედ დაიღულუნა და მა-შანია ქრავა თანაბრად აგუგუნდა. შინვე ძრავა თანაბრად აგუგუნდა. გზა კარგი იყო და "ზილი" თითქმის უხმაუროდ გასრიალდა ასფალტზე. შავბოხოხი-ანი დუმდა და თუმცა წინ იყურებოდა, მაინც ახერხებდა ცალი თვალი ეჭვიანად ედევნებინა მძღოლის ძარღვიანი ხელის მკვეთრი, გაწაფული მოძრაობისათვის. მე-

მკვეთრი, გაწაფული მოძრაობისათვის. მერე უცებ დაარღვია სიჩუმე:
— სტაჟი დიდი გაქვს?
— ისე, რა. ხუთი წელია ვმუშაობ.
— აქაურ გზებს კარგად იცნობ?
— რა ვიცი, ჯერ არ დავკარგულვარ.
აული მართლა მალე გამოჩნდა. მტვრიანი ქუჩა ჯაყჯაყით გაიარეს და აულის ბოლოში, ალიზით ნაგებ ბანიან სახლთან შეჩერდნენ. შავბოხოხიანი პირველი ჩამოხტა
მანქანიდან, მეორე მხრიდან კატასავით ის-

კუპა ახალგაზრდამ. უფროსმა კაბინას შე-მოუარა და კარის სახელური მკვეთრად colfos docho.

hoda!

ილიამ ძრავა გამოთიშა და ეზოში შეჰყვა ჩეჩნებს.

სახლში გრილოდა. ვიწროსარკმლიან, დაბალჭერიან ოთახში შოლტივით მოქნიდაბალჭერიას ოთახში შოლტივით მოქნილი ჩეჩენი გოგონა დაუხვდათ. ილიამ წამით თვალი შეავლო. "რა მზეთუნახავიაო!"
— ამის გაფიქრება კი მოასწრო და მეორე
წამს ქალიშვილი უხმაუროდ გაცქრიალდა
ოთახიდან, თითქოს ნიავმა წარიტანაო. მაშინვე ღია კარში თხელი თავშლით პირშებურული ხნიერი ქალი შემოვიდა. შავბოხოხიანმა, შუა ოთახში ნაბადმოუხდელი
რომ ასვეტილიყო. ორიოდე სიტყვა წაირომ ასვეტილიყო, ორიოდე სიტყვა წაიბურტყუნა. ქალმა უსიტყვოდ გაიხურა

— გული მაგარი გაქვს, ივანე? ილიას ეს "ივანე" ეხამუშა, მაგრამ გა-უყუჩდა. ჩეჩენს ცისფერი თვალები შეა-

 წარმოიდგინე, არასოდეს დამიჩივლია.

— მაშ, აქაურობას კარგად იცნობ? — აკი გითხარი, ხუთი წელია საჭეს ვატ-რიალებ-მეთქი. სადღა არ მივლია. — არმია მოიარე? — ჰო. წლეულს ჩამოვედი. ჩეჩენმა თავი დააქნია, შეეტყო, პასუხი

ესიამოვნა.

– ახლა მომისმინე და დაიმახსოვრე,

რასაც გეტყვი, — თავი მოაბრუნა და მუჭ-ში ჩაახველა. — აქედან ას ოთხმოც კი-ლომეტრზე, ერთ აულში უნდა ავიდეთ. მაღლაა, მთებში. გზას არა უშავს, ოღონდ, იცოდე, მიხვეულ-მოხვეული და აღმართ-დაღმართიანია. ერთი გოგო უნდა მოვიტა-

ილიამ ახალგაზრდა ჩეჩენს შეავლო თვა-ლი. იმან გაიღიმა და თეთრი კბილები გა-

- ჰო, — დაუმოწმა შავბოხოხიანმა. —

მაგისთვის.

ხნიერი ქალი შემობრუნდა. არაყი და ხმელი ხილი შემოიტანა. მაგიდაზე დააწყო, სამი ჭიქა დადგა და წაფარფატდა. შავბოხოხიანმა ჭიქები შეავსო, თავისი

ჭიქა სხვა ორს მიუჭახუნა და გადაჰქრა. ილიამ ჭიქა ხელის ზურგით მისწია: — მე არ დავლევ.

— დალიე, ივანე. თქვენებურებს მაგა-რი არაყი უყვართ. გასინჯე, ორნახადია. საქართველოდან ამოვატანინე, კახეთი-დან.

ვიცი, დამილევია. მაგრამ საჭესთან სმა არ მჩვევია. არც ახლა დავლევ.

შენი ნებაა!

შავბოხოხიანმა მხარი შეაქანა. ახალგაზრდა ჩეჩენმა ორი სანადირო თოფი ჩამოხსნა კედლიდან. მერე ფოლადით შეჭედილ ძველებურ სკივრში ხელები მოაფათურა, ადამისდროინდელი "ვალტერი" ამოიღო, ბარძაყზე გაისვ-გამოისვა და შავბოხოხი-ანს გაუწოდა. წავედით!..

ასიოდე კილომეტრი უკან რომ მოიტოვეს, ასფალტიდან გადაუხვიეს და ის იყო,

კიდევაც დალამდა. კაბინაში ისევ შავბოხოხიანი იჯდა. ამხელა მანძილი ისე გაიარეს, კრინტი არ დაუძრავს. ილიამ ერთი პირობა ისიც კი იფიქრა, ჩაეძინაო, მაგრამ თანამგზავრი მძინარეს არ ჰგავდა, თავი ერთხელაც არ დაუკანტურებია. იჯდა წელგამართული, თავაწეული და, მანქანის რყევის კვალო-ბაზე, ოდნავ შესამჩნევად ირწეოდა. ილია

გაზე, ოდნავ შესამჩნევად ირწეოდა. ილია შეეჩვია მის დუმილს, საკუთარ ფიქრებში გაერთო და უცებ შეკრთა კიდეც, როცა მგზავრმა მოულოდნელად დაილაპარაკა:
— ივანე, შენ აულის განაპირას დაგველოდები. — შავბოხოხიანს რაღაცნაირი შეუვალი, მტკიცე და მბრძანებლური კილო ჰქონდა. — მანქანა გამზადებული გეყოლება. იმათი სახლი აულის თავში დგას. ქალის ძმას "პობედა" ჰყავს. ასე რომ, "პობედას" უნდა გაექცე. მართალია, ძვილი მანქანაა, მაარამ მაინც სწრათია. ქალის ძმას "პობედა" პყავს. ასე როძ, "პობედას" უნდა გაექცე. მართალია, ძველი მანქანაა, მაგრამ მაინც სწრაფია. იცოდე, დეგნა სახიფათო იქნება. სამივე ძმა და მამაც სახლში არიან. სამივე ძმა ცნობილი ჯიგიტია, სამივე თავზეხელაღებულია. თუ დაგვეწივნენ, "ვაიდედას" დაძაებას ვერ მოასწრებ, ისე გაგვაძრობენ ტყავს. გაიგე, ივანე?

— გავიგე. — წელან გზაზე ორი მანქანა გავაჩერე. არც ერთი არ გამყვა. ბაჭიებივით დაფრთხნენ. არ დამიძალებია.

თანეანა სწრაფად მიჰქროდა. სპიდომეტ-რი "სამოცდაათს" უჩვენებდა. — ძალიან ნუ ჩქარობ, მოუკელი. შუა-ღამისას უნდა მივიდეთ. ორმოცდაათზე მეტი არ გინდა. ილიამ გაზს უკლო.

მთვარიანი ღამე იყო. მთებს კაბინაში მჯდომი ბოხოხიანის მსგავსად წამოესხათ შავი ნაბდები. "ზილი" აღმართს შეჰღმუ-ოდა და უკან მტვრის კორიანტელს ტოვებდა.

ისინი ოთხნი იქნებიან, —განაგრძობდა ჩეჩენი. — მაგრამ, იცოდე, ჩვენც ოთხნი ვართ. სამი თოფი სამის წინააღმდეგ. ჩვენც

— სამი? სამი საიდან?

— საბარგულზე ჩემი უმცროსი ძმის გარდა, ბიძაშვილიც მიზის. მოსახვევში შემოახტა მანქანას, შენ არ შეგინიშნავს. ნამდვილი ფოცხვერია. კარგადაც ისვრის... ასე რომ, შანსები თანაბარია. ოღონდ იცოდე, რომ ისინი მსხვერპლს არ მოერიდებიან, თანაც მიზანზე აყვანა ჩვენზე უკეთ შეუძლიათ.

— გავალთ.
— ა? — შავბოხოხიანმა ილიას ნათქვამი ვერ გაიგონა, რადგან სწორედ იმ
წამს მარჯვენა წინა თვალი მომცრო ორმოში ჩაეჯახა. გზა უცებ გაუარესდა.
— რა თქვი?

— გავალთ-მეთქი! — მაგარი ბიჭი ჩანხარ. ერთ-ერთი აღმართი რომ აათავეს, შორს აულის მბჟუტავი სინათლეები გამოჩნდა. მოსახვევებში ის ციმციმა სინათლეები იკარგებოდა, მერე ისევ ჩნდებოდა. — შუქი გამორთე და ნელა იარე. უკვე

აულის თავში, პირველი სახლიდან ორა-სიოდე მეტრის მოშორებით შეჩერდნენ. შავბოხოხიანმა მძიმედ ჩააბიჯა მანქანიდან, ის ორნი კი საბარგულიდან ლანდებივით ჩამოსრიალდნენ. — მანქანა შემოაბრუნე.

მზად იყავი.

მოგიახლოვდებით თუ არა, მაშინვე ძრაgo homon.

— კეთილი. ილიამ მანქანა შემოაბრუნა, მერე საფეხურზე ჩამოჯდა და სიგარეტს მოუკიდა. "კოლხეთს" ეწეოდა, თბილისიდან უგზავნიდა ხოლმე ძმაკაცი. წყნარი ღამე იყო, ჭრიჭინებსაც კი ეძინათ. მხოლოდ შორი-დან, ძალზე შორიდან ოდნავ გასაგონად მოისმოდა ჩანჩქერის ხმაური. მთვარეს ცაზე უკვე გაევლო თავისი გზის ნახევა-რი, ცოტაც და, ყველაზე მაღალი მთის წვერს ამოეფარება. "მით უკეთესი... თუ წვერს ამოეფარება. "მით უკეთესი... თუ მით უარესი?.. ჩემსას, ალბათ, უკვე ცხრა- მტკავლიან ძილში არიან და ცისარტყელა- სავით ფერად-ფერად სიზმრებს ხედავენ. დედას გული გაუსკდება, რომ იცოდეს, სადა ვარ და რას ვაკეთებ... უცნაური ხალხი კია ეს ჩეჩნები, რაღა დროს ქალის მოტაცებაა! უნდა ხომ ქალს? ადე და გა- აყოლე! თორემ, ჯერ ცხენითო, ახლა — მანქანით... მალე ვერტმფრენის დროც მო- ვა ალბათ"... ილიამ უხმოდ ჩაიცინა. კარგა ხანმა გაიარა. მოულოდნელად თოფი გავარდა და იმ ერთმა გასროლამ ხეობაში ათას ექოდ დაიგრიალა. მაშინვე მრავალხმიანი ყიჟინა

იგრიალა. მაშინვე მრავალხმიანი ყიჟინა გაისმა, აულის განაპირას ლანდები არიალ-დნენ და იქაურობა მყისვე ხმაურით აივსო. ილია კაბინაში შეხტა და ძრავა ჩარ-თო. კაბინის კარი გაიღო, მძღოლის გვერდით ვილაც დაჯდა, კი არ დაჯდა, მძიმედ დავარდა, ხოლო გარედან მაშინვე ვიღა-ცამ, მღელვარებისა და აჩქარებისაგან სუნთქვაშეკრულმა, ყელში წაჭერილივით

დაიღრიალა:

მიდი, გარეკე! ჩქარა!

მანქანა ადგილს მოსწყდა და ზუზუნით მიჰყვა გზას. ილიამ სწრაფად გადართო სიჩქარეები, მერე აქსელერატორს თითქმის ბოლომდე დააწვა და "ზილი" ფეთიანი-

ვით გავარდა. ილიამ სარკეს აჰკრა მზერა. მტვრის კორიანტელის გარდა უკან არაფერი ჩანდა, იიანტელის გაოდა უკან არაფერი ჩანდა, მტვრის ბუღისა და ღამის გარდა. "ერთიორი წუთიც რომ მოგვაგებინა... სულ ორიოდე წუთი..." მაგრამ ეს გაიფიქრა თუ
არა, ის მტვრის ღრუბელი ორმა კაშკაშა
პროჟექტორმა გააპო: მდევარი კვალში
ჩაუდგა გამტაცებლებს. ახლა უკვე ყველაფერი მძღოლების მოხერხებასა და ოს-

ტატობაზე ეკიდა. გზას მართლა არა უშავდა, მაგრამ მე-ტისმეტად აღმართ-დაღმართიანი და მიხვეულ-მოხვეული კი იყო. სისწრაფე რომ არ დაეკარგა, ილია იშვიათად ცვლიდა სიჩქარეს, გაქანებული უტევდა აღმართებს. მძიმე მანქანა, რომელსაც ნებისმიერ მსუბუქ მანქანაზე მეტი მოძრაობის ინერცია ჰქონდა, მეოთხე სიჩქარითაც იოლად აღიოდა ციცაბო აღმართზე. ამიტომ თავ-დაპირველად "ზილმა" თვალნათლივ და-ჯაბნა "პობედა", მაგრამ როგორც კი გზა გასწორდა, ცხადი გახდა, რომ მდევარი თანდათან ამცირებდა მანძილის სხვაობას. ზოგჯერ უკან მომქროლავი "პობედის" შუქი "ზილის" კაბინის სარკეში ირეკლებოდა და კაბინას მქრქალ ნათელს ჰფენდა. ილიამ ამით ისარგებლა, თავი მიაბრუნა და წამით თვალი შეავლო სავარძლის საზურ-გეს მიკრულ მთლად შებურვილ არსებას. ამღამინდელი აურზაურის მიზეზი უხმოდ იჯდა, გასუსული. მხოლოდ თვალის თეთრონები უელავდა ნაღვერდლებივით სარ-კიდან არეკლილ მკრთალ შუქზე. ერთხელ

მძღოლსაც გადმოჰკრა თვალი. "თვალები კი არა, სატევრებია, — გაიფიქრა ილთმ. — ასეთი თვალებისთვის, ღმერუმანტე ეკუ — ე იორს თავის გადადება!"

ზურგსუკან თოფმა დაიჭექა. მერუ კი — ე ი ისროდ- ისროდ- ისროდ- ის ილია მკვეთრად დააწვა აქსელერა- ტორს. სპიდომეტრის ისარი ნელა გადატოოს. საიდოიეტოის ისარი სელა გადა-ცოცდა "სამოცდაათიდან" და "ოთხმოც-თან" აცახცახდა. "ბედი ჩვენი, რომ გზა კარგია. თუმცა, ჩვენ უნდა ვუმადლოდეთ ბედს თუ ისინი?" "პობედა" ჩამორჩა, მაგრამ მერე ისევ

შეამცირა მანძილი. ისევ დაიგრიალეს თოფებმა. ახლა გამტაცებლებიც ისროდნენ. ილიამ "ვალტერის" მჭახე ხმაც გაარჩია. ისევ დააწვა აქსელერატორს, კვლავ ამოძ-რავდა სპიდომეტრის ისარი, ახლა "ასს" გადასცდა. "პობედა" ჩამორჩა, მაგრამ

მალე ისევ წამოეწია.

ველს შეხედა. ათიოდე კილომეტრების მრიცხ-ფალტი იწყებოდა. "შენ მერე იკითხე დეგნა!"

სწორედ ასფალტზე გასვლისას, როცა "ზილმა" იდნავ მოუკლო სიჩქარეს, საბარგულზე ვილაცას ტყვია მოხვდა. დაჭრილმა ისე ველურად დაიღრიალა, რომ ილიას ძარღვებში სისხლი გაეყინა, ლამის გული გაუჩერდა. ნაბადში შებურული ქალიშვი-ლი ოდნავ შეკრთა და წინ გადაიხარა, თუმ-ცა ხმა არ ამოუღია.

დაჭრილის გმინვა შავბოხოხიანის ყიჟი-ნამ დაფარა. ჩეჩნურად გაჰკიოდა რაღაცას. მძღოლმა მხოლოდ ერთი სიტყვა გა-არჩია — "საბურავები". ალბათ "საბურა-ვებში ესროლეთო", თავისიანებს თუ უბრვებიი ესოოლეთო , თავისიანებს თუ უბო-ძანებდა. ილიას ახლაღა მოაგონდა მანქა-ნის აქილევსის ქუსლი — საბურავები. "ღმერთმა ნუ ქნას, საბურავში მომახვედ-რონ. უკანას არა უშავს, თანაც უკან წყვი-ლია, მაგრამ წინა თუ გამიხვრიტეს, მაშინ მოგჭამა ჭირი, თვალის დახამხამებაში ამოვტრიალდებით. ასეთი სიჩქარისას დამუხრუჭებასაც ვერ მოვასწრებ!"

ახლა მანქანები ასფალტზე მიჰქროდნენ. ახლა მახქანები ასფალტზე მიჰქროდნენ. სპიდომეტრის ისარი 110-ს უახლოვდებოდა. საბარგულზე ზედიზედ სამჯერ გავარდა "ვალტერი". სინათლის ჩქერი, რომელშიც წინ მიმქროლავი "ზილი" იყო გახვეული, უცებ განახევრდა. შავბოხოხიანმა, როგორც ჩანს, ფარში მოახვედრა მდევარს. ასეც იყო — მაშინვე მისი მჭახე ყიჟინაც

ის იყო, მთვარეც ჩავიდა და ჩამობნელ-და. "პობედა" ახლა მხოლოდ ცალი ფარის შუქით ხედავდა გზას, მაგრამ, მაინც, სა-ცაა, წამოეწეოდა "ზილს", თუმცა "ზი-ლის" სიჩქარე, კარგა ხანია, "110-ს" ასცილებოდა.

ისევ ატყდა სროლა. ილია დაძაბული მიჰკვროდა საჭეს. "თუ საბურავში მომახ-ვედრეს, გაჩერება უნდა მოვახერხო... უნ-და მოვასწრო, თორემ..."

და უცებ თავისუფლად ამოისუნთქა ზურგსუკან სინათლე ჩაქრა. როგორც ჩანს, რომელიღაც ჩეჩენმა იმარჯვა და მის-მა ტყვიამ მდევარი მეორე თვალითაც და-აბრმავა.

გადავრჩით! — ხმამალა თქვა ილიამ. — მადლობა ღმერთს, განწირული არ ვყო-ფილვართ. — აქსელერატორს ნელა აუშვა ტერფი. სპიდომეტრის ისარმა "სამოცდა-ათამდე" ჩამოიწია. მძღოლმა სარკეს ახე-

და. არა, არაფერი ჩანდა უკან, უკუნეთში მიკარგული ასფალტიანი გზის გარდა. "ნე-ტავი ვინ დაჭრეს ზევით? შავბოხოხიანი ტავი ვინ დაქოეს ხევით? ძავბონონიანი ყოჩალადაა. მაშ, ვინ დაიქრა, სასიძო, თუ ის, მეორე? თუ სასიძოა, ცოდვაა... ახლა "პობედის" მგზავრებს დილამდე მოუწევთ ადგილზე დგომა. თითებს იქამენ ალბათ, რიჟრაჟამდე ადგილიდან ფეხს ვერ მოიც-ვლიან. ყოჩალ, შავბოხოხიანო! რას ერჩი, ზუსტად ისვრის, უსისხლოდ გაათავა საქ-

კაბინის სარკმელს მარცხნიდან შავი ჩრდილი ჩამოეფარა. ილია შეკრთა, მაგ-რამ ნაცნობ შავ ბოხოხს მოჰკრა თვალი და მაშინვე დამშვიდდა — ჩეჩენი საბარგულიდან ჩამომძვრალიყო, კაბინის საფეხურ-ზე იდგა და თეთრ კბილებს აელვებდა. — ჯერ არ შეუხვიო, ივანე! პირდაპირ

უოველი შემთხვევისათვის, აულს გასც-დნენ და მეორე ბოლოში შეუხვიეს. ბნელ ქუჩებსა და შუკებში ილიამ მცირე სინათ-ლით იარა, შავბოხოხიანი გზას ასწავლიდა. ბოლოს გაჩახჩახებული ეზო-ბანიც გამოჩ-ნდა. ეზოში ხალხი ირეოდა. იქვე, მტვრიან შუკაში, რამდენიმე მსუბუქი მანქანა იდგა. "ზილი" გაჩერდა თუ არა, დამხვდურე-ბი შემოეხვივნენ და აგზნებულნი აყაყან-დნენ. შავბოხოხიანმა მოტაცებული გოგო ფრთხილად ჩამოსვა კაბიდან, ილიასკენ არც მოუხედავს, ისე უთხრა:
— ეზოში შემოიყვანე მანქანა, სახლთან,

ხეებქვეშ დააყენე. იცოდე, დილამდე ფეხს

ვერ გაადგამ.

ილიამ დილამდე კი არა, შეადღემდე იძინა. მაგრად ეძინა, სიზმარიც კი არ უნა-ხავს. შავბოხოხიანმა გააღვიძა. ხელში რა-ღაც შეხვეულები ეჭირა და კბილებს კრეჭ-

გაიღვიძე, ივანე, თორემ ძილში გა-

იპარები. დაიღალე წუხელ?

- ისე, რა. ცოტათი. — დარჩები თუ წახვალ? თუ საქმე რამე არა გაქვს, დარჩი.

— არა, უნდა წავიდე. ვინ დაიჭრა ღამით? — მეფე დაგვიჭრეს. ფეხში. მაგრამ არა უშავს, მაინც ყოჩალადაა. მაგარი ბიჭია. აჰა, ამაში ორი ლიტრი არაყია, ეს კიდევ... ილიამ ხელით აირიდა:

არაყს ავიღებ, თუ ჭაჭაა. ამას კი —

ვერა. არ მინდა.

— აიღე, ივანე, ქალივით ნუ ინაზები. იცოდე, საბარგული ერთი ათგან იყო გახ-ვრეტილი, მაგრამ ისე ოსტატურად შევაკეთებინე, ქარხნის ექსპერტიც კი ხინჯს ვერ უპოვნის. აიღე-მეთქი, და წადი, რაკი შენსას არ იშლი.

— არ მინდა, გეუბნები!
— მე კი პირიქით გეუბნები, და ისე იქნება, როგორც მე ვამბობ. ჰა, გამომართვი, გეკუთვნის და გამომართვი.

— რა ხალხი ხართ ეს ჩეჩნები! — ჩა-იცინა ილიამ და "ზილი" მოწყვეტით დასძრა ადგილიდან. აული ნელი სვლით გაიარა. მთავარ გზაზე გავიდა თუ არა, მანქა-ნა ლაღად გაქანდა. წინ მდინარე და დაბალმოაჯირიანი ხიდი გამოჩნდა. ილიამ მარჯვენა ხელით მოსინჯა მომცრო შეკვ-რა. "ბევრი კი ჩანს, ხომ იცი!" "ზილმა" ხიდზე ცხვირი შეჰყო თუ არა, ილიამ შეკვრას ორი თითი დაავლო და სარკმლიდან მდინარეში გადაუძახა. მერე ის თითები შარვალზე შეიწმინდა.
— ეგრე! — ხმამაღლა თქვა ქართულად.
ასფალტი შავად ბზინავდა. ცა და მიწა

ამ ბოლო ხანებში ჩვენში პოპულარული გახდა აღმოსავლური კალენდარი. მის მრავალ თავისებურებათაგან ჩვენთვის ყოველი წლის დასასრულს განსაკუთრებით საინტე_ hybms, he bolloon Feholehongბა მომავალი წელიწადი, როგორც ვიცით, ამ ნიშანთა ციკლი თორმეტწლიანია. ამკერად, ახალი წლის სიმბოლოდ, თო-რმეტი წლის შემდეგ კვლავ მოგვევლინა გველი.

აღმოსავლეთმცოდნეობის სპეციალისტები, ხუმრობაშეფარვით, ჰოროსკოპის ამ ნიშნის მიხედვით ასე ახასიათე-FomoFact: ბენ მიმდინარე 1989 წელი, უწინარესად, სი-ბრძნის სიმშვიდის წელიწადია აღმოსავლეთში. განსაკუთრებით იაპონიაში მიაჩნიათ, რომ გველი სავსებით მშვიდი, უსაფრთხო და მომხიბლავი, ბრძენი სულდგმულია.

არის ქვეყნები, სადაც ამ ქვეწარმავალს ეთაყვანებიან. გავიხსენოთ ბირმისა და ინდოეთის წმინდა კობრები, ინ-დიელთა თაყვანისცემა ჩხრი-

ნელია ცხოველთა სა-მყაროში დავასახელოთ ქვეწარმავლების მსგავსი ჯგუფი, რომელიც ადამიანის ესოდენ შიშნარევ ინტერესსა და ცრურწმენებს იწვევდეს. ვერ ხსნიდა რა ამ ცხოველთა მრავალ უჩვეულო თავისებუ-რებას, კაცობრიობა ძველთაგანვე აწერდა მათ ათასგვარ ფანტასტიკურ თვისებებს. ქვეწარ-მავლები არ სტოვებენ გულგრილს ადამიანებს არც დღეს, როდა მათ სახეობრივ შემადროცა მათ სახეობრივ გენლობაზე, ცხოვრების ნირზე ძალიან ბევრი ჭეშმარიტი ინ-ფორმაცია დაგროვდა. მიუხე-დავად ამისა, ცრურწმენებით ალსავსე, გაზვიადებული შეხე-დულებები ზოგიერთ მათგანზე კვლავ ძალაში რჩება.

რას წარმოადგენენ სინამდ-ვილეში ქვეწარმავლები, იგივე

რეპტილიები?

რეპტილიები?
 რეპტილიები დედამიწის ცხოველთა სამყაროს ერთ-ერთი უძველესი წარმომადგენლებია. შორეულ გეოლოგიურ წარსულში, კერძოდ, მეზოზოურ
ერაში (25-65 მილიონი წლის
წინათ) მათ ვერც რიცხობრიობით და ვერც მრავალფეროვნებით დედამიწაზე ცხოველთა ვერცერთი სხვა ჯგუფი ვერ შეედრებოდა. კაინოზოურ ერა-ში (65 მილიონი წლის წინათ, ვიდრე დღემდე) სურათი შეიცვალა, — გაბატონდნენ ძუძუ-მწოვრები და ფრინველები. ამ-ჟამად შემორჩენილი ქვეწარმა-ვალთა ზოგიერთი ჯგუფი დი-ნოზავრების ეპოქიდან ნაკლე-ბად შეიცვალნენ, რაც შესაძ-ლებლობას აძლიას მიცნილიბას ლებლობას აძლევს მეცნიერებს, გარკვეული ხარისხით იმსჯე-

ალა გველებისადში. 03336m mbos Boommagoon encested წაზე პირველად წარმუ # გილ U] ცხოველთაგან ერთი გრძელნისკარტიანი ფრინველი იყო, ხოლო დანარჩენი ოთხი ქვეწარმავალი.

სხვა ხალხებში, იგივე ცხოველი სიცრუის, ცბიერებისა და dahadodah განსახიერებაა, მის სახელს ტაბუ ადევს (იხ-სენიებენ მხოლოდ მიმანიშნებელი სახელწოდებით — უხსენებელი, მცურავი, წყეული და ა. შ.). ამ თვალსაზრისით ბიბლიური გველი : გამონაკmobo hacos.

ბიოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი არნოლდ გეგეჭკორი ამას წინათ იმყოფებოდა აღმოსავლეთ და სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიის ქვეყნებში, სადაც უშუალოდ გაეცნო ადგილობრივ მკვიდრთა ამ ტრადიციებს, ფოტო, რომელზედაც აღბეჭდილია არნ. გეგეჭკორი აზიურ პითონთან ერთად (გარეკანის პირველ გვერდზე) გადაღებულია სინგაპურში.

ლონ წარსულში ქვეწარმავალთა, მათ შორის თვით დინოზავრთა ცხოვრებაზე.

თანამედროვე ადამიანი, ალ-ბათ, იშვიათად ჩაუფიქრდება, თუ რა როლი ითამაშეს თავის ცხოველურ წინაპართა გენეა-ლოგიაში რეპტილიებმა. ამ თვალსაზრისით შეიძლება რამდენადმე კრიტიკულად მივუდ-გეთ ფრთიან გამოთქმას — "ადამიანი მაიმუნისაგან არის წარმოშობილი". სინამდვილეში, თუ ხერხემლიან ცხოველთა გენეალოგიურ ხეს დავუკვირდებით, დავინახავთ, ძირს რეპტილიები ქმნიან. შე-საბამისად, ადამიანის შორეულ, ხმელეთის პირველ ხერხე-მლიან წინაპარს სწორედ ქვეწარმავლები წარმოადგენენ, სწორედ მათგან განშტოვდნენ ფრინველებიცა და ძუძუმწოვ-რებიც. დღეს შეიძლება დაბეგითებით ითქვას: თუ არა 300 მილიონი წლის წინათ რეპტილიის მიერ დადებული სქელნაჭუჭიანი კვერცხი, ამჟამად არც ძუძუმწოვრები და მათ შორის არც ადამიანი იქნებო-

მორალურად მოძველდა მეორე ფრთიანი გამოთქმაც -"კვერცხი გაჩნდა პირველად თუ ქათამი". უპრიანი იქნებო-და ამ გამოთქმის შემდეგი სა-ხის პერიფრაზირება — "კვერცხი გაჩნდა პირველად თუ ქვეწარმავალი".

ქვეწარმავალთა 16 რაზმიდან ამჟამად დედამიწაზე შე-მორჩა მხოლოდ ხუთი: ხვლიკები (3000-მდე სახეობა), გველები (2700-მდე სახეობა), კუ-ები (200-მდე სახეობა), ნიანგები (23 სახეობა) და თავნისკარტიანები (1 სახეობა). ამ უკანასკნელს მიეკუთვნება გა-ტერია — "ცოცხალი ნამარხი". ეს გარეგნულად ხვლიკის მსგა-ვსი ქვეწარმავალი, ერთ დროს საკმაოდ ბევრი თანამოძმით (23 სახეობა) იყო წარმოდგენილი პლანეტაზე, მაგრამ მსგავსად დინო ზავრებისა, ამოწყდნენ და მხოლოდ ერთადერთმა რელიქ-ტურმა ფორმამ შეძლო, შეენა-რჩუნებინა არსებობა ახალი ზელანდიის მახლობელ კუნ-

ძულთა არქიპელაგზე.
ქვეწარმავლებს შორის თა-ნამედროვე გეოლოგიურ ეპო-ქაში ერთ-ერთი ყველაზე მრავალრიცხოვანი და დედამიწის ზურგზე ფართოდ გავრცელე-ბული ცხოველები გველებია. შორეულ წარსულში ისინი ხვლიკებისაგან წარმოიშვნენ. სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზია-

ში მოგზაური ადამიანი ხშირად გაიგონებს ადგილობრივი მო-სახლეობისაგან, რომ დედამი-წაზე ყველაზე დიდი ზომის შხამიანი გველი — სამეფო კო-ბრა — მათი რეგიონის ტროპიკული ტყეების ბინადარია.

სამეფო კობრას რეკორდული სიგრძე 5,5 მეტრია. იგი კარგად დაცოცავს ხეებზე, შესანიშნავად სანიშნავად ცურავს, მაგრამ უმეტეს დროს მაინც მიწაზე ატარებს. ნადირობს უმთავრესად სხვა გველებზე. გარდა უშხამო გველებისა, მის რაცი-ონში შედის ძლიერი ტოქსიკური შხამის მქონე გველებიც — ასპიდები, კრაიტები და კო-ბრას სხვა სახეობები. სამეფო კობრას შხამი ძალიან ძლიერია, მსხვერპლის ორგანიზმში მის მიერ შეყვანილი ტოქსიკური სითხის რაოდენობა კი დიდი. ამიტომ, კობრასაგან დაკბენილი ადამიანი ნახევარ საათში

ლი ადამიანი ნანევარ საათში კვდება. ცნობილია ამ გველის მიერ დაგესლილი სპილოს სი-კვდილის შემთხვევებიც. კობრები ბინადრობენ მთელს სამხრეთ აზიასა და აფრიკაში. 12 სახეობიდან ერთი — შუააზიური კობრა საბჭოთა კავშირში გვხვდება. ყველაზე ფართოდ გავრცელებულ კობრებს მიეკუთვნება ინდოეთის ანუ ინდოეთის ანუ მიეკუთვნება სათვალებიანი კობრა (ნაია ნაია). იგი სიგრძით არ აღემატეია). იგი სიგომით აო აღემატება 180 სანტიმეტრს. ამ გველის
შეფერილობაში ყველაზე ღირსშესანიშნავია "სათვალები".
ეს არის კისრის უკანა მხარეზე
მკაფიოდ გამოხატული ნახატი.
"სათვალები" ნათლად ჩანს მაშინ, როდესაც კობრა ღებულობს თავდასაცავ პოზას. საშიშროების შემთხვევაში ქვეწარმავალი სხეულის ერთ მესამედს წამოსწევს ვერტიკალურად, ერთდროულად ჰორიზონტალურად ბრტყელდება
და ფართოვდება კისერი. ამ დროს გადატკეცილ ტყავზე —

კაპიუშონზე — კისრის მხრი-"სათვალები". დან იხატება

ცნობილია, სათვალებიანი გველი დიდი პატივით სარგებლობს ინდოეთის მოსახლეობა-ში. მასთან დაკავშირებულია არაერთი ლეგენდა და გადმო-ცემა. გარდა ამისა, კობრას თა-ვიანთ წარმოდგენებში იყენებენ გველის შემლოცველები. ქვე-წარმავალი მოთავსებულია მრგვალი ფორმის დაწნულ კალათა-ში. წარმოდგენის წინ კალათას თავს ხდიან და კობრაც წამოიმართება ხოლმე მისთვის დამახასიათებელ პოზაში და მუსიკის ტაქტზე აქეთ-იქით ირწევა. გველი ყრუ ცხოველია, მას არა აქვს სმენის გარეგანი აპარატი, მაგრამ ქვეწარმავალი არ აშორებს რა თვალს ადამი-

არ აშორებს რა თვალს ადამიანს, სინქრონულად იმეორებს
მის მოძრაობებს. მაყურებელს
ექმნება ილუზია, თითქოს გველი მუსიკის ჰანგების რიტმზე
"ცეკვაცს". გარდა ამისა, გამოცდილი შემლოცველი ასრულებს სხვა მანიპულაციებსაც.
დედამიწაზე ვხვდებით კობრაზე უფრო შხამიან გველებს,
მაგრამ ყველაზე ცუდი სახელი
მაინც ამ მოდგმის ქვეწარმავლებს აქვთ. აქ მთავარი მიზეზი
ის არის, რომ მჭიდროდ დასახლებული სამხრეთი და სამხრეთ-აღმოსავლეთი აზიის ქვეყნებში კობრა ახლო კანტაქტში
იმყოფება ადამიანებთან. დაგესვლის სიხშირე დაკავშირებულია კიდევ ერთ გარემოებასთან — ადგილობრივი მოსახსთან — ადგილობრივი მოსახ-ლეობა მეტწილად არ სარგებ-ლობს ფეხსაცმლით. მაგალი-თად, მარტო ინდოეთში კობრას დაკბენით გამოწვეული მსხვერპლი წელიწადში 10.000

კაცს აღწევს.

ტროპიკებში ითვლიან ინდოეთის კობრას რვა ქვესახეობას, მათ შორის განსაკუთრებულ ყურადღებას იპყრობს მფურთხავი კობრა. ეს რეპტილია დიდი სიზუსტით ისვრის შხადიდი სიზუსტით ისვოის მის წვეთებს 2,5 მეტრ სიგრ-ძეზე. კანზე იგი არ მოქმედებს, მაგრამ თუ მსხვერპლს წვეთე-ბი თვალებში მოხვდა, დაწვავს და გარკვეული ხნის შემდეგ და გარკვეული დააბრმავებს. მხედველობის შენარჩუნების ერთადერთი საშუალება თვალების დროულად გამორეცხვაა. ეს შხამი ტოქსიკურიცაა, სისხლში მოხვედრისას მსხვერპლი კვდება. სხვა
შხამიანი გველებისაგან განსხვავებით, მათ შორის დანარჩენი კობრებისაგან, ეს არხები მიმართულია არა ქვემოთ, არა-მედ წინ. საკმარისია გველს საფრთხე დაემუქროს, წამოი-მართება, თავს მოწინააღმდეგისაკენ შეაბრუნებს, პირს გა-აღებს და შემდეგ კუნთების ძლიერი და მკვეთრი შეკუმშ-ვით გამოისვრის შხამის სათა-ნადო ულუფას. სითხის ორი წვრილი ნაკადი ზუსტად ხვდე-ბა მიზანს. სათანადო მონაცემებით, მფურთხავი კობრა ინს-ტინქტურად იღებს მიზანში მო-წინააღმდეგის თვალს. გარდა ინდოეთის კობრის აღნიშნული ქვესახეობისა, თავდასხმის მსგავსს მეთოდს ასევე სრულ-ყოფილად ფლობს ორი აფრი-კული კობრა — შავკისერა და საყელოიანი.

ახლა რაც შეეხება მახრჩო-ბელა გველებს. ნატურალის-ტური ხასიათის ლიტერატურა-ში ხშირად ვხვდებით ცნობებს უზარმაზარ გველებზე, რომუზარმაზარ გველებზე, რომ-ლებსაც უნარი შესწევთ, გადაყ-ლაპონ თვით ცხენი. ნამარხ, აწ გადაშენებულ გველებში მარ-თლაც არის აღრიცხული 15 მე-ტრი სიგრძის ქვეწარმავლები, მაგრამ, სპეციალისტთა აზრით, ამჟამად მცხოვრებ გველებს შორის ალბათ არ მოიძებნება 12 მეტრზე მეტი სიგრძის გვე-ლი. ეჭვი არ ეპარებათ, რომ სამხრეთ ამერიკის ანაკონდა 10 მეტრს აღწევს, მაგრამ მეცნი-ერთა მიერ ზუსტად გაზომილ ეგზემპლარებს შორის ყველაზე გრძელი აღმოჩნდა აზიური ბაგრძელი აღმოჩნდა ანიური ბადისებრი პითონი. ეს გიგანტი
სიგრძით 10 მეტრია. ამიტომ,
აღნიშნული ნიშნით, ცნობილ
ამერიკელ ჰერპეტოლოგს არჩი კარს პირველ ადგილზე სწორედ ეს ქვეწარმავალი ჰყავს
დაყენებული. "ცხოველთა ცხოვრების" საბჭოთა გამოცემაში (ტომი მეოთხე) მითითებულია სხვა რეკორდი, ამ წყაროს მი-ხედვით, მაქსიმალური სიგრძის — 11 მეტრი და 43 სანტიმეტრი — ანაკონდაა.

რა ზომის მსხვერპლის ვისება შეუძლიათ მახრჩობე-ლებს? ათ მეტრამდე პითონს შეუძლია მოახრჩოს და გადა-ყლაპოს შველის და რამდენად-მე უფრო დიდი ზომის მსხვერპლი, ანაკონდას — შინაური ვაცის, ხოლო 5,5 მეტრამდე სიგრძის მგუდავს — მელას გაბარიტების მქონე მსხვერპ იმის შესახებ, ლი. ცნობები რომ ანაკონდას გადაუყლაპავს ზრდასრული ადამიანი, არ შე-ეფერება სინამდვილეს. დოკუმენტურად დადასტურებულია მხოლოდ ერთი ფაქტი: სამხ-რეთ ამერიკაში ანაკონდამ მართლაც ჩაყლაპა 13 წლის ბავ-შვი. საერთოდ, მახრჩობელები ზრდასრულ ადამიანს უფრთ-ხიან, ამიტომ მონადირეები მათ თამამად ესხმიან თავს და ჰკლა-

306.

ლამაზად ამ რეპტილიების შეფერილ ტყავს ფართოდ იყე-ნებენ სხვადასხვა მოდური სა-ქონლის დასამზადებლად. სამ-ხრეთ-აღმოსავლეთ აზიის რიგ ქვეყანაში პითონების ხორცი დელიკატესად ითვლება და საკმაოდ ძვირადაც ფასობს. ნიან-გების ფერმის მსგავსად, აქ გა-

თვალისწინებულია სპეციალუ-რი პითონსაშენების მოწყობა, რაც დააკმაყოფილებს ადგილე ე ლობრივ მოსახლეობას და ეგე-ზოტიკის მოყვარულ უცხოელ თა მოთხოვნილებებს ამ ქვეწარმავალთა ტყავისაგან გაკე-თებულ საგნებსა და ხორცხე. გამოანგარიშებულია, რომ დედამიწაზე ყოველწლიურად 12 მილიონი გველის ტყავს ამზა-დებენ, მათგან ყველაზე ძვი-რად სწორედ პითონის ტყავი ფასობს. ქვეწარმავლების ასე-თი მასშტაბით განადგურების გამო ჯუნგლებში მათი რიცხვი სულ უფრო კლებულობს.

გან, მგუდავები (მათ შორის ანაკონდა) ცოცხლად მშობის-რენი არიან. მახრჩობელები მხოლოდ ტროპიკებსა და სუბ-ტროპიკებში როდი ბინადრობენ, მათ ვხვდებით ზომიერი სარტყლის მშრალ (ველები, უდაბნოები) რაიონებში. ჩვეულებრივ ისინი თავიანთ ტროპიკულ თანამოძმეებზე გაცი-ლებით მომცრონი არიან. ერთერთი მათგანი — ველის მახრ-ჩობელა — გავრცელებულია აღმოსავლეთ საქართველოს არიდულ ლანდშაფტებში. სიგ-რძით აღწევს 80 სანტიმეტრს, ხოლო ცოცხლად ნაშობი ნაშიერი — 14 სანტიმეტრს. მავნე მწერებისა და მღრღნელების განადგურებით ამ ქვეწარმა-ვალს ადამიანისათვის სარგებლობა მოაქვს.

მახრჩობელა გველები ადამი-ანს ადვილად ეჩვევიან, განსა-კუთრებით თუ ისინი პატარაო-ბიდანვე იზრდებიან ხელოვნურ პირობებში. ფიქრობენ, რომ პითონი ცნობს თავის პატრონს და რაც უნდა დიდი ზოand zon bokemb, oh john ast. თაილანდში, სინგაპურსა და სხვა ქვეყნებში, მასობრივი თავშეყრის ადგილებში, ხშირად ჰყავთ კისერზე შემოხვეული, ანდა ღია კალათებში ჩასმული საკმაოდ დიდი ზომის პითონები. მსურველებს, დაახლოებით ნახევარი დოლარის ფასად, შეუძლიათ აიყვანონ პითონი და გადაიღონ მასთან სურათი. თაილანდში ერთ-ერთი გველის მეპატრონე ახალგაზრდა გოგოიეაატოოიე ახალგა მოდა გოგონა იყო. როგორც კი გოგონა ცხოველს მოშორდებოდა, პითინი ნერვულ მოძრაობებს იწყებდა, მაგრამ საკმარისი იყო, კვლავ შეხებოდა ხელით და მოფერებოდა, ქვეწარმავალი ისევ მშვიდდებოდა.

ადამიანისა და გიგანტურ მახრჩობელათა მსგავსი დამოკიდებულება უდევს საფუძვ-ლად ცირკში ტანზე გველშემოხვეული მოცეკვავე ქალების გამოსვლას.

ᲐᲠᲜനლᲓ ᲒᲔᲒᲔᲰᲙᲝᲠᲘ

ურნალ-გაზეთები სისტემატურ-ად იტყობინებიან, თუ რა დიდ ზიანს აყენებს ბუნებას და თვით ადამიანს ტექნიკური პროგრესი. ასეთი ინფორმაცია ზოგჯერ ომის ფრონტიდან მიღებულ ცნო-ბებს გვაგონებს. გავიხსენოთ ჩერნობილი, რეინის მოწამვლა, ქიმიური ქარხნის აფეთ-ქება ინდოეთში, ორიათასი ადამიანის სიქება ინდოეთში, ორიათასი ადამიანის სი-ცოცხლე რომ შეიწირა, დასავლეთ ევრო-პისა და ჩრდილოეთ ამერიკის ინდუსტრი-ულად განვითარებულ ქვეყნებში ეგრეთ-წოდებული მკავე წვიმები, რომლებიც უზარმაზარ ტერიტორიაზე ანადგურებენ მცენარეულ საფარს, აბინძურებენ წყალ-სატევებს, უდიდეს ზიანს აყენებენ შენო-ბა-ნაგებობებსაც კი. განა შესაძლებელია მისი თავიდან აცილება რომელიმე ერთი ქვეყნის მონდომებით? კანადის ქალაქ ტორონტოში, რომელიც ონტარიოს ტბის მისი თავიდან აცილება რომელიმე ერთი ქვეყნის მონდომებით? კანადის ქალაქ ტორონტოში, რომელიც ონტარიოს ტბის სანაპიროზე მდებარეობს, მკავე წვიმების შედეგად განადგურდა მცენარეულობა, შენობები, ავტომანქანები, დაიხოცა დიდ-ძალი თევზი. მიუხედავად ამ ქვეყნის დი მონდომებისა, ანალოგიური მოვლენები მაინც ვერ აუცილებიათ თავიდან, რად-გან კანადის ტერიტორიაზე მოსული მკავე წვიმების მიზეზი უმეტესწილად მათი სამხრეთელი მეზობელია. შეერთებულ შტატებში თბოელექტროსადგურების, სამრეწველო საქვაბეების, ქარხნების, ავტომანქანების მიერ ატმოსფეროში ამოფრმანქანების მიერ ატმოსფეროში ამოფრმანქანების მიერ ატმოსფეროში ამოფრმანქანების მიერ ატმოსფეროში ამოფრმანების და აზოტის მყავებს, რომლებიც შემდგომ წვიმის, თოვლის ან ნისლის სახით მოდის და ანადგურებს ყველაფერს ასეთი წვიმა შეიძლება წამოვიდეს შხამიანი ამონაფრქვევების წყაროებიდან ასეული კილომეტრის დაცილებით.

ანალოგიურ მოვლენებს ვაწყდებით ევროპაშიც. შვედმა მეცნიერებმა ჯერ კიდევ 60-იან წლებში შეამჩნიეს, რომ ტბებში გაქრა თევზი. ამის მიზეზი ყოფილა ნალექები, ჰაერს რომ მიჰქონდა დიდი ბრიტანეთიდან და გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკიდან.

ისიც უნდა გავითვალისწინოთ, რომ გარემოს გაჭუქყიანება ანადგურებს ტყეებსა

რესპუბლიკიდახ.
ისიც უნდა გავითვალისწინოთ, რომ გარემოს გაჭუქყიანება ანადგურებს ტყეებსა
და წყალსაცავებს, აზიანებს კულტურულ
და ხუროთმოძღვრულ ძეგლებს. მრავალ
ქანდაკებას დაშლით ემუქრება მანქანებისგამონაბოლქვით გაბინძურებული ჰაერი.
ახლა წარმოიდგინეთ, რა დღეში ჩააგდებს
იგივე ჰაერი, ადამიანს. ამიტომაცაა, რომ მკვეთრად იმატა დაავადებათა რიცხვმა.

გაქუქყიანების ზრდასთან ერთად მატუ-ლობს მომუშავეთა ავადმყოფობის გამო სამუშაოს გაცდენა, მკურნალობის ხარჯე-ბი, კლებულობს სასოფლო-სამეურნეო წარმოების მოსავლიანობა, იზრდება მრეწველობის პროდუქციის დანაკარგები, კო-მუნალური მეურნეობის ხარჯები და ა. შ. ასე რომ, ეკოლოგიური პრობლემების მოგვარება ეკონომიკურადაც ხელსაყრე-

უკრაინაში ჩატარებულმა მოსახლეო-ბის სამედიცინო შემოწმებამ გვიჩვენა, რომ ქალაქებში, სადაც ცუდი ეკოლოგი-ური მდგომარეობაა, 1,8-ჯერ მატულობს იმ ადამიანთა რაოდენობა, რომლებიც სტაციონარულ მკურნალობას გადიან. ამას-თან, ორი მესამედით იზრდება ექიმების ბინაზე გამოძახება, ერთი მესამედით — პოლიკლინიკებში მიღება. თუ იმასაც გავითვალისწინებთ, რომ სა-ზოგადოებას ერთი მომუშავის დაავადება

13727811

მწვავე რესპირატორული დაავადებით 38 მანეთის ოდენობის ეკონომიკური ზარალი უჯდება, ანგინით — 84, ბრონქიტით - 119, გრიპით კი — 307 მანეთი, ძნელი მისახვედრი არ იქნება, თუ რა კოლოსა-ლურ დანაკარგებთან გვაქვს საქმე.

როდესაც ენერგეტიკული კრიზისის შე-დეგად კალიფორნიაში ბენზინის გაყიდვა მხოლოდ 10 პროცენტით შემცირდა, ბრონ-ქიტებისაგან, ასთმისაგან, ფილტვების ემფიზემისაგან გამოწვეულმა სიკვდილიანობამ 30 პროცენტით იკლო, ხოლო გულ-სისხლძარღვთა დაავადებამ — 11-17 პროცენტით. საკმარისი იყო, ბენზინის გაყიდვა ცენტით. საქმარისი იყო, ბენ ნინის გაყიდვა გაეზარდათ, რომ დაავადებებმა კვლავინდებურად იმატა. გაანგარიშებულია: თუ
ამერიკის დიდ ქალაქებში ორჯერ შემცირდება გაჭუჭყიანების დონე, მაშინ მცხოვრებთა სიცოცხლის ხანგრძლივობა გაიზრდება 3-5 წლით, სიკვდილიანობა შემცირდება 4-5 პროცენტით, ბრონქიტების, რესპირატორული დაავადებების, ფილტვების კიბოსი — 25-დან 50 პროცენტამდე, გულ-სისხლძარღვთა დაავადება — 10 პროცენტით, საერთოდ, სამედიცინო დანიშნულების ხარჯები შემცირდება 2 მილიარდი დოლარით. მარტო ატმოსფეროს გაჭუჭყი-ანებით გამოწვეული ზარალი 20 მილი-არდი დოლარია წელიწადში.

აკადემიკოს დუბინინის აზრით, უკანას-კნელი 30 წლის განმავლობაში მსოფლიოს განვითარებულ ქვეყნებში გენეტიკური დარღვევების მქონე მილიონობით ბავშვი გაჩნდა. ასეთი მოვლენები ხშირად გვხვდე-ბა მსხვილ სამრეწველო ცენტრებში, აგ-რეთვე ინტენსიური სასოფლო-სამეურნეო წარმოების რაიონებში, სადაც დიდი ოდენობით იყენებენ ქიმიურ სასუქებს.

რაც შეეხება ჩვენს რესპუბლიკას, მარ-თალია, აქ არ აღინიშნება არც სმოგი და არც მასთან დაკავშირებული ავადობის კატასტროფული ზრდა, მაგრამ ეს სულაც არ იძლევა თვითდამშვიდების საფუძველს. საქართველოს ტერიტორიაზე ატმოსფეროს გაბინძურების მხრივ საშიში ობიექტები განლაგებულია 25 ქალაქსა და დასახლებულ პუნქტში, რომელთაგან ჰაერს ყველაზე მეტად აბინძურებენ რუსთავის ქიმიური და მეტალურგიული კომბინატები, ზესტაფონის ფეროშენადნობისა და კასპის ცემენტის ქარხნები.

განსაკუთრებით დიდი ზიანი მიაყენა ჩვენი ქვეყნის ბუნებას ინდუსტრიულმა საქმიანობამ. დღეს საბჭოთა კავშირში მძლავრი ჰესების მშენებლობის შედეგად წყალშია ჩაძირული 2600 სოფლისა და 165 ქალაქის ტერიტორია, რასაც ემატება მშენებარე და პროექტით გათვალისწინებული წყალსაცავები. იკარგება მიწა მარჩენალი. მარტო საქართველოში დატბორილი მიწის ფართობი 14 ათას ჰექტარს უტოლდება.

დიდძალი ელექტროენერგია რომ გვჭირ-დება, ამაში ეჭვს არც ერთი გონიერი ადა-მიანი არ შეიტანს, მაგრამ საკითხავია, განა არ შეიძლება იმავე ოდენობის ელექტრო-ენერგიის გამომუშავება ნაკლები დანა-კარგებით? თუ მსოფლიო პრაქტიკას გა-დავხედავთ, დავრწმუნდებით, რომ ეს სავ-სებით შესაძლებელია, მცირე სიმძლავრის ჰესების ქსელის ფართოდ გაშლით, აგრეთ-ვე ქარისა და მზის ენერგიის გამოყენებით.

ექსპერტთა აზრით, XX საუკუნის ბოლო ათწლეულში მსოფლიოში ბუნების დამცავ ღონისძიებებზე უნდა დაიხარჯოს ერთობლივი ეროვნული შემოსავლის 3-5 პროცენტი მაინც, ანუ არანაკლებ 150 მილიარდი დოლარისა წელიწადში. რამდენად შესაძლებელია ეს? სად არის რეზერვი? დღეისათვის მსოფლიოს სამხედრო ხარგები ყოველწლიურად ერთ ტრილიონ დოლარს აღწევს. ამ ხარჯების შემცირება არის ის ერთ-ერთი უდიდესი მატერიალური რეზერვი, რომელიც კაცობრიობას და მომავალ თაობას შეუნარჩუნებდა ჯანსაღ გარემოს.

ეკოლოგიური კრიზისის ერთ-ერთი უმთავრესი მიზეზი ისიცაა, რომ ადამიანმა ირწმუნა, თითქოს იგი ბუნების "დამპყრობი" და "დამმორჩილებელია". საჭიროა ადამიანის შეგნების გარდაქმნა ისე, რომ იგი არა მარტო თანაუგრძნობდეს ბუნებას, არამედ მის განუყოფელ ნაწილადაც თვლიდეს თავს. ეს ძალზე რთული პროცესია, რადგან ჩვენში ფესვგადგმულია ბუნებისადამი მომხმარებლური დამოკიდე-

"თუ შემდგომშიც ვაპირებთ არსებობას, ბიოსფერო უნდა იქცეს ნოოსფეროდ, გონების სფეროდ". ეს სიტყვები ეკუთვნის დიდ რუს მეცნიერს, აკადემიკოს ვერნად-

60835 3MB06040, ,ᲔᲙᲝᲜᲝᲛᲘᲙൗᲠ ᲛᲔᲪᲜᲘᲔᲠᲔᲒᲐᲗᲐ <u>ᲙᲐᲜ</u>ᲓᲘᲓᲐᲢᲘ.

ᲬᲔᲚᲡ ᲛᲙᲘᲗᲮᲕᲔᲚᲘ ᲛᲘᲘᲦᲔᲑᲡ "ᲑᲘᲑᲚᲘᲘᲡ" ᲡᲠ**ᲣᲚ** ᲗᲐᲠᲒ-ᲛᲐᲜᲡ ᲥᲐᲠᲗᲣᲚ ᲔᲜᲐᲖᲔ. ᲒᲗᲐᲕᲐᲖᲝᲒᲗ ᲖᲝᲒᲘᲔᲠᲗ ᲗᲐᲕᲡ ᲐᲮᲐᲚᲘ 338M G380 Q36.

ყოველი მეშვიდე წლის თავზე გამოაცხადე პატიება. აი, პატიების რაობა: აპატიოს ყოველმა მევალემ, ვისაც რამე უსესხებია თავისი მოყვასისთვის, და ნურაფერს მოთხოვს თავის მოყვასს ან მოძმეს, რადგან პატიება იქნება გამოცხადებული უფლის სახელზე.

უცხოელს მოსთხოვე, მაგრამ აპატიე შენს მოძმეს, თუ შენი

ვალი ექნა.

თუ იქნა თქვენში ღარიბი, ერთი თქვენი მოძმეთაგანი, თქვენს ერთ-ერთ ქალაქში, იმ ქვეყანაში, რომელსაც გაძლევს უფალი, შენი ღმერთი, გულს ნუ გაიქვავებ და ხელმოჭერილი ნუ იქნები შენი ღარიბი მოძმის მიმართ.

არამედ ხელგაშლილი იყავი და ასესხე მისი გასაჭირის

კვალობაზე, რაც უჭირს.

ფრთხილად იყავი, გულში არ შეგეპაროს უგვანი ფიქრი, არ თქვა: ახლოვდება მეშვიდე წელი, პატიების წელი. აითვალ-წუნებ შენს ღარიბ მოძმეს და არაფერს მისცემ. უფალთან გი-

ჩივლებს და ცოდვა დაგედება. მიეცი და ნუ ინაღვლებს შენი გული მიცემისას, რადგან ამისთვის გაკურთხებს უფალი, შენი ღმერთი, ყველა შენს საქ-

მეში და ნაამაგარში.

წინასწარმეტყველს, როგორც მე ვარ, შენი წიაღიდან, შენი მოძმეებიდან, დაგიდგენს უფალი, შენი ღმერთი. მას უსმინე.

როცა შესთხოვე უფალს, შენს ღმერთს, ხორებში, თავშეყრის დღეს: მეტს ნუღარ გავიგონებ უფლის, ჩემი ღმერთის ხმას და ამ დიდ ცეცხლსაც ნუღარ ვიხილავ, რათა არ მოვკვდეო.

მითხრა უფალმა: კარგი ქნეს, რომ ეს თქვეს. შენ რომ ხარ, ისეთ წინასწარმეტყველს დავუდგენ მოძმეთა წრიდან, ბაგეზე დავუდებ ჩემს სიტყვებს და ის გამოგიცხადებს ყველაფერს, რასაც მე ვუბრძანებ. თუ ვინმე არ შეისმენს ჩემს სიტყვებს, რომელთაც ის გა-

მოაცხადებს ჩემი სახელით, თავად მე მოვთხოვ მას პასუხს. მაგრამ წინასწარმეტყველი, რომელიც გაკადნიერდება და

ჩემი სახელით დაიწყებს იმის გამოცხადებას, რაც მე არ მიბრ-

ძანებია გამოსაცხადებლად, ან რომელიც უცხო ლმერთების სახელით ალაპარაკდება. ეს წინასწარმეტყველი უნდა მოკვდეს. თუ გულში იტყვი: როგორ მივხვდეთ სიტყვას რომულიდა

არ უთქვამს უფალს? წინასწარმეტყველი თუ უფლის სახელით რლაბარაქქას და სიტყვა – თვითნებურად ულაპარაკნია წინასწარმეტყველს, ნუ გეშინია მისი.

ვერ გამოვა ერთი მოწმე ვინმეს წინააღმდეგ რაიმე დანაშაულში. შეცოდებაში თუ ცოდვაში, რითაც შეიძლება სცოდოს კაცმა. მხოლოდ ორი მოწმის ან სამი მოწმის სიტყვით შედგება

თუ გამოვა ავისმდომელი მოწმე ვინმეს წინააღმდეგ

ბრალს დასწამებს მას.

წარდგეს ეს ორი მოდავე კაცი უფლის წინაშე, მღვდლები-

სა და მსაჯულების წინაშე, რომლებიც იმჟამად იქნებიან. კარგად გამოიძიონ მსაჯულებმა, და თუ ის მოწმე ცრუმოწმე გამოდგა, ტყუილუბრალოდ დაუბრალებია თავისი მოძ-

ისე მოექეცით მას, როგორც თავად სურდა მოქცეოდა თა-ვის მოძმეს და აღმოფხვრი ბოროტებას შენი წიაღიდან.

დანარჩენებმა გაიგონ და შიში ჰქონდეთ, რომ აღარ ჩაიდინონ ამგვარი ბოროტი საქმე შენს წიაღში.

ნუ შეიწყალებს მას შენი თვალი. სიცოცხლე სიცოცხლის წილ, თვალი თვალის წილ, კბილი კბილის წილ, ხელი ხელის წილ, ფეხი ფეხის წილ.

არ მისცე სარგებელში შენს მოძმეს არც ვერცხლი, არც საჭმელი და არც რამე ნივთი. რაც სარგებელში შეიძლება გა-

უცხოელს მიეცი სარგებელში, შენს მოძმეს კი ნუ მისცემ სარგებელში, რომ გიკურთხოს უფალმა, შენმა ღმერთმა, მთე-ლი შენი ნაამაგარი იმ ქვეყანაში, რომლის დასამკვიდრებლადაც მიდიხარ.

თუ აღთქმას დაუდებ უფალს, შენს ღმერთს, ნუ დააგვიანებ მის შესრულებას, რადგან მოიკითხავს მას შენგან უფალი,

შენი ღმერთი, და ცოდვა დაგედება. თუ აღთქმისაგან თავს შეიკავებ, არც ცოდვა დაგედება. შეინახე შენი ბაგიდან გამომავალი სიტყვა და შეუსრულე, რაც აღთქმული გაქვს უფლის, შენი ღმერთისადმი, რაც წარმოთქვა შენმა ბაგემ.

როცა შეხვალ შენი მოყვასის ვენახში და შენი სურვილი-

სამებრ, გაძღომამდე შეჭამ ყურძენს, ჭურჭელში აღარ ჩაიწყო. როცა წახვალ შენი მოყვასის სამკალში, ხელით დაგლიჯე თავთავები; ნამგალი არ მოიქნიო შენი მოყვასის სამკალში.

არ უნდა მოიკლან მამები შვილების გამო და შვილები არ უნდა მოიკლან მამების გამო; თითოეული თავისი დანაშაულისთვის უნდა მოიკლას.

ნუ გაამრუდებ მდგმურისა და ობლის სამართალს, ნუ დაი-

გირავებ ქვრივი ქალის სამოსელს.

თუ მომკი სამკალს და ძნა დაგავიწყდება ყანაში, ნუღა გაბრუნდები მის წამოსაღებად – მდგმურებსა და ქვრივ-ობ-ლებს დარჩეთ, რომ აკურთხოს უფალმა, შენმა ღმერთმა, ყველაფერი, რასაც შენი ხელით გააკეთებ.

როცა ზეთისხილს ჩამობერტყავ, რტოებს ნუღა დაუწყებ

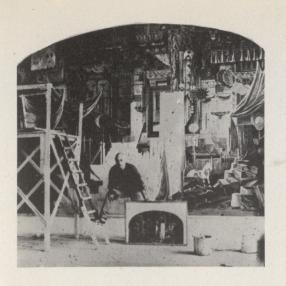
თვალიერებას — მდგმურებსა და ქვრივ-ობლებს დარჩეს. როცა ვენახს დაკრიფავ, მომცვრევას ნუღა დაიწე მდგმურებსა და ქვრივ-ობლებს დარჩეს. ნულა დაიწყებ -

ნუ გექნება ჩანთაში ორი განსხვავებული საწონი – დიდი მცირე.

ნუ გექნება სახლში ორი განსხვავებული საწყაო – დიდი და მცირე.

საწონი სრული და სწორი უნდა გქონდეს; საწყაო სრული და სწორი უნდა გქონდეს, რომ დღეგრძელი იყო იმ რომელსაც უფალი, შენი ღმერთი, გაძლევს. მიწაზე,

რადგან საძაგელია უფლის, შენი ღმერთისთვის ყველა, ვინც ამას აკეთებს, ყველა, ვინც უკანონობას სჩადის.

67890 MP CASA

ნიკოლოზ (კოკა) იგნატოვი

ᲡᲐᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝᲡ ᲡᲡᲠ ᲡᲐᲮᲐᲚᲮᲝ ᲛᲮᲐᲢᲕᲐᲠᲘ ᲡᲐᲮᲔᲚᲛᲬᲘᲤᲝ ᲞᲠᲔᲛᲘᲘᲡ ᲚᲐᲣᲠᲔᲐᲢᲘ

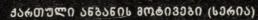

ᲫᲕᲔᲚᲘ ᲗᲑᲘᲚᲘᲡᲘᲡ **ᲒᲝᲢᲘᲕᲔᲑᲘ** (ᲡᲔᲠᲘᲘᲓᲐᲜ)

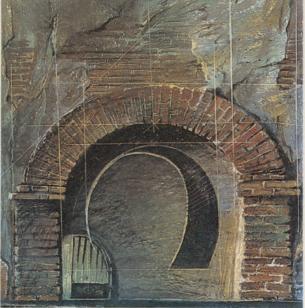
60ᲙᲝᲚᲝᲖ (ᲙᲝᲙᲐ) 086ᲐᲢᲝᲒᲘ

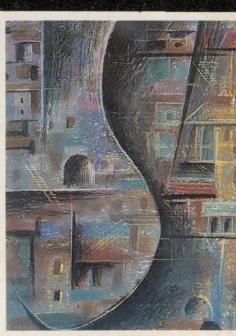

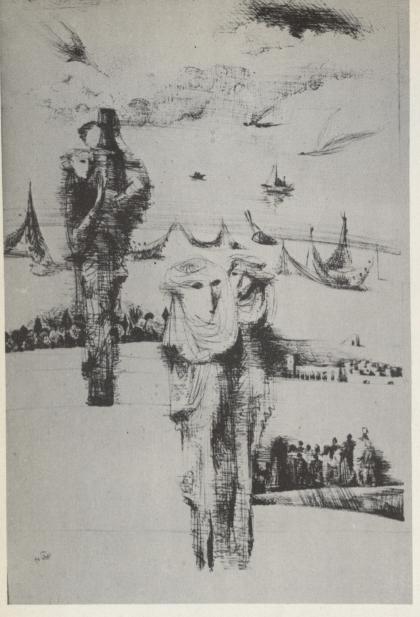

ნიკოლოზ (კოკა) იგნატოვი

ᲒᲠᲐᲤᲘᲙ**ᲣᲚᲘ ᲤᲣᲠ**ᲪᲚᲔᲑᲘ

3783360

ეცნიერებისათვის რომ ჩვენს პლან ცნობილია, რომ ჩვენს პლანეტაზე არსე-ბობს მილიონზე მეტი მწერის სხვადასხვა სახეობა, რომელთა შორის ადამიანმა თავის სასარგებლოდ მხოლოდ რამდენიმე გამოიყენა. მათ შორის არის ფუტკარი.

თანამედროვე მეფუტკრეობის განვითა-რებას ხელი შეუწყო ამ დარგში სამმა დიდ-მა გამოგონებამ:

— 1814 წელს გამოჩენილმა რუსმა მე-ფუტკრემ პ. პროკოპოვიჩმა პირველმა მსოფლიოში გამოიგონა დასაშლელი ჩარ-ჩოიანი სკა. ჩარჩოიანი სკის გამოგონებამ კიდევ უფრო გაითქვა სახელი ხელოვნური ფიჭისა და ციბრუტის გამოგონების შემდეგ.

— 1857 წელს გერმანელმა მეცნიერმა იოჰანს მერინგმა გამოიგონა ხელოვნური ფიჭა, რომელიც დაამზადა თვითნაკეთი წნეხით. წნეხი დამზადებული იყო მსხლის

ფიცრისაგან, რაზედაც ამოკვეთილი იყო ფიჭის მსგავსი უჯრედები. — 1865 წელს ჩეხმა ფრანც გრუშკამ, რომელიც სამხედრო მოსამსახურე იყო და პენსიაზე გასვლის შემდეგ ხელი მოჰკიდა მეფუტკრეობას, გამოიგონა და დაამ-ზადა სხვადასხვა კონსტრუქციის თაფლის გამოსაწური ციბრუტები.

გამოსაწური ციბრუტები.
დღეისათვის მსოფლიოში დაახლოებით
40 მილონი ფუტკრის ოჯახი ითვლება. აქედან საბჭოთა კავშირზე მოდის 10 მილიონამდე ფუტკრის ოჯახი, ამერიკის შეერთებულ შტატებზე — 5, ჩინეთზე — 4,
გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკაზე
1,5, საფრანგეთში, პოლონეთში და ჩეხოსლოვაკიაში 1,2 მილიონი ძირი სკა თი-

თოეულში და სხვა.
მეფუტკრეობაში შრომატევადი პროცესების მექანიზაციის დონითა და რენტაბელობით პირველ ადგილზეა ამერიკის
შეერთებული შტატები.

შეერთებული შტატები.
"რამდენი კილოგრამი თაფლის მიღება
შეიძლება ერთი სკიდან სეზონის მანძილზე?" — როგორც წესი, ამას კითხულობს
ხოლმე დამწყები მეფუტკრე.
შეიძლება თუ არა ამ კითხვას ვუპასუხოთ დაახლოებით მაინც? ალბათ, არა

და აი რატომ. მეფუტკრეობის შემოსავა-ლი მრავალ ფაქტორზეა დამოკიდებული, რომელთა შორის ერთ-ერთი ძირითადია რომელთა შორის ერთ-ერთი ძირითადია ღალიანობის პერიოდში გარემოს კლიმა-ტური პირობები, რაც ძალზე მერყევია. მაგრამ როგორც ხანგრძლივი პერიოდის დაკვირვებები გვიჩვენებს, ძირითადად მაინც სჭარბობს ზომიერი და მცირე ღალიანობის წლები, როდესაც ფუტკრის ოჯახები ზამთრის მარაგის შეგროვების გარდა თაფლისა და სხვა პროდუქტების გარცავოლ ტალინობას იძლევიან. რკვეულ რაოდენობას იძლევიან. იბადება კითხვა: თუ ამ დარგის შემო-

სავალი ასეთი არამდგრადი და ზოგჯერ წამგებიანიც არის, რითი იტაცებს მეფუ-ტკრეობა ადამიანებს და ზოგჯერ გამო-

ჩენილ მეცნიერებსაც კი?

უპირველეს ყოვლისა, ფუტკრის ოჯახის შეტად საინტერესო ცხოვრება, რომელიც ადამიანთა ტომების ან თუ გნებავთ პა-ტარა სახელმწიფოს ცხოვრებას წააგავს,

რომლის ყოველ წევრს თავისი მოვალეო-ბა აკისრია და გარკვეული წვლილი შე-აქვს საერთო საქმეში; ფუტკარი არ სა-ჭიროებს ყოველდღიურ მოვლა-პატრონობას და თავის საკვებს თვითონვე შო-ულობს; იძლევა მაღალხარისხოვან კვებ-ით და სამკურნალო პროდუქტებს, რომ-ლებიც საფუტკრის ტერიტორიაზე ჰქმნი-ან ადამიანის ჯანმრთელობისათვის მეტად სასარგებლო მიკროკლიმატს, დაბოლოს მეფუტკრეები იმყოფებიან ბუნების წიაღში, რაც ერთ-ერთი ძირითადი პირობაა მათი ხანგრძლივი და ორმა სიბერემდე აქტიური ცხოვრებისა.

ახლა განვიხილოთ ის სამი ძირითადი პირობა, რომელიც აუცილებელია დამწ-ყები მეფუტკრისათვის.

პირველი. ცნობილია, რომ ადამიანის ორგანიზმი იტანს 500-მდე ფუტკრის და-ნესტვრას, მაგრამ ზოგიერთი რამდენიმე ფუტკრის დანესტვრის შემდეგ ამჟღავ-ნებს ალერგიულ მოვლენებს (სახისა და კისრის წამოწითლება, ჭინჭროვანი გა-მონაყარი ტანზე და იღლიებში, მაჯისცე-მის მომატება და სხვა); ზოგიერთ შემთხვევებში კი ერთი დანესტვრაც შეიძლება საბედისწერო გამოდგეს. ამიტომ ასეთმა პირებმა ფუტკარში არ უნდა იმუშაონ.

შეორე. საფუტკრის მოსაწყობად საჭიროა შესაფერისი ადგილი: იგი უნდა იყოს შემოღობილი მყუდრო, მოცილებული შემოღობილი მყუდრო, მოცილებული დიდ დასახლებას, მეცხოველეობის ფერ-

მას და s. 8.

შესაშე. საფუტკრის გარშემო 2-3 კი-ლომეტრის რადიუსში საკმაო რაოდენობით უნდა იყოს ისეთი თაფლოვანი ხემცენარეები, როგორიცაა ცაცხვი, აკაცია, წაბლი, ძეძვი, სამყურა, იონჯა, ესპარცე-

ტი, doda, სალბი და სხვა.

მეფუტკრეობის დაწყებისათვის საუკეთესო პერიოდია გაზაფხული, როდესაც ფუტკარი სკიდან გამოფრენას და აქტიურ ცხოვრებას იწყებს. ფუტკრის ოჯახის შეძენა შეიძლება როგორც სკის, ასევე "პაკეტის" სახით. მაგრამ გამოუცდელი მე-ფუტკრისათვის უმჯობესია სკის შეძენა, რადგანაც "პაკეტის" მოვლა-პატრონობა, სანამ ის ნორმალურ სკად ჩამოყალიბდებოდეს, დიდ შრომასა და გამოცდილებას amontmat.

ფუტკრის ოჯახი უნდა შევარჩიოთ გამოცდილი მეფუტკრის დახმარებით — ფუტკარი ჯანმრთელი უნდა იყოს.

ფუტკრის ჯიშებიდან სასურველია ქართული მთის რუხი ფუტკარი, რომელიც მეტად ძვირფასი სამეურნეო მაჩვენებლებითა და თვინიერებით გამოირჩევა.

საფუტკრეში სკების დასადგმელი ად-გილის მოსწორება აუცილებელია. სკები უნდა შევდგათ 30-40 სანტიმეტრის სიმაღლის სადგარებზე.

სკის საფრენი აღმოსავლეთისაკენ უნდა იყოს მიმართული, რათა ფუტკარმა მზის ამოსვლისთანავე დაიწყოს გამოფრენა; სკებს შორის უნდა დავტოვოთ იმდენი ადგილი, რომ მათ შორის თავისუფლად

გავლა და მუშაობა ყველა მხრიდან შეგვეძლოს.

საფუტკრეში უნდა მოვაწყოთ ფუტკრის საწყურებელი, რისთვისაც გამოსადეგია ლითონის ან ხის კასრი სახურავითა და

საფუტკრეში მუშაობისათვის თავდაპი-რველად საჭიროა შემდეგი ინვენტარი: პირბადე, საბოლებელი, საფხეკი, სადედე გალია, საფუტკრის დანა, ფრინველის ფრთა ან ჯაგრისი ფიჭიდან ფუტკრის მოსაცილე-ბლად, ჩარჩოების გადასატანი ყუთი. შემდგომში უნდა შევიძინოთ თაფლის გა-მოსაწური ციბრუტი და საკონტროლო სა-Uffmmo.

საფუტკრეში მუშაობის დაწყებამდე უნ-

და დავიბანოთ ხელ-პირი. დამწყებ მე-ფუტკრეს კარგად უნდა ახსოვდეს, რომ ოფლის, ნივრის, ოდეკალონის ან ალკოპოლის სუნი ფუტკარს აღიზიანებს. უმჯობესია გვეცვას თეთრი ფერის ხალა-თი, რადგანაც შავი ფერი ფუტკარს აგ-რესიულად განაწყობს; საბოლებელი კარგად უნდა გავაჩაღოთ და სკას, რომ-ლის გასინჯვასაც ვაპირებთ, საფრენიდან 2-3-ჯერ შევუბოლოთ, რომ ფუტკარი და-წყნარდეს. საერთოდ, ფუტკართან უნდა ვიმუშავოთ დინჯად, რადგანაც სწრაფი მოძრაობები ფუტკარს აღიზიანებს;

ღალიანობის პერიოდში ჯობია სკები გავსინჯოთ დილის საათებში, როცა მოზრ-დილი ფუტკარი გასულია სამუშაოდ. თუ ღალიანობა არ არის, მაშინ სკა საღამოთი

უნდა გავსინჯოთ.

ფუტკარს მრავალი დაავადება ემტერე-ბა, რომელთაგან დღეისათვის ყველაზე უფრო ვერაგია ვაროატოზის ტკიპით დაავადება, რისთვისაც საჭიროა ფუტკარს გა-ზაფხულზე და შემოდგომით შევასხუროთ

მჟავუნმჟავას. ხსნარი.

აღნიშნული დაავადების გავრცელების შემდეგ ფუტკართან მუშაობა იმდენად გართულდა, რომ დღეისათვის სათანადო თეორიული ცოდნის გარეშე ფუტკრის მო-ვლა-პატრონობა თითქმის წარმოუდგენელია. ამიტომ სასურველია დამწყებმა მე-ფუტკრემ გამოიწეროს ყოველთვიური ჟურნალი "პჩელოვოდსტვო", ასევე მე-ტად სასარგებლო წიგნია 1982 წელს გამოცემული დ. ანდღულაძისა და ფ. ფრან-

გულაშვილის "მეფუტკრეობა" და სხვ.
დამწყებ მეფუტკრეს შეუძლია გაწევრიანდეს რესპუბლიკის მეფუტკრეთა ნებაყოფლობით საზოგადოებაში, რომელიც
თბილისში გურამიშვილის ქუჩაზე (№ 15ა)
ფუნქციონირებს. ეს საზოგადოება მეფუტკრეობის ინდივიდუალურ სექტორს აერთიანებს და მოწოდებულია ხელი შეუწყოს მეფუტკრეობის განვითარებას საქართველოში, აქ თვეში ერთხელ — ყოველი თვის ბოლო კვირას — ტარდება ლექცია — მოხსენებები და საუბრები მეფუტკრეობის აქტუალურ საკითხებზე და დამწყებ მეფუტკრგს შეუძლია მაღალკვალიფიციური სპეციალისტებისაგან მიიღოს სასარგებლო რჩევა-დარიგება.

ᲒᲣᲠᲐᲛ ᲗᲐᲥᲗᲐᲥᲘᲨᲕᲘᲚᲘ.

ვამ პირი გახსნა. პირქუშ უშბას შუბლი გაუნათდა. მზის სხივებმა დაბლა სოფლე-

ბებერი კოშკის წინ საკარც-ხულში მჯდომი მახვში მზეს ეფიცხებოდა. ირგვლივ ახალ-გაზრდები შემოსჯაროდნენ. სიტყვას ითხოვდნენ ძველი გიმ-ნაზიელისაგან. დიან, მახვშს უნდა მოეთხრო მათთვის ყველაფერი ის, რაც მათ წინაპრებს გადახდათ ამ სტიქიურ

უბედურებამდე. შეძლებს მახვში ამაზე პასუხის გაცემას? ამბობენ, რომ ძველთაძველი წიგნები აქვსო და ბევრი საიდუმლოებაც იც-ისო. მოხუცმა ჩაღამებული თვალები სადღაც, შორს, მთის მწვერვალს მიაპყრო. ერთი ძლიერ ამოიოხრა, ყმაწვილები შეათვალოერა: ბუბა ლადელ სგაი (თქვენ გენაცვალოთ ბაბუა), — წაილუღლუღა, მერე დინჯი, ოდნავ გაბზარული ხმით, სათქმელს თითქოს მიწის სიღრმიდან ეზიდებაო, დაიწყო:

— ალბათ ხშირად გაგიგონიათ სვანური თქმა: "ჯვინალდ ანტყუსგარშალ ესერ ლმარ-ლიშდ ფიშირ" (წარსულში ვარსკვლავებივით უთვალავნი ვი-ყავითო). მაგრამ მეისტორიე არ გვყავდა და ყველაფერი ხა-ლხის მეხსიერებამ ვერ შემოგვინახა. ისევ ძველ ბერძნებს უნდა ვუმადლოდეთ, რომ ჩვე-ნი რაოდენობა დაუდგენიათ.

ორი ათასი წლის წინ ცნობილი ბერძენი გეოგრაფი სტრაბონი (ძვ. წ. 64 — ახ. წ. 24) წერდა, რომ სვანები კავ-კასიაში ყველაზე მრავალრიცხოვანი, ყველაზე ძლიერნი და ყველაზე ვრდელ ტერიტორიაზე განსახლებული ხალხიაო. სტრაბონის ცნობით სვანებს

შეეძლოთ 200 ათასი მეომრის გამოყვანა. მისივე სიტყვით, გაითყვანა. მიმიყე სტეჭისი, დიოსკურიის ზემოთ კავკასი-ონის მთებზე სვანები ფლობდ-ნენ ირგვლივ ყველაფეის, რომ მათ ქვეყანასთანაა დაკავშირე-ბული მითი ოქროს საწმისის ซาบงชาช...

თითქმის იგივეს იმეორებენ შემდგომი ხანის ბერძენი და

რომაელი ავტორები. ახ. წ. II ს. ავტორი პლინი-უსი წერს, რომ მდინარე ხობი სვანეთზე გადისო. სხვათაშოქ რის, აკად. ნ. ბერძენიშვილი ხშირად ხმარობდა გამოთქმას: "ხობისწყლის სვანეთი".

იმავე საუკუნის ავტორი პტოლემაიოსი კი გვაცნობებს იმის შესახებ, რომ გაგრა-ბიჭვინთის სექტორში ცხოვრობე-ნო "სუანნო-კოლხები".

VII ს. "სომხეთის გეოგრაფიაში" დაცულია ცნობა, რომ ადლერსა და გაგრას შორის ქვლავ გვხვდება სვანთა ეთნი-

ახ. წ. VI ს. ავტორი მენანდრე თითქოს ადასტურებს ტრაბონის ზემოთ მოტანილ უწყებას და წერს, რომ კავკა-სიონის გარშემო მოსახლეობენო სვანები.

იო ავაიეთი.
— ნუთუ არავითარ ცნობებს
სვანების შესახებ, მათი ასე
ფართო განსახლების თაობაზე
არ ინახავს ქართული ქრონიკა? — დაინტერესდნენ ახალგაზრდები.

— როგორ არა, ინახავს. "ქართლის ცხოვრებამ" შემოგვი-ნახა XI ს. ქართველი ისტორიკოსის ლეონტი მროველის უაღრესად მნიშვნელოვანი უწყება სვანთა განსახლების შესახებ. ლეონტი მროველი წერს: "...დიდოეთიდგან ვიდრე ეგრისამდე, რომელ არს სუანეთი" (ქც, I, 27), ე. ი. დიდოეთიდან ეგრისამდე სვანეთიაო.

დიდოეთი ლეკეთია, ეგრისი სამეგრელო. გავიხსენოთ ატრაბონისა და მენანდრეს ცნობები და თან არ დაგვავი-წყდეს, რომ ლეონტი მროვეუყდენ, რომ ლეონტი მისოვე-ლის ეს უწყება ეხება ქართ-ლის მეფე საურმაგის ხანას, ანუ ძვ. წ. II-I საუკუნეებს. ეს პერიოდი ზუსტად ემთხვევა სტრაბონისეულ ქრონოლო-გიას სვანების მრავალრიცხოვნობისა და სიძლიერის შესახებ. პარადოქსია, მაგრამ ფადამახასიათებელი. ამ ტრადიციას მეომარი მამაკაცისა და ძლიერი მუშახელის საჭიროება განაპირობებდა.

ამ წესს სვანები არც დღეს ღალატობენ, ოღონდ ეს არის, რომ ვიწრო ხეობები იმაზე მეტს ვერ იტევენ, რაც იქ ამ-ჟამად ცხოვრობს. ამიტომ ნა-მატი უთანაბროდ, უგეგმოდ, ნებიერად, პიროვნული შეხე-დულებისამებრ ქვეყნის ოთხი-ვე კუთხით მიემართება ადგილსამყოფელის საძებნელად. არაფერს ვიტყოდით, რომ მათი განთესვის არეალს მხოლოდ საქართველო წარმოადგენდეს. ჩვენი ქვეყნის რომელ კუთხე-ში არ შეხვდებით სვან ახალგა-ზრდებს: კამჩატკაზე გნებავთ?

რომელიც დასავლეთიდან თუ ჩრდილოეთიდან ყოველთვის მწედ და ფარად ედგა დედა-საქართველოს. სვანების კონტროლს ექვემდებარებოდა დასავლეთ კავკასიონის ზეკარები და უღელტეხილები. ზანებთან ერთად ზღვის ნავმისადგომები მათი შკაცრი ზედამხედველობის არეს წარმოადგენდა.

ასე იყო თუ ისე, სვანები საბოლოოდ მხოლოდ კოდორის, ენგურისა და ცხენისწყლის სათავეებმა დიდი ხნის მცირე ნა-ყოფივით შემოგვინახა.

თუმცალა გამცირერიცხოვნ-

საუკუნეებით დამკვიდრებუ-ლი მყუდროება ისევ ირღვეოდა. ცარიზმი, თავისი მზაკვრუ ლი ველიკორუსული ხელით ლი ველიკორუსული ხელით (დილობდა, ლაგამი მოედო თავისუფლებისმოყვარე მთიე- ლებისათვისად, სეახეთის ახალ- გაზრდა მთავარი კონსტან- ტინე დადეშქელიანი ლომის ბოკვერიეთი წარსდაგ ქუთაი- სის გენერალ-გუბერნატორ გა-გარინის წინაშე, რომელიც სა- ფლავს უთხრიდა სამთავროს აგანასახოო მობი ანს მაგარამ უკანასკნელ მოჰიკანს. მაგრამ მამაცმა მთიელმა ჯერ მტერი გაისტუმრა საიქიოში და მერე ტყვიას ამაყად შეუშვირა მკე-

ამის მომსწრე აკაკი წერე-თელს ლექსად აღმოხდა: "მურ-

ხალდე ისევ აღსდგა. კოშკები დარჩნენ კოშკებად.

ქართველ ინტელიგენციას. დაცვით საქმეს ხელმძღვანე-

ვეატულ მალის.
დიახ, 'სგანეთი საქართველოს
ძნელბედობის დროსაც არასოდეს ყოფილა უნუგეშოდ. საქართველოს ერისკიცები ატლანტებივით მუხლუდრეკელნი,

ტებივით მუხლუდრეკელნი, ძლიერი მხრებით მედგრად ედ-

ალიერი ისოებით იედგოად ედ-გნენ მშობლიური ცის თავანს. სვანური კოშკებივით აუღებე-ლი იყო მათი ნება, სიმტკიცე

და ჟინი გადარჩენისა. მათი

მაგრამ განრისხდა ზეცა. მო-

ლოს წინაშე.

ხალდელებს ბრალი დასდეს, როგორ გაბედეთო წინააღმდე-გობა და სასამართლოს გადასboodome amosting fit.

პატივი აგეს ბუნების მსხვერპლთ, დიდებს თუ პატა-რებს, ქალებს თუ კაცებს, მშვი-დად რომ ეძინათ ხვალეზე ფი-34 სვანი წარსდგა სასამართაბობოქრდა დიდი ილია: როგორ? ააწიოკეს, ააოხრეს, აყარეს და კიდევ მათ ადანაშა-ულებენო? უხმო აკაკის, ნიკო ნიკოლაძეს, მთელ მოწინავე

და გუგუნებდა სვანური ზარი, ზარი გლოვისა, ზარი წუ-ხილისა, ზარი ხსოვნისა და უკვდავებისა. კოშკების ქონგურებიდან თითქოს წინაპართ ხმებიც ისმოდა:

ლობდა ნიკო ნიკოლაძე. დამც-"შენ ვინ მოგცა საქართვეველად აკაკი წერეთელი გამო-ვიდა, რომელმაც სამარცხვინო ლოვ, შვილი დასაკარგავი?!" ორი ათასი წლის წინ ორასი ათას მეომარს ზრდიდნენ სვაბოძზე გააკრა რუსეთის ცარი-

სვანებს სასჯელი შეუმსუბუ-ქეს. ჩამოხრჩობა გაციმბირე-6,30 ... ერთიანი იყო მაშინ სვანეთი, ბით შეუცვალეს. დიახ, მხო-ლოდ შეუმსუბუქეს. საკუთარი თავის დაცვა დანაშაულად ჩაერთ დიდ სივრცეზე გადაჭიმუ-ლი, თვალშიც იმიტომ მოსდი-ოდათ ბერძნებს.

უთვალეს. ამბობენ, მათი ნაშიერნი ამახლა ველით მეორე — "ახა-ლი სვანეთის" დაბადებას. ჟამად ტომსკში, კერძოდ, სოფელ ხალდეოში ცხოვრობენო. ვინ იცის?.. ერთი სვანეთი დასავლეთ სა-ქართველოში, მეორე აღმოსავ-— "ბესარიონ! თუ საქართ-

დიდებულია! აწი ვერავინ გაგვთელავს! დევიზი? — 200 ათასი მეელო ოდნავ მაინც გიყვარს, წადი და სვანეთიდან ამოგვი-დექი მხარშიო", — უთქვამს ილია ქავქავაძეს ბესარიონ ნილომე ვაჟი! "ლომი" სვანეთის სატომო კარეძისთვის და ისიც სულხან-საბა ორბელიანივით მღვდლის ანაფორას ამოფარებული მოვ-ლენია ველზე ნახირივით მიშ-ვებულ ხალხს.

დროშას გამოსახავს. "მელო-მეს" მედროშეს ეძახიან. დიახ, 200 ათასი მედროშე

სჭირდება ახლა საქართველოს სვანეთის წილ. მედროშე სამშობლოს დამკე-ველთა რიგებში, მედროშე შრომის ვახტზე, ლელოს გამ-ტანი მედროშე.

მათ ელიან ზვავებისაგან გა-ვერანებული სოფლები, სამხ-რეთ-აღმოსავლეთ საქართვე-ლოს წინაპართა სისხლით მორ-

ლის წიმავართა სისხლით მორ-წყული მთა-ველები, ნასოფლა-რები თუ ნატახტარები. ერი, რომელიც არ მრავლ-დება, დასაღუბავადადა განწირუ-ლი. ჩვენი გამრავლების სტა-

ტისტიკა კი ძალიან საგანგა-შოა. დროზე უნდა საქმეს მი-ხედვა. გამრავლება პირობებს საჭიროებს: ახალგაზრდა ცოლქმარს ეზო-კარი სჭირდებათ, უპირველეს ყოვლისა. ბარტყე-ბის გამოსაჩეკად მერცხლები გერ ბუდეებს ამზადებენ...

...მოხუცს რაღაც უნდა ეთქ-ვა კიდევ, მაგრამ რატომღაც მზერა კოშკების ქონგურებისაენ გაექცა, სადაც მერცხლები მხიარული ქივილ-ხივილით პროფესიონალი არქიტექტო-რებივით ბუდეებს ფაქიზად ძერწავდნენ.

ᲗᲔᲘᲛᲣᲠᲐᲖ ᲛᲘᲑᲩᲣᲐᲜᲘ. sabstanob s. a. zmhjob bsbammanb babamagnam yonვერსიტეტის მსოფლიო ისტორიის კათედრის დოცენტი.

9983301

ლეონტი მროველის ამ ცნობით დიდად იყო დაინტერესებული აკად. ივ. ჯავახიშვილი მაგრამ დღემდე ვერ დადგინ-და, თუ რა წყაროებით სარგებლობდა ქართველი ისტორი-

დღეისათვის ჩრდილოეთ კ ვკასიაში სვანთა განსახლება ანტიკური ხანიდან შუა საუკუნეებამდე, მეცნიერულად დასაბუთებულია (ლ. ლავროვი, რ. ხარაძე, ალ. რობაქიძე, თ. მიბჩოანი).

სტრაბონი იმასაც ხაზს უს-ვამს, რომ სვანებთან შედარეგით კავკასიის მახლობლად მცხოვრები ხალხები მცირე მიწის მქონენი არიანო.

სტრაბონის ეს ცნობა, რომ რომელიმე სხვა ხალხის მისამართით იყოს ნათქვაში, მასზე ალბათ მონოგრაფიებს დაწერდნენ, სამზეოზე გამოიტანდნენ და წარსულის სიდიადით იამა-ყებდნენ. ჩვენ კი ამ ცნობის გამჟლავნებაც გვეჩოთირება, ეჭვის ქვეშ ვაყენებთ მას, რაც ამ ფაქტის მიჩქმალვას უფრო უწყობს ხელს, ვიდრე მის ხა-ლხში გატანას ნიმუშად იმისა, თუ რანი ვიყავით და რანი ვართ

რაოდენ გაზვიადებულიც უნდა გვეჩვენოს ეს ცნობები სვანების მრავალრიცხოვნობა-სა და სიძლიერეზე, ერთი რამ ცხადია — ისინი რომელიღაც რეალურ ვითარებას ასახავენ, რაც მეცნიერული თვალსაზრი-სითაც თანდათან პოულობს გამართლებას.

გამრავლების ტენდენცია სვანებისათვის ოდითგანვე იყო

კი ბატონო, იქაცა ვართ. შუა აზიაში? — იქაც. უფაში? ტიუმენში? უკრაინაში? მაიეთმები უკილგან. ლენინგ-რადი და მოსკოვი ხომ სვანი კაცისათვის მესტია-ლენტეხი-ვით მშობლიურია...

ასეთ შორეულ კუთხეებში გადაკარგული ახალგაზრდები იქ შრომაში ებმებიან, ბინებს ღებულობენ, ოჯახებს ქმნიან და უკან დაბრუნებაზე არც კი ფიქრობენ. ან სად დაბრუნდ-ნენ? სვანეთში? სვანეთიდან ხომ იმიტომ წავიდნენ, რომ ოჯახის სხვა წევრები არ შეევიწროებინათ.

ენტა ამბავია, საპენსიო ასაკს მიღწეულნი დარჩებიან თუ არა იქ. მერე ალბათ გვიან იქნება თითზე კბენანი.

ხშირად გამიგონია ჩვენებუ-რების ჩივილი: ერთი ჩემი ნა-თესავი ალთას ცხოვრობს და მეორე ბალთასო. სვანები ჭირსა თუ ლხინში ერთმანეთს ძებნიან. რაც არ უნდა შორი-შორ ცხოვრობდნენ, ამ ტრადიციას არ ღალატობენ და ეს კიდევ უფრო ართულებს მათ ცხოვ-რებას. დღეს ხომ ისინი მიმოფანტულნი არიან მთელ საქა-

სტრაბონის დროს სვანები "დაურაზმავნი" იყვნენ, რისი მიზეზიც მათი განსახლების ფართო ტერიტორიაზე ცუდად მოგვარებული საკომუნიკაციო 28100 04m.

სტრაბონი იმასაც წერს, რომ სვანებს სხვანაირად იბერებსაც

დიახ, სვანები ერთ-ერთი უძველესი იბერიული ტომია, თულ სიგელ-გუჯრებს, ხატჯვრებსა თუ ძვირფას ხელნაწერებს ერისა და სარწმუნოების სიყვარულით ჯადოსნური ძალის მქონედ რაცხდნენ, საშიშროების შემთხვევაში სარკო-ფაგებში ინახავდნენ, მიწაში ფლავდნენ, მერე ისევ გამოამ-ზეურებდნენ ხოლმე, ვით ყო-

ვლისშემძლეთ, ღმერთს საკ-ლავსა და ზედაშეს შეულოცავდნენ და... "ლილეოს" ომახიან გუგუნში ისევ გრძელდებოდა სიცოცხლე, საქართველოს მზე ისევ ცხოველმყოფელ სითბოდ იღვრებოდა ჩვენს მადლიან მი-წაზე.

ფეოდალური საქართველოს მესვეურნიც განსაკუთრებული ყურადღებითა და პატივისცე-მით ექცეოდნენ მთიელ ძმებს, აწინაურებდნენ სამეფო კარზე, ხელს უწყობდნენ აღმშე-ნებლობით საქმეებში, განსაკუთრებული დამსახურებისათვის ბარში მამულებით ასაჩუქრებco6,6.

დიახ, ბარში მამულებით ასა-

ჩუქრებდნენ!.. მშვიდობიან პერიოდში სვანეთშიც დუღდა ცხოვრება, შრომის ჰეროიკა, შრომის პათოსი ისეთი ძლიერი იყო, რომ თვით მამაღმერთიც გაოგნეაფით მაიაღიეოთიც გარგაე-ბული მისჩერებოდა ცათამბჭე-ნებს, მის სამყოფელს ბურჭად რომ შესდგომოდნენ მიწის ზუ-

გიზგიზებდა საკირე ღუმელი, იპრებოდა საშენი ქვა, ოფლში იწურებოდა ნიკორა ხარი. ხარაჩოებზე შრომის რიტმი სვა-ნური სიმღერების პანგებად იღვრებოდა.

აირია "ერთობილი ხევი სუანეთისა". ქუღზე კაცი გა-მოვიდა. აბობოქრებულ ზღვა-სავით ღელავდა სვანების "სვი-

მუქა ხალხი ვერ მომითოკაესო ქვეყნიერების მპყრობელს. მაშინ მთელი კავკასია ემორ-ჩილებოდა მის უდიდებულე-სობას.

მძიმე არტილერიით შეიარა-ღებული ჯარი გაუყენეს სვანე-თის გზას. ბრძოლის ასპარეზად პატარა სოფელი ხალდე აქციეს. დროც შეარჩიეს — ზაფხული, როცა თითქმის ყველა შრომისუნარიანი სვანი მამაკაცი გარესამუშაოებზეა გასული. ღალატით აიღეს სოფელი ხალდე, ამიტომაც ამ მოვლე-

მაგრამ მეფის ზარბაზნებმა ვერაფერი დააკლეს ასწლოვან კოშკებს. თუმცა ადამიანი ბუნების სტიქიაზე უფრო მოხერ-ხებულია: კოშკებს საძირკვ-

შებით ააფეთქეს. იმპერიის ჯარებმა დიდი მსხვერპლის გალებით მიაღწიეს საწადელს.

ეს იყო მხოლოდ ხალდე, ნაცარტუტად რომ აქცია რომა-ნოვების იმპერიამ. სვანეთი დარჩა სვანეთად, ნასოფლარი

a0602030

ზაყან შავსევდიანო"... დამოუკიდებლობისათვის მებრძოლი დადეშქელიანის მოკვლით საქართველოს კიდევ ერ თი ქრილობა მიაყენეს.

განაწყენიანდა ამაყი იმპერატორი, როგორ თუ ერთი

ძლიერი სულის შთაბერვით ინახავდა შუქსა და მხურვალე-ბას კერა ქართლოსიანთა. რუსეთის რევოლუციების ტალღებმა სვანეთსაც უწია. ახალმა ცხოვრებამ თანდათან გაშალა მხრები. დრო გადიოდა. თაობა ცვლი-

და ბეთქილებს, "კლდის ვეფხ-ვი" — კლდის ვეფხვებს, კალ-მოსნები — კალმოსნებს, ხე-ლოსნები — ხელოსნებს, მხანას სვანები "ხალდე ღალტო ბას" (ხალდეს დალალატებას) ტვრები — მხატვრებს და სი-ცოცხლე ასეთნაირად დათბა და

ლები გამოუთხარეს და ლაღუვარდა ზვავი თუ თოვლის წარღვნა, გადაუარა ქვითკირით ნა-შენ ძველთა-ძველ სოფლებს და.. სვანეთი აღმოჩნდა უფსკულის პირას.

დიახ, უფსკრულის პირას!. და მერე აღსდგა ერთიანი საქართველო, დიდმა და პატა-რამ სვანეთისაკენ იბრუნა პირი მოძმეთა გადასარჩენად... ურჩხულს გამოსტაცეს პირიდან ხალხი, ყული მფინტერეს goon domen bandal agraphat

KJOMI JE JMBJEJEJ LJEN NI EJENEL?

3550000 PULL PULL BOOK PROBOED

ნობილი რუსი პოეტი, პროზაი კოსი და პუბლიცისტი ვლადიმერ ხოლოუხინი დაიბადა 1924 წელს სოფელ ალეპინოში (ვლადიმირი) ოლქი). ნამწერლო ახპარეზზე გამოვიდა 1945 Vamb. 1851 Vamb pasamagha dajbad amhjab სახელობის ლიტერატურის სახელმწიფო ინსტიტუტი. მისი პირველი პოეტური კრებული "წვიმა ტრამალზე" გამოქვეყნდა 1958 წელს. იგი მრავალი პოეტური, პროზაული და პუბლიცისტური კრებულის ავტორია.

ამ ცოტა ხნის წინათ მივიღე წერილი ნებაყოფლობითი საზოგადოება "მემო-რიალის" საინიციატივო ჯგუფისაგან. სა-ზოგადოების საზრუნავია ოცდაათიანი წლების შუა ხანების უკანონო და დაუსა-ბუთებელი რეპრესიების მსხვერპლთა ხსოვნის უკვდავყოფა. მთხოვდნენ, ხელი მომეწერა სკკა ცენტრალურ კომიტეტში გასაგზავნ შესაბამის წერილზე. ამასთან მაცნობებდნენ, რომ ბევრმა უკვე ხელი მოაწერა. მე ამ წერილს ხელი არ მოვა წერე, და ეს, შეეიძლება ითქვას, გასაოც-რად გამოიყურება, ამიტომ ახლა გადავწყვიტე, ავხსნა და დავასაბუთო ეს პოზიცია, თუნდაც საკუთარი თავისათვის. მაშინ, ხელმოწერაზე რომ უარი გთქვი,

საინიციატივო ჯგუფის წარმომადგენლებს ზეც პასუხი არ მიმიღია. მე ვიკითხე: "რო-მელი წლიდან უნდა მივიჩნიოთ რეპრესიები უკანონოდ და დაუსაბუთებლად, და რომელ წლამდე კანონიერად და დასაბუ-თებულად?"

თუმცა, სიტყვა "უკანონო" მალე რო-გორღაც შეუმჩნევლად ამოვარდა ხმარებიდან. დარჩა მხოლოდ სიტყვა "დაუსაბუთებელი". შემდეგ ეს სიტყვაც ამოვარ-ლა. მაგალითად, ინფორმაციაში საზოგა-დოებრივი საბჭოს არჩევის შესახებ, რომელიც უხელმძღვანელებს "მემორიალის" შექშნასა და შუშაობას, უკვე უაღრესად შოკლედ არის ხათქვამი: "სტალინის რეპ-რესიების მსხვერპლთა მეშორიალი, და-მატებითი დაზუსტებისა და ეპითეტების

წარმოვიდგინოთ საინიციატივო ჯგუფი, რომელიც იბრძვის დიდი სამამულო ომოთიელიც იათივის დიდი სათაბულო ის ის 1944 წელს დაღუპულ მსხვერპლთა ძეგლისათვის. დავუშვათ, ინიციატო-რებს ამ წელს დაეღუპათ ახლობელი ნათესავები და ისინი დაბეჯითებით მოითხოვენ 1944 წლის ომის მსხვერპლთათვის ძეგლის აგებას. — ნება გვიბოძეთ, — იკითხავს ნებისმიერი საღად მოაზროვნე კაცი, — რა ვუყოთ 1943 წელს? 1942-ს? დაბოლოს, 1941-ს? მაშასადამე, ამ წლებში დალუპულები, არ უნდა უკვდავყოთ? ან იქნებ, ამ წლებში საერთოდ არავინ დაღუპულა?

დიახ, როცა თვალს ვავლებ 20-იან, ისევე როგორც 1918 და 1919 წლებს, გვეუფლება შიში და ვაწყდებით სიძნე-ლეებს. სიძნელეებს კიდევ ისიც წარმო-შობს, რომ თუ სტალინისდროინდელი რეპრესიებისაგან რაღაც კვალი დარჩა დაკითხვის ოქმების სახით, თუნდაც ფალსიფიცირებული და თითიდან გამოწოვილი, სასამართლო პროცესების, თუნდაც შეთითხნილი და ქაღალდზე ფიქსირებუ-ლი განაჩენების სტენოგრამების სახით, წინა წლებისა და ათწლეულებისაგან არ დარჩენილა არც დოკუმენტები, არც გა-ნადგურებულ ადამიანთა სახელები, არც სიები, და არც თუნდაც მათი რაოდენობა. მათემატიკური, დემოგრაფიული გამოან-გარიშებით მიღებულია ციფრი 15-17 მილიონი (1933 წლის კოლექტივიზაციისა და შიმშილის გარდა), მაგრამ, სამწუ-ხაროდ, ამ ციფრების დადასტურება ახ-ლა ყოვლად შეუძლებელია (სხვათაშორის) ამ ჩვენი საჯაროობის დღეებში რატომ არ უნდა გამოვუცხადოთ ხალხს, რამდენი კაკი დახვრიტეს ბოლოსდაბოლოს თავიდან ბოლომდე დოკუმენტირებულ 37 წელს?).

დოკომენტაციები არ არის, არქივები. არ არის. 20-იანი წლებისაგან დარჩა მხოლოდ მოკლე, გამნეული (ენობები, რომე-ლთა ამოკრება შეიძლება ლიტერატურუ-ლი წყაროებიდან. წერა ამაზე არ შეიძ-ლებოდა, ლაპარაკი არ შეიძლებოდა, მაგრამ მაინც "ეს ყველაფერი" ისე მრავ-ლად იყო, რომ ზოგი რამ სასწაულად გალარჩა. ეს "ზოგი რამ" თუმცა ვერ გამო-გვადგება იურიდიულ დოკუმენტად, მაგ-რამ ადამიანური დოკუმენტის სამსახურს

მაგალითად, ფართოდ არის ცნობილი პოეტ ოსიპ მანდელშტამისა და ცნობილი ჩეკისტის ბლიუმკინის წაკიდების ეპიზოდი. იგი აღწერილია მრავალ მემუარში, მათ შორის (თუმცა, შერბილებულად) ნადეჟდა იაკობის ასულ მანდელშტამის მოგონებებშიც, რომლებსაც ჩვენ კიდევ დავუბრუნდებით.

ერთი ქეიფის დროს ბლიუმკინი და მანერთი ქეიფის დოოს ძლიუსკიი და აა-დელშტამი ერთად აღმოჩნდნენ. ძალზე შეზარხოშებულმა ბლიუმკინმა ბაქიაობა დაიწყო: "ინტელიგენცია! კულტურა? აი, სად არის თქვენი ინტელიგენცია!" ამ სიტყვებით მან ჯიბიდან ამოილო "წინასწარ უმაღლესი უფროსობის მიერ" ხელმოწე-რილი დახვრეტის ორდერები, რომლებშიც ჯერ გვარები არ იყო ჩაწერილი, მეორე ჯიბიდან — ლუბიანკაზე მჯდომ ადამიანთა სია, და ყველას თვალწინ დაიწყო ორდერების შევსება. პოეტმა ველარ გა-უძლო ამ სანახაობას, ეცა ჩეკისტს, გამოგლიჯა ხელიდან ორდერები, დაქმუქნა და

ზოგი დახია კიდეც.

როცა ერთხელ მკითხველებს შეხვედ-რის დროს მოვუყევი ეს ეპიზოდი და ვცდილობდი დამემტკიცებინა, რომ ბლი-უმკინის საქმიანობაში კანონიერება და დასაბუთება სრულიადაც არ იყო იმაზე მეტი, ვიდრე 30-იანი წლების რომელიშე ტერორისტულ ეპიზოდში, ქალიშვილის მიკერძოებულმა ხმამ დარბაზიდან წამო-იძახა: "მაგრამ ისინი ხომ ხალხის მტრები იყვნენ"! არაფერი დაშავდებოდა, ხან-

— თქვენ გინახავთ ეს სიები? იცით, ვინ იყო იქ ჩამოთვლილი?

ვიი იყო იქ ჩამოთალილი?
ამ წამოძახილში თუ გნებავთ, რეპრესი-ების მთელი არსია მოქცეული, საკმარი-სია ითქვას "მტრები", და შეიძლება გა-ანადგურო მილიონები. რა განსხვავებაა, არომ ერთ შემთხვევაში სიტყვას "მტრები" ემატება სიტყვა "რევოლუციისა", მეორე შემთხვევაში კი "ხალხისა". ნადეჟდა მანდელშტამის მოგონებებში

ვკითხულობთ: "სასაცილოა ჩვენს ეპოქას მიუდგე რომაული სამართლისა და ნაპო-ლეონისეული კოდექსის, ან ამის მსგავსი სამართლებრივი აზრის, დებულებათა ათია დებულებათა თვალსაზრისით... ხალხს ფენა-ფენად ცე-ლავდნენ, კატეგორიების მიხედვით (ასა-კსაც იღებდნენ მხედველობაში) ეკლესიის მსახურნი, მისტიკოსები, იდეალისტი მეცნიერები, მოაზროვნეები... ამომძირკ-ვავი პროფესიის ადამიანებმა მოიგონეს ანდაზა: "კაცი იყოს თორემ, საქმე ყო-ველთვის მოინახებაო".

პირველად ჩვენ იგი გავიგონეთ იალ-ტაში (1928 წელს) ფურმანოვისაგან, მწე-

ტაში (1928 წელს) ფურმახოვისაგან, მწე-რლის მმისაგან, ყოფელი ჩეჟისტს, რომე-ლიც ცოლის მეშვეობით გერ კიდევ და-გავმირებული იყო ამ დაწუსებულების თან, რალიც გაეგებოდა ამ საქმისა. ნადეგდა გაკობის ამულმა არ ჩამოთვა-ლა ყველა ფენა, გიმნაზიელები, მით უმჟ-ტეს გავმაზიების მამსწალებლები, ერის ბის წარმომადგენლები და მიწის მზომელები, ვაჭრები და თავადაზნაურობა, სახლების, ბანკების, რკინიგზების მმართველები, ადვოკატები და უნივერსიტეტების პროფესორები, სამდინარო სანაოსნოების კაპიტნები და სამიკიტნოების მფლობელები, საერთოდ, ინტელიგენცია, საერთოდ, საზოგადოების ზედა ფენა...

ნადეჟდა იაკობის ასული განაგრძობს მსჯელობას. "ბიჭები, რომლებიც იმ დღეებში ისტორიას ქმნიდნენ, გამოირჩეოდ-ნენ ბიჭებისათვის დამახასიათებელი სისასტიკით... რატომ არის, რომ სწორედ ახალგაზრდების მკვლელებად გადაქცევა უფრო ადვილია? რატომ არის, რომ ახალგაზრდობა ასეთი დანაშაულებრივი თა-ვქარიანობით ეკიდება ადამიანის სიცო-ცხლეს? ეს განსაკუთრებით შეიმჩნევა საბედისწერო ეპოქებში, როცა იღვრება

სისხლი და მკვლელობა ყოველდღიური მოვლენა ხდება. ჩვენ ძაღლებივით გვგე-შავდნენ ადამიანებზე, და ძაღლების ხროვა უაზრო წკავწკავით ხელებს ულოკავდა მონადირეს. ანთროპოფაგული ფსიქიკა ადამდები სენივით გავრეცოლი კიევში, ექსტერის სახელოსნოში (ანთროპოფაგია — კაცეჭამიობა, კანიბალიზმი) ვილც ზი-მოსულმა სტუმარშა, რამალი იყო თუ ჩე-რნიაკი, არ მახსოვს, წაიკითხა მაიაკოვსკის შაირები იმაზე, როგორ ახრჩობენ მო-იკაში ოფიცრებს. გამამხნევებელმა ლექსებმა იმოქმედა, და მე გამეცინა... ბევრი დღემდე მეკითხება, რატომ ქნა

ეს ო. მ.-მ (მივარდა ბლიუმკინს), როცა ყველა ფეხის ნაბიჯზე ხალხს ხვრეტდნენ. ყველა ფეთის ათათ გაე ბალის ხვთეტდიეთ. მე და ო. მ. შევულლდით 1919 წლის 1 მაისს, და მან მიამბო, რომ ურიცკის მკვლელობას ბოლმევიკემმა უპასუხეს "გვამების ჰეტაკომბებით". ერთანკის დავშორდით 1938 წლის 1 მაისს, როცა იგი ორმა ჯარისკაცმა წაიყვანა ზურგში x0303-x030300".

იმათ, ვისაც დაავიწყდა, განვუმარტავთ, რას ნიშნავს ჰეტაკომბები: ეს არის ერთ-ბაშად ასი ხარის მსხვერპლად შეწირვა ძველ საბერძნეთში. გადატანითი მნიშვნელობით ჰეტაკომბები — ეს არის ომის, ტერორის ურიცხვი მსხვერპლი, უბრალოდ კი სასაკლაო.

ლოდ კი სასაკლაო.

ამრიგად, ურიცკის სიკვდილს სასაკლათთი უპასუხეს, ურიცკის შკვლელობა ტეროსისტული აქტია, მაგრამ რამდენი კაცი
გონაწოლეობად იტერიისტულ აქტმი?
ათი ათასობით ხომ არა, რომლებიც გვამების მთებად იქცნენ?

როგორ, ამ ათიათასობით კაცის მკვლე-ლობა კანონიერი და დასაბუთებული სა-ქმე იყო? თარიღების — 1919 წლის 1 მაისი და 1938 წლის 1 მაისი — შემთხვევითი დამთხვევიდან ნადეჟდა იაკობის ასვითი დათოვევიდა იადექდა იაკობის ა ულმა საღი და ობიკეტური დასკვნა გა-მოიტანა: განა ვიფიქრებღით, როცა რუ-სეთში ყოველგვარ კანონიერებას ავოქმა ბდით, რომ 20 წლის შემდეგ ყოველივე ეს ჩვენს წინააღმდეგ, შემობრუნდებოდა.

ნადეჟდა იაკობის ასული აი რას გვიყ-ვება კიევში მომხდარი ამბების შესახებ: "ფანჯრიდან დავინახეთ ტანსაცმელშეკოკაგრისდან დავიაშებით სავსე ოთხთვალა. მათთვის დაუღევრად გადაეფარებინათ ჭი-ლოფი და ყველა მხრიდან გამოშვერილი იყო უსიცოცხლო სხეულის ნაწილები ჩეკა მოთავსებული იყო ჩვენს რაიონში, და გვამები, ალბათ ცენტრიდან ქალაქ-გარეთ გაჰქონდათ. მე მითხრეს, რომ იქ მიდგმული ჰქონიათ ღარი სისხლის ჩასადენად — ტექნიკა ჯერ კიდევ მარტივი იყო (ნადეჟდა მანდელშტამი. "მეორე წი-

მოდით, კიევიდან ოდესაში გადავინაც-ვლოთ და გავეცნოთ, რას შეესწრო არც შეტი, არც ნაკლები, ივანე ალექსის ძ ბუნინი. "სხვათაშორის, ოდესის ჩეკას შესა-

ხებ... "იქ ახლა დახვრეტის ახალი მანერა აქვთ — პირდაპირ კლოზეტზე". (ივ. ბუნინი, "დაწყევლილი დღეები". გამომც. "ზარია", ლონდონი, 1977, გვ. 94). მაშასადამე, უნიტაზი ღარის ნაცვლად. უფრო მოხეენისება და პიგიენურიც, გასროლა, თავი უქირავთ კლოზეტზე, ჩამოუშვეს წყალი. შემდეგი! და ეს ყველაფერი კა-ნონიერებისა და დასაბუთებულობის ფარგლებშია?

იგლებით: ბუნინის შემდეგ ვიმოწმებთ შესანიშ-ნავ და სახელგანთქმულ მწერალს, ჰუმა-ნისტსა და დემოკრატს ვლადიმერ გალაქ-ტიონის ძე კოროლენკოს.

ჩვენ ზოგჯერ ვფიქრობთ და ვშკითხა-ობთ, როგორ მოეკიდებოდნენ 20-იანი წლების (და ორი წინა წლის) მოვლენებს, ვთქვათ, ტოლსტოი, ჩებოვი, გერცენი, კიქვან, ტოლატიი, "ენიავი, გერევან, ნეკრასოვი, დოსტოევსკი... არ ვიცით. მაგ-რამ აი კოროლენკო. იმ წლებში იგი აღ-მოჩნდა თავის მშობლიურ პოლტავაში, მირგოროდის, სოროჩინის მახლობლად, დაიკანკის მახლობლად. რა შეიძლება იყ-ოს ამ ადგილებზე უფრო მყუდრო, იდი-

1920 წელს კოროლენკოს ეწვია ლუნაჩარსკი. ალბათ უფრო იმისთვის, რომ შე-ეტყო, მოესინჯა, რით სუნთქავდა ერის სიმართლისათვის ტანჯული სახელოვანი და პოპულარული მწერალი. ეს რომ დაწვრილებით და დასაბუთებულად შეეტყო, ლუნაჩარსკიმ დაიყოლია კოროლენკო, რომ ერთიმეორესთან ჰქონოდათ მიწერ-მოწერა, თანაც მტკიცედ შეპირდა, რომ ამ გეის, ისის კარი კარი კარი ლენ-კონ შესახებ შემდეგ მან ასე თქვა: ეს "წმინდანები" შემძრუნებულები არიან. იმის გამო, რომ ჩვენ ხელები სისხლით გვაქვს მოსვრილი". არტ ერთი წერილი გვაეგი მოქვეყნებულა. ამის მაგივრად კო-როლენკოსთან მოსკოვიდან ჩავიდა ექი-მთა ჯგუფი "სურდოსაგან" მის მოსარჩენად, და 1921 წელს ვლადიმერ გალაქტი-

ინის ძე უკვე ალარ იყო. მაგრამ მისი წერილები არ დაკარგულა. ისინი გამოიცა 1922 წელს პარიზში, და ეს წიგნი ინახება ლენინის ბიბლიოთეკა-ში, სპეცსაცავში (როცა ეს სტატია იწერებოდა, კოროლენკოს წერილები ჯერ არ ქონდა გამოქგეყნებული "ნოვი მირს", 1988, № 10). ამოვიწეროთ იქიდან რამდენიმე ნაწყვეტი:

"კოშმარული ეპიზოდი დახვრეტებთან დაკავშირებით თქვენი ჩამოსვლის დროს ჩვენ შორის თითქოს ისეთ დაბრკოლებად აღიმართა, რომ არაფერზე არ შემიძლია

"ერთხელ სრულიად უკრაინის ჩეკას ერთ-ერთი წევრი შემხვდა პოლტავის საეოთ-ეოთი უქვიო აესიქცა არალებები განგებო კომისიაში, სადაც მახამდეც ხშირად მიგსულვარ სხვადასხვა შუამდგო-მლობის გამო, და მკითხა ჩემი შთაბეჭდი-ლებანი. მე ვუპასუტე: მეფის ხელისუფ-ლების დროს საოლქო კანდარმერიის სამმართველოს რომ მიელო... სიკეთრლეთ დასჯის უფლება, ზუსტად ის აქნებოდა, also go matesambe as the material as a series of the mater

ობისათვის ხლება":

"ქუჩაში ჩეკისტებმა დახვრიტეს რამ-დენიმე ეგრეთ წოდებული "კონტრრე-ვოლუციონერი". ისინი ბნელ ღამეში მიყავდათ სასაფლაოზე, სადაც მაშინ დააყავდათ სასაფლაო იე, სადაც მამინ და-სახვრეტებს აყენებდნენ გათხრილ საფ-ლავთან და კეფაში ესროდნენ, ცერემო-ნიების გაუგრძელებლად. იქნებ, ისინი მართლაც შეეცადნენ გაქცეულიყვნენ (არც არის გასაკვირი), და იქვე ქუჩაში ცაოც აოის გასაქვიოთ, და უქვე ქუჩაათ მაიბჭირტეს... როგორც უნდა იყოს, დი-ლით ბაზარში ჩამოსულშა ხალხმა დაინახა ჩერ კიდევ შეუშშრალი სისხლის გუბე-ები, რომელსაც ძაღლები ლიკავდნენ," "მიმძიმს ფიქრი იმაზე, რომ თქვენც,

გაკუნი მიათე, რომ თქვენც, ანატოლი ვასილის ძევ, იმის ნაცვლად, რომ მოგეწოდებინათ გამოფხიზლებისა-კენ, შეგეხსენებინათ სამართლიანობა, სათუთი დამოკიდებულება ადამიანის სიცოცხლისადმი, ახლა ასე რომ გაიაფდა, თქვენს სიტყვაში სოლიდარობა გამოუცხადეთ ამ "ადმინისტრაციულ დახვრეტ-

"ჩვენში, ათობით გაუსამართლებელი დახვრეტა ხდება".

ლუნაჩარსკისადმი ერთ-ერთ წერილს კოროლენკომ დაურთო მირგოროდის ჩეკაში გაგზავნილი წერილი:

კათი გაგათვიილი ყერილი: "ამხანაგო პოროიკო, ჩემს წერილზე თქვენგან მივილე თავა-ზიანი პასუხი... გმადლობთ პირადად ჩემ-დამი ასეთი თავაზიანობისათვის, მაგრამ შევიტყვე, რომ ცხრა კაცი უკვე დაგიხვრე-ტიათ წინა დღით, მათ შორის ერთი 17 წლის ქალიშვილი, და კიდევ ორი მცირეწლო-ვანი. ახლა ჩემთვის ცნობილია, რომ საგანგებო კომისია "ასამართლებს" დანარჩენ მირგოროდელებსაც და ისევ შესაძ-ლებელია გაუსამართლებელი სიკვდილით

ამხანაგმა პეტროვსკიმ დეპეშა გაგზავნა პოლტავაში, სისრულეში არ მოეყვანათ განაჩენი მცირეწლოვანის მიმართ, და პიგახაჩენი მცირუწლოვახის მიმართ, და პი მჩალკა, როგორც ამმარამენ, გაგზავნილია ხარკოვ ში. მაგრამ, რადგან "ხარკოვში აგგზავნა" — ცა არის ფორმულა, რომე-ლიც ჩვენთან "სათქიოს გაგზავნის" ტო-ლფასიგენია (ასც უპასუხებენ ცნობა ბიგროში ახლობლემს დახვრეტილების შესახებ), პიშჩალკას ბედი სავალალოდ

რა თქმა უნდა, დემოკრატს, ჰუმანისტსა და სიმართლის მაძიებელს არ შეე-ძლო, შშვიდად ეყურებინა იმისათვის, რაც ხდებოდა, მაგრამ გაკეთებაც არაფრისა შეეძლო. მერე რა, გამოესარჩლა გოგონას, გვარად პიშჩალკას, იქნებ გადაარჩინა აის, გვაისან თინალება, ეფეს განდაპორატანს ქოდეც დახვრეტას, თუმცა რას მოიტანს მარტო პიშჩალკას გადარჩენა, როცა უზა-რმაზარი სახელმწიფოს უამრავ ქალაქში იგივე ნდებოდა? მაგრამ არც დოკუმენ-ტაცია დარჩენილა, არც მოწშეები არიან უკვე ცოცხალი.

კიდევ ერთი ლიტერატურული წყარო ვალენტინ კატაევის შესანიშნავი მოთხრობა "ვერტერი უკვე დაწერილია". ამბავს პირველი პირი ყვება. ამისი, ოდესელი ჭაბუკი, დაიჭირა ჩეკამ. გმირი, ოდესელი ჭაბუკი, დაიჭირა ჩეკამ. იგი დაკითხვაზე მიჰყავთ (წინასწარვე ვთქვათ, რომ ისიც უნდა დაეხვრიტათ, მა-გრამ უკანასკნელ მომენტში იძულებული გახდნენ, უკან დაეხიათ. დედა მაღალი თა-ნამდებობის ჩეკისტს შეეხვეწა, გაეთავი-სუფლებინათ მისი შვილი და იგი ცოცხა-ლი გადარჩა, და გახდა მოწმე. ხოლო სხვე-ბთან ერთად მისთვისაც რომ სული გაეფრთხობინებინათ, აღარ დარჩებოდა მოწმე, როგორც ეს ყველა დანარჩენ შემთხვევა-ში ხდებოდა. სხვათაშორის, აღარ გვეყო-

მი ხდებოდა. სხვათაშორის, აღარ გვეყოლებოდა მწერალი ვალენტინ კატაევი).
ამრიგად, იგი მიჰყავთ დაკითხვაზე.
"მომესმა ფეხის ხმა. მეექვსე სართულის
ბაქანზე გამოვიდა ქალიშვილი, რომელსაც ეცვა გიმნაზიელის კაბა, მხოლოდ
უწინსაფროდ, ნამდვილი მზეთუნახავი...
ამაყად აწეული ჯიშიანი ნიკაპი გამოუთქმელი ზიზღისაგან გაფითრებოდა. ყელი
მოშიშვლებული ჰქონდა. ჩვეულებრივი
მაქმანის საყელო და მაქმანისავე მანჟეტები აღარ ეკეთა. უკან ნაგანმომარჯვებული ბი აღარ ეკეთა. უკან ნაგანმომარჯვებული კომისარი მოჰყვება, მისი კომისრის ალი-კვალი. ორივეს შავი ტყავის ქურთუკი ეცვა და რალაცით ტროცკის იერი ჰქონ-და... ერთს თავისი დაკითხვიდან ქვევით მიჰყავდა, მეორეს — დაკითხვაზე ზევით... ქალიშვილს ლოყებზე ალმური ასდიოდა. ჩამოქნილი ცხვირი სპილოს ძვლისფერი გახდომოდა. ეს იყო ცნობილი ვენგრჟანოვსკაია — ქალაქის ულამაზესი გიმნაზიელი სწორედ მასთან იცეკვა მან ოდესღაც ხიავატა... იგი იყო პოლონეთ-ინგლისის შეთქმულების მონაწილე. მათ გადაწყვიტეს, მოეწყოთ აჯანყება, ხელთ ეგდოთ ქალაქი, გაეჟლიტათ კომისრები და კომონისტები და ათავიკათ იგი დიდი პო კომუნისტები და გადაეცათ იგი დიდი პო-

ახლა, რა თქმა უნდა, მათ მოსპობენ.
იქნებ, ამაღამაც კი, მასთან ერთად. მოგროვდება ოცი კაცი, და საკმარისი იქნება ერთი სიისათვის... ერთი საათის სამუ-Jons.

ამბობენ, რომ ამ დროს ქალებსა და მა-მაკაცებს სიის მიხედვით არ აცალკე-ვებენ. მაგრამ ჯერ უნდა გაშიშვლდნენ. როგორც დედიშობილა დაიბადა, ისე წა-

ნუთუ ვენგრჟანოვსკაიაც ყველას თვალწინ გაიხდის?..

...გამომძიებელი ჩრდილში იყო. ახალ-გაზრდა უღიმღამო სახე, გრძელცხვირა ჭაბუკი, ცხენისთვალება. უზარმაზარ სა-წერ მაგიდაზე იდაყვთან უდევს კოლტი, რომელსაც საპოხის სუნი ასდის. დიდებული კაბინეტია, ტყავის ავეჯით მოწყო-ბილი. იქნებ აქ, ამ, ცოტა ხნის წინათ, რო-მელიმე ადვოკატი, მამაჩემის კოლეგა ცხოვრობდა... მაგრამ კიდევ უფრო შემ-ზარავია მეწამული ტილო, რომელზეც ზარავია მეწამული ტილო, რომელზეც ასეთი ლოზუნგი იყო "სიკვდილი კონტრრევოლუციას!" ეს დროშა მას უკვე უნახავს საპირველმაისო დემონსტრაციაზე.
ამით მიუძღვებოდნენ გუბჩეკას თანამშრომელთა კოლონას. კედელზე დროშის
ქვეშ ჰკიდია ნაცნობი პორტრეტი: უჩარჩოო პენსნე, ხილვადაკარგული თვალები
სიკვდილს, და მხოლოდ სიკვდილს გვიქა-

...ნახევრად სარდაფის დერეფანში ფე-ხის ბრაგუნი გაისმა. ზედიზედ იღება საკ-ნების კარები. ახლოვდება ხმა, რომელიც წარმოთქვამს ნაცნობ და უცნობ გვარებს სიის მიხედვით.

პროკუდინი, ფრონ დიდერიქსი, სიკორსკი, ნიკოლაევი, რალი, ვენგრჟანოვ-სკაია, ომელჩენკო. ამცდება თუ არა? არ ამცდა. საკეტმა გაიჩხაკუნა. ნახევრად გა-მოღებული კარის ჭუჭრუტანაში გაიელვა ტყავის ქურთუკმა. მხარზე გადაჭიმული ღვედი. ყუბანურა. ხელის ელექტროფარანი. სინათლის ათინათმა გადაურბინა სამკუთხა ბეჭდიან ქალალდის ფურცელს.
— საკნიდან ნივთებით. კარაბაზოვი,

ვოინიტსკი, ნიჩეპორენკო, ვიგლანდი, ვე-

ნგრჟანოვსკაია...

...დრომ შეწყვიტა არსებობა. გარეთ უკვე ღამე ჩამოწოლილიყო, პეტუნიას სუნი იდგა, და ისინი ისხდნენ ღია ფანჩატურში, გარაჟის მახლობლად, სადაც უკ-ვე ქოქავდნენ სატვირთო მანქანის ძრავას (ეს იმიტომ, რომ ჩაეხშოთ სროლის ხმა).

ეს იმიტომ, რომ ჩაენმოთ სოოლის 60ა).
პირველი ორი უკვე გაქრა. მათი ნივთები გროვად ეყარა გაზონზე. ორჯერ გაისმა სროლის ხმა, რომელიც ყრუდ შთანთქა აგურის კედელმა... გარაჟის ნახევრად
გამოღებული ჭიშკრის მიღმა უცნაური
საქმიანობა მიმდინარეობდა...
...სუსტი ძაბვის შიშველი ელექტრონა-

...სუსტი ძაბვის შიშველი ელექტრონათურის ქვეშ, პეტუნიებისა და გულისაბას
კლუმბაზე, გროვად დაყრილი გახდილი
ტანსაცმლის გვერდით იდგა ნაუმ გულადი, მას განზე გაედგა შევროსჩექმიანი
ფეხები და ეჩვენებოდა, რომ ცეცხლითა
და მახვილით ამკვიდრებდა მსოფლიო
რევოლუციას..."
მაგრამ უცებ ნაუმ გულადს ცხადში
ამხდარი წინასწარმეტყველური სიზმარივით ეწვია ხილვა. მან თითქოს გადაუქროლა "....შავ ქანდაკებასა და იტალიურ
შადრევანს ლუბიანის მოედანზე და მიხვდა, რომ უკვე გერავითარი ამქვეყნიური
ძალა მას ვერ იხსნის, და იგი მუხლებზე
დავარდა უცნობ ადამიანთა წინაშე, რომლებსაც უკვე ხელში ეჭირათ იარაღი. იგი ლებსაც უკვე ხელში ეჭირათ იარალი. იგი ეპოტინებოდა მათ ხელებს, იარალის ზეთის სუნი რომ სდიოდა (რა ვუყოთ მეტ-სახელს — "გულადს?"), დორბლიანი პირით კოცნიდა ფეხსაცმლის კრემით გაპ-რიალებულ ჩექმებს.

რიალებულ ჩექმებს.

ყველაფერი ამაო იყო, რადგან ის საზღვარზე შეიპყრეს სამხილი წერილით, გაძევებული ტროცკისგან რომ მიჰქონდა
რადეკთან... შეაგდეს სარდაფში პირით
აგურის კედლისკენ. გადაეყარა წითელი
მტვერი და მან არსებობა შეწყვიტა..."

ამ სტრიქონების წაკითხვისას მრავალი
სხვადასხვა აზრი შეიძლება დაგებადოთ.
ჯერ ერთი, თვალში გეცემათ სხვაობა დასახვრეტად გამოყვანილი ამაყად თავაწეული ლამაზი გიმნაზიელისა და მისი
მკვლელის ქცევას შორის, დორბლიანი
პირით ჩექმებს რომ ლოკავს. ამ კონკრეტულ შემთხვევაში შეიძლება შურისძიების მსგავსი გრძნობაც კი გაგვიჩნდეს.
მაგრამ გვინდა ყურადღება სხვა რამეს ბის მსგავსი გრძნობაც კი გაგვიჩნდეს. მაგრამ გვინდა ყურადღება სხვა რამეს მივაპყროთ. ხომ არ გეცნაურებათ ნორჩი გიმნაზიელისადმი წაყენებული ბრალდება: "პოლონეთ-ინგლისის" შეთქმულება ბა: "პოლონეთ-ინგლისის" შეთქმულება იმ მიზნით, რომ ოდესა ხელთ იგდონ და გადასცენ დიდ პოლონეთს, "ზღვიდან ზღვამდე?" განა ეს ისეთივე სისულელე არ არის, როგორც 30-იანი წლების ბრალ-დებანი, როცა საბჭოთა არმიის მეთაუ-რები, კორპუსის მეთაურები და ბრიგადის მეთაურები იყვნენ ხან იაპონიის ჯაფუშები, ხან შეთქმულები ხელში ჩაგდების, მოსპობის, განადგურების მიზნით? 20-იანი წლების დამდეგისა და 30-იანი წლების შუა ხანების ფორმულირებები საოცრად მსგავსია. საოცრად მსგავსია.

ახლა კი დავუბრუნდეთ "მემორიალს". აღმართულ მემორიალში ხომ თუნდაც ერთი პატარა ქვით — გინდა თუ არა ეს უკვდავყოფილი აღმოჩნდება ნაუმ გუ-

ლადის ხსოვნაც, რადგან იგი დახვრიტეს ოცდაათიან წლებში სტალინის დროს, მაგრამ მემორიალში მშგენიეტი გუშნებტ []] მაგრამ მემორიალში მშვენიეთი გუმალმ—[]]
ელის ხსოვნის კვალსაც კი კვერ კოპოკინცექ ქ
ქმე მარტო ვენგრჟანოვსკაიას როდი ეხება, იგი ხომ მარტო არ ყოფილა. როგორც სწორად წერდა ნ. მანდელშტამი,
ადამიანებს ფენა-ფენად ცელავდნენ კატეგორიების მიხედვით. და რა ვუყოთ
იმათ ხსოვნას, ვისი სისხლიც ლარში მიედინებოდა? რა ვუყოთ იმათ ხსოვნას, ვის დინებოდა? რა ვუყოთ იმათ ხსოვნას, ვის სისხლსაც კლოზეტში ჩაშვებული წყლით რეცხავდნენ? რა ვუყოთ იმათ ხსოვნას, ოეციავდიეი? რა ვუყოთ ისიათ სირგიას, ვის სისხლსაც ძაღლები ლოკავდნენ მირ-გოროდის ქუჩებში? ნუ დაგვავიწყდება, რომ უზარმაზარი სახელმწიფოს უკლებლივ ყველა ქალაქში ეწყობოდა, რო-გორც კოროლენკომ უწოდა, გაუსამაბი

გორც კოროლენკომ უწოდა, გაუსამართლებელი, ადმინისტრაციული დახვრეტები.
რა ვუყოთ 1929 წლის მსხვერპლთ,
როცა მილიონობით უდანაშაულო გლეხს
ერეკებოდნენ ტუნდრაში, რომ სიცივისა
და შიმშილისაგან სული ამოხდომოდათ?
რა ვუყოთ 1933 წლის ათეულმილიონობით მსხვერპლს, როცა უკრაინაში, ყუბანში და ვოლგაზე მშობლები საკუთარ
შვილებს ჭამდნენ, რადგან იქ ინსპირირე-

გული იყო შიმშილი?

ბული იყო მიშმილი?
აპირებენ ახალი მემორიალი "მიუსადაგონ" ეგრეთ წოდებულ სანაპიროს
სახლს, მაგრამ სად, რომელ გეოგრაფიულ
წერტილში უნდა აღიმართოს უკრაინის,
ყუბანისა და ვოლგისპირეთის, ციმბირისა
და ჩრდილოეთ რუსეთის წამებულთა, ყაზახეთისა და ყირგიზეთის მესაქონლეთა,
ტაგიკეთის მებაღეთა, უზბეკეთის მშრომელთა, კავკასიის ხალხთა, ბელორუსთა,
წმინდა რუსული გუბერნიების გლეხთა მელთა, კავკასიის ხალხთა, ბელორუსთა, წმინდა რუსული გუბერნიების გლეხთა ხსოვნის მემორიალი?.. ვერც ერთ გეოგრაფიულ წერტილს, ვერც ერთ "სანაპიროს სახლს" ასეთ მემორიალს ვერ მიუსადაგებენ. მთელი ჩვენი მიწა მათთვის
ერთიანი მემორიალია. ნუთუ კვლავაც მორცხვად გავჩუმდებით იმის ხსენებაზე,
თუ როგორ უკანონოდ და მხეცურად
ამოკლიტეს მეთის ოგახი: ოთხი გოგო. თუ როგორ უკანონოდ და მხეცურად ამოყლიტეს მეფის ოკახი: ოთხი გოგო, ბიჭი, ქალები. შევეცდებით თუ არა, და-ვივიწყოთ "რუსეთში კაზაკობის გაუქმების" დეკრეტი, რომელშიც საგანგებო დანიშნულების ნაწილებს ევალებოდათ, დედაბუდიანად ამოეწყვიტათ კაზაკობა, და, რომელშაც (დეკრეტმა) შეიწირა მილიონზე მეტი კაზაკი, არის მონაცემები, რომ რუსეთში რევოლუციამდე იყო 360 000 ეკლესიის მსახური, 1919 წლის დამლევისათვის კი 40 000 დარჩა. დავივიწყოთ ეს? თუ თავი მოვიტყუოთ, რომ მსგავსი არაფერი მომხდარა? თუ ყოველ ცალკეულ შემთხვევაში აღვმართოთ ცაუკე მემორიალი?

ლკე მემორიალი!
მაშინ "მემორიალის" წერილის ხელის
მოწერაზე იმიტომ კი არ ვთქვი უარი,
რომ სტალინის რეპრუსიების მსხვერპლნი არ მიმაჩნია უკვდავყოფის ღირსად,
არმედ იმიტომ, რომ მათი უკვდავყოფით,
სამუდამოდ დავიწყების ჩრდილში დარჩება ყველა დანარჩენი მსხვერპლი. და ისინი ასობით, ათასობით უფრო მეტნი არიან, უფრო სასტიკი ხვედრი ერგოთ, რით ვხელმძღვანელობთ მემორიალს რომ ვქმნით, ნუთუ მსხვერპლთა რანგით? რამ-დენად სამართლიანია ეს და, არ მეშინია ვთქვა, რამდენად ზნეობრივი?

ᲗᲐᲠᲒᲛᲜᲐ **ᲓᲝᲓᲝ ᲠᲔᲑᲔᲠᲘᲐᲥᲛᲐ**.

გენუა. სასაფლაო... ტურისტების ჯგუ-ფი გაოცებული უყურებს აქაურობისათვის უჩვეულო სურათს: ჯერ კიდევ მიწა-შეუმშრალ საფლავთან სამი მამაკაცი დგას და რალაცას გაუგებარს მღერის. ორი მათგანი განსაკუთრებული გულმოდგინებით გამოთქვამს სიტყვებს. მესამე ცოტა არ იყოს დაბნეული გამოიყურება, თუმცა მოტივს ისიც აყოლებს ხმას...

საბჭოთა ჟურნალისტების დელეგაცია იტალიაში მოგზაურობდა. ჯგუფში ორი ქართველიც იყო: აბელ მიქიაშვილი და ქუთაისის პედინსტიტუტის დოცენტი ლა-შა დვალი. რომის, მილანის, პიზას დათვალიერების შემდეგ ჟურნალისტები გენუ-ას ჩავიდნენ. ისინი ოტელ "ოლიმპოს" ვრცელ ვესტიბიულში ტრიალებდნენ, ვი-დრე ნომრებში დანაწილდებოდნენ.

- მიქიაშვილი! — იძახის ჯგუფის მამასახლისი, -- ადმინისტრატორთან მიდი,

შენით ძალიან დაინტერესდა! აბელი ბარიერს მიუახლოვდა.

- თქვენ ჯორჯიანი ხართ? — რუსულის მსგავსი რალაც სიტყვებით მიახვედრა სათქმელი იტალიელმა. - გახლავართ.

ჯორჯიანო საბჭოთა კავშირიდან.

ხომ? — ისევ ჩაეკითხა იგი. post!

იტალიელმა განაგრძო რუსული სიტყვების მარაგის თავისებური დემონსტრირება, რაც საბოლოოდ ასე ჩამოყალიბდა: იგი იცნობს ერთ აქაურ ჯორჯიანოს და თუ სენიორს სურვილი ექნება, წარუდგენს კიდეც.

– სიამოვნებით! როდის შემახვედრებთ?

- ხვალ პორტიე არ მუშაობს, ისვენებს. ზეგ დილით, 12 საათამდე დაელოდეთ ნომერში და აუდენცია იქ შედგება.

მთელი მეორე დღე გენუის ღირსშესა-ნიშნაობის გაცნობას მოანდომეს საბჭოთა ჟურნალისტებმა. ან კი რაღა არ არის ღირსშესანიშნავი ამ უძველეს და ულამა-ზეს ქალაქში. ახლა იმის აღწერას აღარ შევუდგებით. მხოლოდ იმას დავძენთ, რომ შეხვედრისათვის დათქმულ დღეს იტალი-ელი ქართველის მოლოდინში მთელი დილა სასტუმროში ჯდომა, როცა გარეთ ამდენი საინტერესოა და შენ კი სულ რაღაც სა-მიოდე დღე გაქვს ხელოვნების ამ ნიმუშების დასათვალიერებლად, არაფერი სახარ-

დროის მოსაკლავად აბელი და ლაშა ბან-ქოს თამაშობდნენ. ბოლოს ლაშას ნერვებ-

მა უმტყუნა და აყვირდა:
— შე კაი კაცო, ამ ოხერ "დურაკას"
საქართველოში ვერ ვითამაშებდი, მაინც და მაინც გენუა იყო ამისთვის საჭირო? აბელი ტელეფონს დაწვდა. პორტიემ რომ ვერაფერი გააგებინა სტუმარს, ისღა მოახერხა ეთქვა: ჩემთან ჩამოდით და ყველაფერს აგიხსნითო. მერე კი აი რა გამოირკვა: ოტელ "ოლიმპოში" და საერთოდ
გენუის ყოველ სასტუმროში სისტემატურად ხედავენ წელში მოღუნულ, ჯოხზე
დაყრდნობილ მოხუცს. გაუთავებლად ერთსა და იგივე მოტივს ლილინებს ასევე ერთი და იგივე კითხვა აკერია პირ-ზე — "ხომ არ გაჩერდა თქვენთან საბკოთა დელეგაცია და არის თუ არა ვინმე კორკიანო ამ დელეგაციაში?" — მე ყოფილი მომღერალი გახლავართ.

ის რთული მოტივი დავიმახსოვრე კიდეც, ამბობს პორტიე, და რაღაც გაუგებარი

ჩაილილინა.

მერე, სად არის ის ჯორჯიანო? შეეკითხა ლაშა.

— ჯორჯიანო ყველაზე ახლოსაა ჩვენს დალაქთან, რადგან ყოველ მეორე დღეს წვერს იპარსავს. წეღან დალაქმა მითხრა — მთელი კვირა არ გამოჩენილა, ან ავად არის, ან მოკვდაო.

— მამაშენი მოკვდა შენი გაზრდის-თვის, — ქართულად ჩაიბურდღუნა აბელ-

— რა ბრძანეთ? — იკითხა იტალიელმა, — ისე, თუ მაინც და მაინც გინდათ ნამდვილი ამბის გაგება, სინიორებმა იქირავეთ ტაქსი. დალაქმა სახლის მისამართიც იცის, მიგიყვანთ.

ლაშა მაშინვე დათანხმდა. "ჯორჯი-ანოს" სახლში მისვლამდე პორტიემ დაამტკიცა, რომ ნამდვილი გენუელია. ჩინებული გიდი გამოდგა, ბევრი საინტერესო მოუთხრო ქართველებს.

და აი, ჩვეულებრივი სამსართულიანი სახლი გენუას ცენტრში. სუფთა, მოვლი-ლი სადარბაზო. მეხუთე სართული. ლაშა კარებზე წარწერას კითხულობს.

"ჩელინი ექიმ-სტომატოლოგი". კარი გაიღო და იმას, რაც მაღალმა, გამხდარმა იტალიელმა ქალმა ჩაიდინა, რა თქმა უნდა, სტუმართმოყვარეობას ევრ და არქმევთ... ეს უფრო სტუმრიხადმი შიში იყო: როცა შეიტყო, რომ ამ სსმეულჩდანს ს ორი ჯორჯიანოა, ისეთი ყვირილი ატეხა, ისე ენერგიულად იქნევდა ხელებს, რომ აბელს და ლაშას აურზაურზე გამოსული მეზობლების მოერიდათ და მაშინვე აპირებდნენ წამოსვლას. მაგრამ ახლა მათი იტალიელი გიდი გაჯიქდა, იგი ოლიმპი-ური სიმშვიდით იგერიებდა თავდასხმას და დაჟინებით უმეორებდა დედაკაცს ერთსა და იგივე გაავებულ შეკითხვას, როცა პირში ჩალაგამოვლებულები უკან გამობრუნდნენ და ტაქსში ჩასხდნენ, პორ-ტიემ საინტერესო ცნობები მიაწოდა სტუმ-

რელინი ნამდვილად ქართვველი ყოფილა და ასო-ასოდ დამარცვლა გვარი —
ჩელიდზე, ანუ ჭელიძე. იგი აქ, გენუაში
დაბადებულა და უცოლშვილო ყოფილა. ეს
ქალი მისი "ეკანომკა" გახლდათ და ახლა
იმიტომ ბობოქრობდა, რომ იფიქრა: საქართველოდან ჩამოსულნი ჩელინის ნივ-

თებს მომთხოვენო.

...ჩელინი 10 დღის წინათ გარდაიცვალა. საერთო სასაფლაოზე დაუსაფლავებიათ. სასაფლაოს ნომერია 11530.

– სასაფლაოზე! — მოკლედ მოჭრა ლა-

— მრიცხველს შეხედე ყოველ შემთხ-ვევისთვის — აფრთხილებს აბელი, თუმცა ერთი სული აქვს, ისე უნდა სასაფლაოზე მისვლა.

— ჯანდაბას, — ხელი ჩაიქნია ლაშამ, — მაინც არაფრის მყიდველები ვართ. უთხარი, სასაფლაოზე წაგვიყვანოს! — მიმართა პორტიეს. — მაგრამ მე რომ ამდენი დრო არა

30/36?

— არა უშავს რა! ...საფლავზე ერთადერთი თაიგული იყო. ისიც დამჭკნარი. რამდენიმე შაოსანი დაფარფატებდა საფლავებს შორის მოასფალტებულ ბილიკებზე, შიგადაშიგ ტურისტული ჯგუფებიც მოჩანდა.

კარგა ხანს იდგა ორი ქართველი უცნო-ბი თანამემამულის საფლავთან. მერე აბე-ლი ეკითხება პორტიეს:

თქვენ თქვით, რაღაც გაუთავებლად ერთსა და იგივეს ლილინებდაო, ხომ არ გახსოვთ მოტივი?

იტალიელი მოკრძალებით იღიმება.

ყოფილი მომღერალი ვარ-მეთქი, აკი გითხარით და ასეთი რთული სიმღერა ჯერ არ გამიგია. სპეციალურად ვთხოვე კორ-ჯიანოს, იმანაც რამდენჯერ გამიმეორა. აი ვნახოთ, თუ რამე მახსოვს! — და გაუ-ბედავად ამღერდა, მერე თანდათან გათამამდა, უფრო გამოიკვეთა მოტივი.

აბელი და ლაშა ერთხანს სულგანაბუ-ლი უსმენდნენ და მერე კი ნელ-ნელა აყ-ვნენ და ამღერდნენ, სიტყვებიც ჩააგვი-რისტეს მოტივში.

 — ლალე, რატომ არ ჩამოიარე, მე რომ დაგიბარე,

— ლალე, ლამის თორმეტ საათამდე ლა**შ**ფა ვაბრიალე...

გენუა, სასაფლაო, რომელიღაც ბუ-დემოშლილი ჭელიძის საფლავი და ძველი რაჭული სიმღერა სამუდამოდ შემორჩა asblinghmash ...

ᲒᲘᲕᲘ ᲞᲔᲚᲘᲫᲔ.

შკითხველს ვთავაზობთ რამდენიშე თავს ისტორიულ მეცნიერებათა დოქტორის 6. ვასეცკის წერილიდან "ლიკვიდაცია", რომელიც დაიბეჭდა "ლიტერატურნაია გაზეტაში" (1989

აზეთ "პრავდის" 1940 წლის 24 აგვისტოს ნომერში გამო-ქვეყნდა წერილი სათაურით: "საერთაშორისო ჯაშუშის სიკვდილი", სადაც ნათქვაში იყო: "ტელეგრაფის საშუალებით გვაცნობეს ტროცკის გრაფის სამუალებით გვაცთობეს ტორცეის სიკედილი. ამერიკული პრესა იუწყება, რომ თავდასხმა მოეწყო მექსიკაში, სა-დაც იგი ბოლო წლებში ცხოვრობდა". გამოაშკარავებული იყო აგრეთვე თავდამსხმელის სახელი, გვარი და მისი პოდაისსმელის სახელი, გვარი და ძისი პო-ლიტიკური ორიენტიკია — ჟაკ მორგან ვანდენდრაიში, "ტროცკის მიშდევარი და მასთან დაახლოებული პირი", ამას მოს-დევდა ტროცკის მოკლე პოლიტიკური ბიოგერაფია და მისი მოღვაწეობის დახასიათება: "ჩვენგან წავიდა კაცი, ვის სა-ხელსაც ყოველთვის ზიზღითა და წყევ-ლით წარმოსთქვამენ მსოფლითს მშრომელები, ვინც მრავალი წლის მანძილზე და-უღალავად იბრძოდა მუშათა კლასისა და მისი ავანგარდის — ბოლშევიკური პარტიის წინააღმდეგ. კაპიტალისტური ქვეყ-ნების ბურჟუაზიულმა კლასემმა უურთ-ბულესი მსახური დაჰკარგეს, უცხოეთის იაზვერვებმა კი მრავალნაცალი, დაგეში-ლაზვენტი, მკვლელობების ორგანიზატო-რი, ვინტ არავითარ საშუალებას არ თაობდა თავისი კონტრრევოლუციური კილისდა თავისი კისტოთეგანლეციური მიზნების განსახორციელებლად... ტრო-ცკი თავის დაგებულ ხლართებში გაება, მან ადამიანის სულიერი დაცემის ზღვარს

მიაღწია". ავისქმნას მუშათა კლასისა და საბჭოების ავისქმიას შუნააომდეგ. ტროცკი იყო ორ-ქვეყნის წინააომდეგ. ტროცკი იყო ორ-განიზატორო კიროვის, სკუბიშევის, მ. გორკის მკვლელობებისა, ახლა კი თვითონ გახდა საკუთარი ინტრიგების, ლალატისა და ბოროტმზრახველობის მსხვერპლი".

როგორც ვხედავთ წერილიც და ამ მკვლელობის მთელი ვერსიაც იმ ეპოქის სულისკვეთებითაა გამსჭვალული. იმ ხნიდან მოყოლებული არავის არსებითად აღარ უცდია ამ საქმეს მიბრუნებოდა, ადარ ჟედია ამ საქმეს მიბრუნებოდა, თუნდას ტროეკის ლეაწლის შეფასებას ამიან წლებში და ეს შემთხვევით არ იყო. ბალაში ჩჩებოდა სტალინის შეხელ დეგან გართა გა ცკიზმის წინააღმდეგ იდეური პოლემიკის შეთოდებით ბრძოლის მითითება.

ახლა უკანაც მოვიხედოთ, შევეცადოთ ამ ტრაგედიის ფინალური სცენის თავიდან ხილვას, რომელიც "პრავდის" სტატიამდე ოთხი დღით ადრე დატრიალდა. მოკლედ, ტროცკიზმისა და ტროცკის ფე-ნომენის ანალიზი, იქნებ, ღირდა საერთოდ, პოლიტიკური გამოძიების ლოგი-კის სახით გვეწარმოებინა. და მკვლელო-ბის ფაქტი აქ მხოლოდ პირველი რგოლია.

SIC INJUD COLING SING

ሮነ ፈነ**ሪ**ጠን?

മുദ്ധമെയ്യ ഉത്തെയുട

1940 წლის 20 აგვისტოს დაახლოებით სალამოს ექვს საააზე ნ. ი. სედოვამ (ტრო-ცკის მეორე ცოლი) კოიოაკანაში საკუ-თარ ბაღში შენიშნა თავისი მეუღლე ვილაც ახალგაზრდა კაცთან ერთად. ეს ახალგაზრდა პირველად სამი თვის წინათ ნა-ხა, მაშინაც საკუთარ სახლში, სწორედ იმ ბედუკუღმართ 24 მაისს, როცა მექსიკის არმიის ოფიცრებისა და პოლიციის ტანსაცმელში გადაცმულმა პირებმა თავდასხმა მოუწყვეს.

სედოვა ძალაუნებურად მოიბუზა, ის საზარელი შემთხვევა გაახსენდა. სმენას ჯერ კიდევ ახსოვდა ხანგრძლივი სროლის ხმა. ოთახის კედლებს 300-ზე მეტი ნატყვიარი აჩნდა. ფანჯრებში რამდენიმე აიკვიიო აინდა. ფაიკოეს ი აადცეისე ალმოდებული გრანატაც შემთაგდეს. ქა-ლმა უმნიშვნელო სიდამწვრე მიიღო, ტროცკი და მისი შვილიშვილი კი მსუბუ-

ქად დაიჭრნენ. ეაც დაიქომეს. ამ თავდასხმის მთელი პასუხისმგებ-ლობა ცნობილმა მხატვარმა-მონუმენტა-ლისტმა დავიდ ალფარო სიკეიროსმა იდო

სიკეიროსის ჯგუფისაგან განსხვავებით მკვლელი აგვისტოს იმ ჩახუთულ საღამოს მარტო იყო. აუჩქარებლად მოქმედებდა, ყოველი ნაბიკი მოზომილი ჰქონდა და ამით საოცრად ჰგავდა დოსტოევსკის უკვდავი რომანის გმირს როდიონ რასკო-

ლიტერატურული ანალოგის მსგავსად, რეალური მკვლელიც საგულდაგულოდ გეგმავდა თავდასხმას. ტროცკის ვილაში არსებობდა სავიზიტო ჟურნალი. მდივნე-ბის ჩანაწერების მიხედვით დადგინდა, თორმეტჯერ იყო რომ მკვლელი სულ თორმეტჯერ იყო ნამყოფი კოიოაკანაში. ტროცკისთან მი-

სი ვიზიტების საექრთო ხანგრძლივობა 4 საათსა და 27 წუთს შეადგენდა. რასკოლნიკოვმა მკვლელობის წინადღით მოინახულა თავისი მსხვერალი. თავდამსხმელიც მკვლელობის აქტამდე 12 დღით ადრე ეახლა ტროცკის. ყველა სხვა შემთ ადიუ ეაალა ტირსეკის უკეს ამ კერად ხან-გრძლივი გამოდგა მისი სტუმრობა — თითქმის ერთი საათი. და ამასთანავე სულ მარტონი ყოფილან.

სედოვა ამ შეხვედრას მკვლელობის გენერალურ რეპეტიციად თვლიდა, და სავსებით არაუსაფუძვლოდაც. ნამდვილად თვალშისაცემი იყო: ჩვეულებისამებრ აშვილი აულელგებელი ახალგაზრდა კაცი იმ დღეს აშკარად ღელავდა. ცხელოდა, მიუხედავად ამისა, სტუმარს ხელში ლა-ბადა ექირა. ალბათ, მაშინაც თან ჰქონდა ალპური წერაქვი (გავიხსენოთ რასკოლნი კოვის პალტოზე მარყუჟი, შიგ ნაჯახი რომ იყო გაყრილი). ვიზიტის საბაბი ფორმალური იყო — ტროცკის სთხოვდნენ, რედაქცია გაეკეთებინა ერთ-ერთი სტატიისათვის, სადაც ამერიკელ ტროცკისტებს შ. შახეამანსა და ჯ.ბერნხეიმს "მოძრაო-ბისაგან" განდგომისათვის აკრიტიკებდ-

აიეი. ვიდრე ტროცკი ხელნაწერს კითხულო-ბდა, სტუმარი ზურგს უკან ედგა, რაც აშკარად არასასიამოვნო იყო. ამის შესაახებ კიდეც ესაუბრა მეუღლეს ვიზიტს შემდეგ. საერთოდ მთელმა ამ წამოწყე-ბამ, სტატიამ და სტუმრობამაც ძალზე ააფორიაქა იგი, მაგრამ მაინც არავითარი ზომები არ მიუღიათ.

ათიეიი ათ იულიათ. და ი. დამაგეირგვინებელი აქტი. მკვლელმა სწორედ კეფაში ჩასცხო ალ-პური წერაქვი. დარტუმა ძლიერი გამოლ-გა. თავში შენაჭულების სიღრმე 7 სან-ტიმეტრი... მაგრამ რამდენიმე საათის გაერიეტორ... იგომ სახლებიე სახლება და-უკარგავს და არც მეტყველება. ექიმმაც განაცხადა, "სერიოზული არაფერიაო", მაგრამ დაშავებული მაინც სახწრაფოდ გადაიყვანეს საავადმყოფოში.

21 აგვისტოს, დილით, ავადმყოფი კიდევ უფრო მომჯობინდა და საფრანგეთის ეკონომიკის სტატისტიკური ცნობარიც კი მოითხოვა. შემდეგ მდგომარეობა მკვეთრად გაუარესდა. ქირურგი გ. ბაზი და მი-სი ხუთი ასისტენტი ყოველნაირად ცდისი ხუთი ასისტებტი ყოველააობად (ეგლ ლობდნენ პაციენტის გადაჩჩენას. (ედა უშედეგო აღმოჩნდა. ტრო(კოს უკანასქ-ნელი ფრაზა იყო: "მჯერა IV ინტერნა ციონალის ტრიუმცისა. წან, გამარჯვე-ბისაკენ!" 19 საათსა და 25 წუთზე ტროიკი გარდაიცვალა.

მკვლელი არ იყო ჟაკ მორგან ვანდენ-დრაიში, როგორც გაზეთი "პრავდა" გვაჩწმუნებდა. მკვლელი იყო კანადის მოიგოენებილა აქელელ იგი დადია არ განამირ-გილექ ეგნშე ფრენკ ჩექსონის პასპორ-ტით, იგივე ბელგის მოქალაქე ჟაკ მორ-ნარი, რომელიც შეგეთბეტული მტიტი ბიდან 1939 წლის თქტომბერში ტური სტად ჩამოსელიყო მექსოპო. მაგრამა გამონიების მსელელიბაში აღნიშნული სახელიც, გვარიცა და მოქალაქეობაც ყალ-ბი გამოდგა. მკვლელი სინამდვილეში ეს-

პანელი რამონ დელ რიო მერკადერია. იგი დაიბადა 1913 წლის 7 თებერვალს, გი დაინაში, საკმაოდ შეძლებულ ოჯა-ხში და ამ ოჯახის მეხუთე შვილი იყო. მა-ლე მერკადერის მშობლები გაიყარნენ და დედა ბავშვებთან ერთად პარიზში გადა-

რამონს მისი წრის ადამიანებისათვის დამახასიათებელი ბიოგრაფია ჰქონდა: სწავლა-განათლება ლიცეიში, არმია. 1935 წელს ესპანეთის ახალგაზრდულ მოძრა-ობაში მონაწილეობდა. დააპატიმრეს, ახალარჩეული სახალხო ფრონტის ხელისუ-

ფლებამ მალევე გაანთავისუფლა. 1939 წლის ზაფხულში მერკაღერი პა-რიზში გაეცნო აშშ მოქალაქეს, წარმოშობით რუს სილვია აგელოვა-მასლოვას. მასლოვა უყოყმანო ტროცკისტი და თვითონ ტროცკის მგზნებარე თაყვანისმცე-მელი იყო, მონაწილეობდა IV ინტერნა-ციონალის დამფუძნებელ კონფერენცია-ში (1938 წლის სექტემბერი, პარიზი).

ში (1938 წლის სექტემბერი, პარიზი), არამიშრიდელი გარეგრიბისა, მიშაკაცების ყურადღებას მოკლებული და მერ-ადერზე ჩამდენიმ წლით უფროსი სი-ლეია, მთელი არსებით გაიტაცა გრძნო-ბამ, გაელოვამ შერკადერი თავის და გააქარი, მასზეც კარვი შთაბექდილება მოახდინა აბალებარდა მიმაკაცის დამეგრი და გაიტის განტების გარეგრი გარეგრი განტების გაიტის განტების გარეგრი განტების გარეგრი გარეგ ცკის მიმდევარი იყო და კოიოაკანში ტროცკის სამდივნოში მსახურობდა. ქალების დახმარებით დაუახლოვდა მერკადერი ცოლ-ქმარს, ალფრედსა და მარ-გარიტა როსმერებს. როსმერები ტროცკის ოჯახთან მეგობრობდნენ და IV ინტერნაციონალის დამფუძნებელი კონფე-რენციის ორგანიზატორები იყვნენ. სწო-რედ მათი მეშვეობით შეაღწია მერკადე-რმა ტროცკის სახლში.

ᲗᲐᲕᲓᲐᲡᲮᲛᲘᲡ ᲛᲝᲢᲘᲕᲘ

დოსტოევსკის რომანის მკვლელს მხო-ლოდ სიმდიდრე როდი იტაცებდა, უნდოდა ყველასათვის და, უპირველეს ყოვლისა, საკუთარი თავისათვის დაემტკიცები-ნა, რომ შესწევდა უნარი ნაპოლეონობი-სა. მაგრამ რა მოტივით ხელმძღვანელო-

სა, მაგრამ რა მოტივით ხელმძღვანელო-ბდა ტროკეს მკვლელ? პოლიციის საიდუმლო აგენტემმა ვე-გერალ სანჩეს სალაზარის მეთაურობით დანამაულის ადგილზე მარკადერს ლაბა-დის ჯიბეში აღმთუჩინეს მკვლელის ხელ-მოწერილი მანქანაზე დაბეფილი ტექსტი. აღნაშნული იყო თარილიც — 20.08.1940. მოგვიანებით, გამოძიების მასალებში ტექსტი მოხვდა "ჯეკსონ მორნარის წე-ტიულს" საბილის გამოძიების მასალებში

მასში დაწვრილებით იყო აღწერილი მკვლელობის მიზეზები, თითქოსდა ეს მიზეზები დანაშაულის ძირითად ვითარე-

ბას განსაზღვრავდნენ: მერკადერს გული გასერუებოდა "უდიდესი პროლე-ტარული რევოლუციონერებისადმი", რო-მელიც შეეცადა მის გადაბირებას, რათა სსრკ-ში გაეგზავნა ტერორისტული და დივერსიული აქტების განსახორციელებლად. ტროცკი აგრეთვე თითქოს წინ აღ-უდგა მერკადერისა და აგელოვას ქორ-წინებას. ჩანაფიქრი აშკარა იყო. თავდაგითებას. ჩამაშვექტი აქვანა აქვანა მეტი მაქგანა სხმის ორგანიზატორებს სურდათ, დანა-შაულის მთელი პასუხისმგებლობა მერ-კადერისათვის დაეკისრებინათ, რომ იგი ეგრეთ-წოდებული მარტომკვლელის როლში გამოსულიყო, რომელმაც არა-შარტო იდეურ-პოლიტიკური, არამედ პირადი შეხედულებებიდან გამომდინარემ განახორციელა ეს თავდასხმა. ამასთანა-ვე, არავითარი დამაჯერებელი არგუმენვერ არ იყო განმტკიცებულ ეს აბსუ-რღული ვერსია. ნებისმიერი მიზეზის დასაბუთებისას მერკადერი იბნეოდა და საშინელ წინააღმდეგობაში ვარდებოდა საკუთარ თავთანაც და მხილებულ ფაქტებთანაც.

ასე, მაგალითად, მან რწმენა დაკარგა ტროცკის რევოლუციონერებისადმი. ამ მოსაზრებას შემდეგნაირად ხსნიდა: მისთვის საეჭვო გახდა ის, თუ რა სახსრებით ააგო მან და როგორ ცხოვრობდა კოიაოკანის ვილაში? დაპატიმრებისას მერკადერმა აღიარა ტროცკის დამოკიდებუ-ლება ამერიკულ იმპერიალიზმთან. ხოლო 1943 წელს სასამართლო პროცესზე ხაზგასმით აღნიშნავდა მის პროგერმანულ ორიენტაციას. მოტივირება მეტისმეტად ნათელი იყო — 1940 წელს გერმანია-საბჭოთა კავშირის ურთიერთობა განისაზიჭოთა კავშირის უოთიერთობა გახისა ზ-იფრებოდა თავდაუსსმცოლბის პაქტით და უშიშრად შეიძლებოდა ამერიკული იმპერიალიზმის დაგმობა. სამი წლის შე-მდეგ კითარება საგრმრიბლად შეიკვალა ახლა უკვე აშმ საბჭოთა კავშირის მოკავშირე გახდა, რაკი გერმანია ჩვენ-თან ომს აწარმოებდა.

არავითარ ლოგიკას არ ექვემდებარე-ბოდა ტროცკის მიერ მერკადერის დაქი-რავებაც სსრკ-ში გადმოსაგზავნად. მისი სიტყვებით იგი რამონის საბჭოთა კავ-შირში გადმოსროლას აპირებდა შანხაისა და მანჯურიის გავლით. ამასთანავე. ა ასაგუორი გაცოობ ასამუცხადა: "ამ აქტის უმთავრესი ამოცანა იყო წითელი არმიის მეომართა მორალური გახრწნა, აგრეთვე სამხედრო ქარხნებსა და სხვა საწარმოებში რიგი დივერსიული გეგმე-ბის განხორციელება".

მეტისმეტად რთული და სერიოზული დავალებებია. ასე არ ხდება ცხოვრებაში. უბრალოდ, პირველ შემხვედრს ასეთ დავალებას არ აძლევენ. ტროცკი კი მე-რკადერს მხოლოდ სამი თვე იცნობდა, ამას-

თანავე, არც თუ მაინცდამაინც დიდი ნდობით ეკიდებოდა. სავიზიტო კურნალის ჩანაწერებით თუ ვიმსგელებარ მასების თ ხნის განმავლობაში საათზეე გეტე ჩანე ეგრე ა დარჩენილან მარტონი, ერთმანეთის პირისპირ. რაზე შეიძლება მოლაპარაკება დროის ასეთ მცირე მონაკვეთში?.. მაგდროის ასეთ მცირე მოსაკვეთში?, მგა-რამ, დავუშვით, ტროიცეიშ მართლაც გა-დაწყვიტა მურკადერის სსრკ-ში გაგზავნა, არა საჭირო იყო ამის გავეთება მაინცდა-მაინც ჩინეთის გავლით? "ჯამუშმა" ნომ არც ენა იცოდა, არც ხალხს ცრობდა ნომ ისი ეცროპული წარმომავლობა კი, ბუნე-

ბრივია, ეჭვს გამოიწვევდა. დაბოლოს, ნაკლებსარწმუნოა ის ფაქ ტიც, რომ მისი და აგელოვას ქორწინების მთავარ წინააღმდეგობას ტროცკი წარმოადგენდა, რომელიც თუმცა კი იცნობდა აგელოვას, მაგრამ ძალიან იშვიათად ხვდებოდა მას. მაგალითად, 1940 წელს რვა თვის განმავლობაში აგულოვა მხოლოდ ორჯერ ესტუმრა ტროცკის კოიაოკანაში.

დასავლეთის ყველა მკვლევარი (კდილ-ობდა საფუძვლიანად გაეანალიზებინა მო-მხდარი ფაქტი და გამოეაშკარავებინა ტროცკის მკვლელობის ნამდვილი სულისჩამდგმელი, ყველა ერთ დასკვნამდე მი-

დიოდა — სტალინი. ამ აზრმა ჩვენს ქვეყანაშიც მოიკიდა ფეხი. გავიხსენოთ მ. შატროვის პიესა "შემდეგ... შემდეგ... შემდეგ..." ტროცკის მკვლელობაში სტალინის თანამონაწილეობა წარმოდგენილია, როგორც თავის თავად არსებული ფაქტი. დ. ვოლკოგო-ნოვის სტატიაში "რევოლუციის დემონი" მხილებულია მისი ნების უშუალო შემს-რულებელიც — ბერია, რომელმაც ტროიკის. სიკვდილის შემდეგ სამსახურებრივი დაწინაურებაც მიიღო.

306550

სექტემბერში შვეიცარიაში დაიპულა ი. რაისი, შინსახკომის თანამშრომელი, ტრორაისი, მიხსახეომის თახამ მოომელი, ტორ-(კუს მკგობარი, დალეპამდე ორი თვით ადრე IV ინტერნაკიონალის მხარეზე გა-დასვლასთან დაკავშირებით რაისმა კპ/ბ) (ენტრალურ კომიტეტში გაგზავნა წურო-ლი, რომლითაც სტალინი მის წონაალმდეგ ბრძოლისაკენ მოუწოდებდა. იქვე გათა ვაზობდა ბრძოლის გეგმასაც: "არი სახალხო ფრონტი, არამედ კლასობრივი ბრძო-ლა, არა კომიტეტები, არამედ მშრომელლა, ათა კოითტეტია, თაამცი ამორმელ-თა ჩარეგა ესპანეთის რევოლუ(ეიის გადა-სარჩენად... ძირს ტუქული სივიალიზმურ შესაზეგ პორ ქვეყანაში, უკან ლენიზმურ შესაზეგ პორ ქვეყანაში, უკან ლენიზმურ ინტერნა(ეთნალიზმისაკენ", რაისი ლო-ზანის გარეუბანში იპოვეს. მის სტულში უტყია აღმოჩნდა, აქედან 5 თავის არე-

1937 წლის ბოლოს ტროცკიმ კიდევ ერთი მსხვერპლის შესახებ შეიტყო — მა-ისში ესპანეთში გაქრა 34 წლის ჩეხი მოქალაქე ერვინ ვოლფი, რომელიც ტროც-კის პირად მდივნად მსახურობდა, როგ-ორც გაირკვა, იგი ესპანეთში აღმოჩნდა ПОУМ-თან კონტაქტის დასამყარებლად. ამ ორგანიზაციის მოღვაწეობას ტროცკი თუმცა აკრიტიკებდა, მაგრამ ის თავისი იდეურ-პოლიტიკური პოზიციებითა და მუშაობის მეთოდებით მაინც ახლოს იყო ტროცკისტულ და ანარქისტულ დაჭგუფე-

1938 წლის 13 ივლისს პარიზში გაურ-ქვეველ ვითარებაში გაქრა გერმანიის მო-ქალაქე რუდოლფ კლემენტი, IV ინტერ-

ტრადიციულად ასეა: სპორტის გულშემატკივართა გულისყური, უწინარესად, ფეხბურთისკენ არის მიპყრობილი. მთელი სპორტული მოძრაობის წარმატება-წარუმატებლობანი ისევ და ისევ საფეხ-ბურთო გუნდების შედეგთა ფონზე აღიქმება. აგერ უკვე მერამდენე წელიწადია, არ ულხინს ქართულ ფეხბურთს, მის ლიდერს — თბილისის "დინამოს". წარსულს ჩაბარდა ის დრო, როცა დინამოელები ლამაზი გამარჯვებებით გვახარებდნენ, როცა ჩვენი სტადიონის ოთხმოციათასიანი ტრიბუნები, დიდი საფეხბურთო სპექტაკლის მოლოდინში, პირთამდე ხალხით ივსებოდა.

ოთხმოციან წლებში, დიუსელდორფის ტრიუმფის შემდეგ დაწყებული ეს კრიზისი აქამდე გამოგვყვა და არავინ უწყის, ჩვენი ფეხბურთი როდის გაიმართება წელში. გარანტიას არავინ იძლევა, მაგრამ გულშემატკივარს სრული უფლება აქვს, იკითხოს: სწორ გზას ადგას თუ არა ჩვენი გუნდი, ვუახლოვდებით, თუ ვშორდებით -მიზანს?

სამწუხაროდ, ეს კითხვა, შეიძლება ითქვას, აქამდე უპასუხოდ რჩებოდა. თითქმის ყოველი სეზონის შემდეგ იცვ-ლებოდა თბილისის "დინამოს" ხელმძღვანელობა და თითოეული ახალი უფრო-სი მწვრთნელი გვარწმუნებდა, ცოტა მო-იცადეთ, სულის მოთქმის საშუალება მო-გვეცით და ყველაფერი რიგზე იქნებაო. ამ დაპირება-შეპირებებში საქმე იქამდე ამ დაპირება-შეპირებებში საქმე იქამდე მივიდა, რომ გუნდს უმაღლეს ლიგაში ყოფნა-არყოფნის პრობლემა დაუდგა. შარშანდელი მეთოთხმეტე ადგილი წარ-მატებად არავის ჩაუთელია, მაგრამ არც საყვედური დასცდენია ვინმეს — აქაოდა, კოლექტივმა პროგრამა-მინიმუმი შეასრულა, მეტისმეტი მომთხოვნი ნუ ვიქნებიბითო. სპორტულ წრეებზე მოგახსენებთ, თორემ გულშემატკივარი ვერასოდეს შეურიგდება "დინამო" — აუტსაიდერს, ამავე დროს ბუნებით ოპტიმისტი გახლავთ და უკეთესი ხვალინდელი დღის იმედით

ცოცხლობს. აი. დაიწყო ახალი საფეხბურთო სეზონი, უმაღლესი ლიგის გუნდები ნაბიჯ-ნაბიჯ შეუყვნენ ცხრათვიან მარათონს და ფეხბურთის მოყვარულის გულში, ნებსით თუ უნებლიეთ, იმედმა დაისადგურა: იქ-ნებ ამ სეზონში? (ასე იყო შარშან, შარ-შანწინ, იმის იქით, მაგრამ, სამწუხაროდ,

და უკეთესი ხვალინდელი დღის იმედით

ნაციონალის ერთ-ერთი ტექნიკური მდი-ვანი, აგრეთვე ტროცკის მდივანი 1933-

ვანი, აგრეთვე ტროცკის მდივანი 1933-1935 წლებში. იმავე წელს მეხიკოში მოეწყო ტროც-კიზე თავდასხმის პირველი მცდელობა. საეჭვო პირი ცდილობდა კოიოაკანის ვილაში შეღწევას, თითქოსდა გამოგზავნი-ლი საჩუქრის გადასაცემად. მცდელობა ლი საჩუქრის გადასაცემად. მცდელობა უკუგდებულ იქნა. მაგრამ "შიკრიკი" უკ-ვალოდ მიიმალა და მის ასავალ-დასავალს ვეღარ მიაგნეს, თუმცა სახლიდან მოშორებით დატოვა ასაფეთქებელი ნივთიე-რებების შეკვრა.

ამ დღიდან უკვე ნათელი გახდა, რომ ჯადოსნური წრე შეკრულიყო. ტროცკიმ თვითმკვლელობაზე ფიქრი დაიწყო. ყოველ დილით იმეორებდა: "წუხელ არ მო-გვკლეს. კიდევ ერთი დღე გვაჩუქეს". ამ ოპერაციის ერთ-ერთი მონაწილე

იყო ლეონტიევისა და რაბინოვიჩის ფსე-ვდონიმით ცნობილი, შინსახკომის პოლ-

კოვნიკი ლეონიდ ვიტინგონი.

სწორედ ვიტინგონმა გადაიბირა მერკადერის დედა — კარიდადი... საყვარლად გაიხადა, მერე კი მისი მეშვეობით ჩაითრია საქმეში მერკადერი. სწორედ ვიტინგონი აღმოჩნდა ის "უცნობი", რომელმაც მერკადერის ჩვენებით, 1939 წელს,
პარიზში გადასცა მას კანადელი ჯეკსონის პასპორტი და 5 ათასი დოლარი ოკეანის გაღმა სამოგზაუროდ. ვიტინგონი ის გაღმა სამოგზაუროდ. ვიტინგონი იყო ავტორიც "ჯეკსონ მორნარის" წერილისა, რომელიც დაპატიმრებისას უპოვეს მერკადერს. ტროცკის მკვლელობის დღეს ვიტინგონი და კარიდადი მერკადერს კოიოაკანის ვილის შორიახლო
ელოდნენ. მზადყოფნაში იყვნენ, რათა
მკვლელი წინასწარ დაგეგმილი მარშრუტით გაემგზავრებინათ. მაგრამ ეს არ მო-

შიუხედავად ამისა, მერკადერი ბედის ანაბარა არ მიუტოვებიათ: ეხმარებოდ-

ნენ ადვოკატებით, ხოლო მაშინ, როცა სასამართლომ მექსიკური კანონით სას-ჯელის უმაღლესი ზომა — 20 წლით პა-ტიმრობა მიუსაჯა, ხელს უწყობდნენ სასჯელის მოხდის დროს.

მის შემდგომ ცხოვრებასაც ადვილად წარმოიდგენთ. 1960 წელს განთავისუფლებული მერკადერი ნახეს კუბაში, შემდეგ პრაღასა და მოსკოვში, მერე ისევ კუბაში. იგი გარდაიცვალა ჰავანაში, როგორტ პრესა იუწყებოდა, 1978 წლის ოქტომბერში, თითქმის წელიწადნახევრის

ავადმყოფობის შემდეგ. - ცხოვრებიდან წავიდა კაცი, ვინც ნათელს მოჰფენდა ტროცკის მკვლელობის საიდუმლოებას. თუმცა, არც ისაა გამორიცხული, რომ მას არც არაფერი სცოდ-ნოდა მის მიერ ჩადენილი დანაშაულის მომზადებისა და ორგანიზების შესახებ.

თარგმნა მიმოზა ძიძიგურმა

SSUTEL EDDANATION 8183331

ყველა იმედი გვიცრუვდებოდა, ილუზია თვალსა და ხელს შუა ქრებოდა).
წლევანდელი ჩემპიონატის პირველი მატჩებით თუ ვიმსჯელებთ, ისეთი პირი უჩანს, რომ "დინამოს" ეყოფა ძალა და ოსტატობა, პირველ ათეულში მაინც მოი-კიდოს ფეხი. სხვათა შორის, უფრო დიდი მიზნები არც გუნდის ხელმძღვანელობას თაუსაბაბს დი მიზნები არც გუნდის ხელმძღვანელობას დაუსახავს: "თავისი პოტენციით თბილისის ამჟამინდელი "დინამო" არ არის
სამეულის გუნდი და მაღალ ადგილებზე
ფიქრი თავის მოტყუებას ნიშნავს, მაგრამ
ერთი რამ შემიძლია თამამად გითხრათ:
წლეულს გუნდი უკეთესად ითამაშებს,
ვიდრე შარშან", — ასე თქვა დინამოელთა უფროსმა მწვრთნელმა დავით ყიფიანმა დიღმის საწვრთვნელ ბაზაზე გამართულ პრესკონფერენციაზე.
"დინამოს" მწვრთნელთა და რესპუბლიკის სპორტულ ჟურნალისტთა ეს ტრადი-

კის სპორტულ ჟურნალისტთა ეს ტრადი-ციული შეხვედრა ახალი საფეხბურთო სე-ზონისათვის სამზადისს მიეძღვნა. ჩვენი ფეხბურთელები, შეიძლება ითქვას, უჩვე-ულოდ ადრე ჩაებნენ ამ სამზადისში. კოულოდ ადრე ჩაებნენ ამ სამზადის მი. კო-ლექტივის ძირითადი წევრები ჯერ კი-დევ 18 დეკემბერს გამოიხმეს შვებულე-ბიდან. მიზეზი ცნობილია: იტალიაში უნდა გამართულიყო "ნაპოლი"-"დინამოს" საქველმოქმედო მატჩი, მაგრამ ტექნიკური მიზეზების გამო. დათქმულ ვადაში ამ შეხვედრის გამართვა ვერ მოხერხლა სამავიდროთ ლინამოთლიბმა წლის და და. სამაგიეროდ, დინამოელებმა წლის დასაწყისში უმასპინძლეს დასავლეთ გერმა-ნიის ჩემპიონს — ბემენის "ვერდერს", ამ მატჩის შემოსავალი სომხეთში მიწისძვრისაგან დაზარელებულთა დახმარების ფონდში გადაირიცხა. ჩვენი ფეხბურთელების თამაშმა საკმაოდ კარგი შთაბეჭ-დილება დატოვა, გუნდს არც ზაარბრიუ-

კენისა და დასავლეთ მერლინის საერთა-შორისო ტურნირებში შეურცხვენია თავი. მერე იყო საწვრთნელი შეჯიბრებები ლესელიძესა და თბილისში, საკონტროლო მატჩები საბჭოთა თუ უცხოურ კლუბებთან. ერთი სიტყვით, გუნდი ინტენსიურად ემ-ზადებოდა სეზონის ოფიციალური შეხვედ-რებისათვის და, თუ რამდენად ეფექტური და ნაყოფიერი იყო ეს პერიოდი, ამაზე პასუხს ისევ და ისევ საკავშირო ჩემპიო-ნატი გაგვცემს. ახალ სეზონს ნებისმიერი საფეხბურთო

კოლექტივი ცვლილებებით ხვდება. "დი-ნამოს" შემადგენლობაშიც გამოჩნდა ახა-ლი გვარები, თუმცა მთავარი სიახლე ის არის, რომ თბილისის "დინამომ" დამოუ-კიდებელი სამეურნეოანგარიშიანი საფეხბურთო კლუბის სტატუსი მიიღო. ვიშედოვნებთ, ეს ფერიცვალება სასიკეთოდ წაადგება რესპუბლიკის პირველ გუნდს, შთლიანად ქართულ ფეხბურთს. პროფე-

კლუბის შექმნის იდეა, მოგეხსენებათ, ახალი არ არის. ნათქვამია: ჯობს

გვიან, ვიდრე არასდროს.

ბოლოს და ბოლოს, ნავსი გატყდა საბჭოთა ფეხბურთი, მისი უმაღლესი ეშელონი, ნელნელა პროფესიონალურ რელლონი, ნელნელა პროფესიონალურ რელ-სებზე გადადის. ამის წინაპირობა ქვეყანა-ში მიმდინარე რევოლუციურმა პროცესე-ბმა შექმნეს. სპორტი, ცხადია, ვერ დარ-ჩებოდა ამ პროცესების მიღმა. ახალი საქ-მე ძნელად, ზიგზაგებით მიიკვლევს გზას. საფეხბურთო კლუბის ორგანიზატორებს არაერთი დაბრკოლების დაძლევა მოუხ-დათ. სირთულეები მომავალშიც იქნება, მაგრამ მთავარია, რომ პირველი ნაბიჯი გადადგმულია და ამ ნაბიჯს მიესალმება სა-ზოგადოებრიობა. გულშემატკივართა დიზოგადოებრიობა, გულშემატკივართა დი-

ზემონახსენებ პრესკონფერენციაზე, მოგ-ვიანებით კი თბილისის "დინამოს" საფეხბურთო კლუბის დამფუძნებელ კრებაზე, მწვრთნელებმა, სპეციალისტებმა დეტალურად ისაუბრეს კლუბის მუშაობის პრინციპებზე. საფეხბურთო კლუბი — ეს არის დამოუკიდებელი საზოგადოებრივი არის დამოუკიდებელი საზოგადოებრივი ორგანი ზაცია ყველა იურიდიული უფლებით. კლუბს აქვს თავისი საფინანსო ანგარიში, ბეჭედი, ემბლემა, სამკერდე ნიშანი. მის მუშაობას წარმართავს საბჭო, უმაღლესი ორგანოა კონფერენცია. კლუბს ჰყავს პრეზიდენტი, ვიცე-პრეზიდენტები, პასუხისმგებელი მდივანი. შემოსავლის ძირითადი წყაროა მატჩებზე დასასწრები ბილეთების რეალიზაცია, ინდივიდუალური და კოლექტიური საწევრო შენატანები, საფეხბურთო ლატარეა, რეკლამა. ვარაუდობენ, რომ თბილისის "დინამოს" საფეხბურთო კლუბის წლიური შე-

ვარაუდობენ, რომ თბილისის "დინამოს" საფეხბურთო კლუბის წლიური შემოსავალი დაახლოებით 1 მილიონ 300
ათასი მანეთი იქნება, კლუბის შენახვა კი
მილიონ 200 ათასი მანეთი დაჯდება. მოგება ისევ და ისევ ფეხბურთს მოხმარდება. კლუბის მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის განმტკიცებას, ბავშვთა ფეხბურთის
განვითარებას, სპორტის ამ სახეობის პოპულარი ზაციას, კლუბის პირობებში, ცხაპულარიზაციას. კლუბის პირობებში, ცხადია, მნიშვნელოვნად იზრდება ფეხბურ-

თელთა საპრემიო ფონდიც.
რაც მთავარია, იზრდება კოლექტივის
თითოეული წევრის პასუხისმგებლობა;
ეს მეტად მნიშვნელოვანი მომენტია. აქამდე, მეტნაკლებად ყოველთვის იგრძნობოდა სწორედ პასუხისმგებლობის, კოლექტივისა და გულშემატკივართა წინაშე მოვალეობის გრძნობის დეფიციტი. კლუბი,
უწინარესად, საქმისადმი პროფესიულ დამოკიდებულებას გულისხმობს. ვფიქრობ, ამით ყველაფერია ნათქვამი.

ᲔᲚᲒᲣᲯᲐ ᲒᲔᲠᲘᲨᲕᲘᲚᲘ

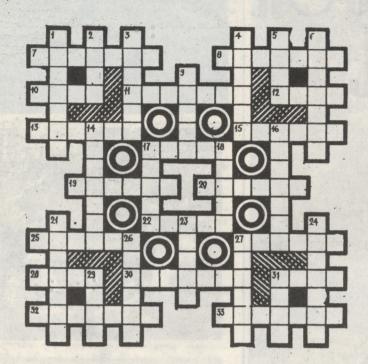

JAML3MACI

თარაზულად: 7. მოწყობილობა ეკრანზე ინფორმაციის ხედვითი გამოსახულებისათვის; 8. ერთნაირი ნაკეთობის დასამზადებელი ნიმუში; 10. ატმოსფერული მოვლენა. 11. საქართველოს მდინარე; 12. შექსპირის ნაწარმოების პერსონაჟი; 13. ერთი ხელობის ოსტატ-ხელოსანთა გაერთიანება, ამხანაგობა; 15. სოფელი ზუგდიდის რაიონში; 17. დასარტუმელი მუსიკალური ინსტრუმენტი; 19. მცოხნელი ცხოველი; 20. აკრობატებისა და მოვარგიშეებისათვის სახტომი ბადე; 22. ნახევრად ძვირფასი ქვა. 25. მაზარა. 27. რსფსრ-ს საოლქო ცენტრი; 28. დაბლობი, ვაკე ადგილი; 80. შინ დამზადეპული აბრეშუმის თხელი ქსოვილი; 81. ყვითელყვავილიანი ფოთოლცვენია ბუჩქი; 82. საყნოსი თამბაქო, 83. ბერძნული მითოლოგიის გმირი.

შვეულად: 1. დამსახურების ან წარმატებისათვის გაცემული მოწმობა; 2. დასავლეთ სამოას დედაქალაქი; 8. წინამძღოლი, მეთაური; 4. თეთრი ან მოცისფრო კრისტალური ნივთიერება; 5. ქვეყნის ნაწილი, ტერიტორია, რაიონი; 6. ცხენის მოსართავი; 9. გაზი; 14. ერთი სახელმწიფოს მიერ სხვა ქვეყნის ტერიტორიის ძალით შეერთება, დაპყრობა; 18. მფრინავი სსრ კავშირის გმირი; 17. ქებირი; 18. ზღაპრული შინაარსის იგავი; 21. ნიკარაგუის დედაქალაქი; 23. ვაზის რქა; 24. დიდი ბრიტანეთის ადმინისტრაციულ-პოლიტიკური ნაწილი; 26. "ვეფხისტყაოსნის" პერსონაჟი; 27. ა. ხაჩატურიანის ბალეტი; 29. იაპონიის ფულის ერთეული; 31. ჩანაფიქრი, აზრი, თვალსაზისის.

ച്ചെടുന്നു പ്രത്യാപ്പുന്നു പ്രത്യാപ്പുന്നുന്നു പ്രത്യാപ്പുന്നു പ്രത്യാപ്പുന്നു പ്രത്യാപ്പുന്നു പ്രത്യാപ്പുന്നു പ്രത്യാപ്പുന്നു പ്രത്യാപ്പുന്നു പ്രത്യാപ്പുന്നു പ്രത്യാപ്പുന്നുന്നു പ്രത്യാപ്പുന്നു പ്രത്യാപ്വുന്നു പ്രവ്യാപ്വുന്നു പ്രവ്യാപ്വുന്നു പ്രവ്യാപ്വുന്നു പ്രവ്യാപ്വാന്നു പ്രവ്യാപ്വാന്നു പ്രവ്യവ്വാന്നു പ്രവ്യാപ്വാന്ന് പ്രവ്യാപ്വാന്ന് പ്രവ്യാപ്വാന്ന് പ്രവ്യാന്ന് പ്രവ്യാപ്വാന്ന് പ്രവ്യാപ്വാന്ന് പ്രവ്യാപ്വാന്ന് പ്രവ്യാവ് പ

ᲛᲔ-8 ᲜᲝᲛᲔᲠᲨᲘ ᲒᲐᲛᲝᲥᲕᲔᲥᲜᲔᲑᲣᲚᲘ ᲙᲠᲝᲡᲕᲝᲠᲓᲘᲡ ᲒᲐᲡᲣᲮᲔᲑᲘ

თბრბზულბდ: 7. ტარასოვა; 8. სამაჯური; 9. ვატი; 10. პულოვერი; 12. ატრიბუტი; 15. "ტანგეიზერი"; 17. მარში; 19. ანაპა; 21. არმია; 23. თაფლი; 24. იკაბია; 27. ბარდო; 28. აგარა; 29. კრიმინალისტიკა.

შვეულად: 1. ბისკვიტი; 2. ფლავი; 3. სესია; 4. ტრადიცია; 5. ბროლი; 6. რურუა; 11. რენტგენი; 13. "ტრემბიტა"; 14. საფარა; 16. აპრილი; 18. შოთი; 20. "ნონა", 22. ანტონიში; 23. თალათინი; 25. ტრიკო; 26. მარაო.

გარეკნის პირველ გვერდზე: სინგაპური, არნოლდ გეგეჭკორი.

გადაეცა წარმოებას 7. 02. 89 ხელმოწერილია დასაბეჭდად 29, 03, 89. უე 09230 ქაღალდის ზომა $70 \times 108^{1}/_{3}$. გარეკანი, ჩანართი და ტექსტი იბეჭდება ოფსეტური წესით. ფიზიკური ფურცელი 3, პირობითი ნაბეჭდი ფურცელი 1,2, სააღრიცხვო-საგამომცემლო თაბახი 5,69. ტირაჟი 50.000 შეკვეთა 300 ფასი 35 კაპ.

380096. თბილისი, ლენინის ქ. № 14, საქართველოს კპ ცკ-ის გამომცემლობის სტამბა.

Ежемесячный общественно-политический и литературно-художественный журнал «Дроша» («Знамя»), (на грузинском языке). 380096, Тбилиси, ул. Ленина, 14. Типография издательства ЦК КП Грузии.

Адрес редакции: 380008, Тбилиси, 2, пр. Руставели, 42.

356MF333

ᲥᲐᲚᲐᲥᲔᲑᲘ ᲓᲐ ᲔᲙᲝᲚᲝ**Გ**ᲘᲐ

OAMSTEN SOTEOMOSSS

შვიდი საუკუნის წინ, 1309 წელს, პულჩა კატო — ქალაქ ტენოჩტიტლანის მცხოვრები სიკვდილით დაუსჭიათ იმის გამო, რომ იგი ხის ნაშხირს წვავდა ქალაქის ქუჩაზე.

დღეისათვის მეხიკოში, მექსიკის დედაქალაქში, რომელიც განლაგებულია სწორედ იმ ძველი ტენოჩტიტლანის ადგილსამყოფელზე, ნამწვავი გაზის რა-ოდენობა ატმოსფეროში მეტია, ვიდრე ნიუ-იორკში, გოგირდის ორჟანგისა, ვიდრე ლონდონში, ხოლო ჰაერი გამონაბოლქვებით ჭუჭყიანდება ათქერ უფრო მეტად, ვიდრე რეინის ველზე (რეინის ველი ითვლება ყველაზე უფრო განვითარებულ რაიონად წარმოების მხრივ მთელ დასავლეთ ევროპაში).

რა თქმა უნდა, ახლანდელი კანონმდებლობა გაცილებით ჰუმანურია, ვიდრე ადრინდელი, მაგრამ ასეთი ჰუმანურობაც კატასტროფამდე ხომ არ მიდის?

3500600 45005880

ამერიკის შეერთებულ შტატებში საპატენტო სისტემა 1790 წელს შემოიღეს. ასორმოცი წლის შემდეგ მასში შეიტანეს შესწორება ახალი მცენარეების შესახებ და აი, ახლა მიმდინარეობს კამათი იმაზე, შეიძლება თუ არა გამოგონებად ჩაითვალოს ახალი ცხოველებისა და ცოცხალი ორგანიზმების შექმნა.

ბიოტექნოლოგიისა და გენური ინჟინერიის წარმატებით განვითარებამ ჩიხში მოაქცია კანონმდებლები. თაგვებში შეჰყავთ ვირთხის ჰორმონი და ისინი ხდებიან ისეთივე ძლიერნი, როგორც დისნეის მიკი-მაუსი. თამბაქოს ფოთლები, ღამით ანათებენ იმის გამო, რომ მათ შეურიეს ციცინათელების გენი. თხას ეზრდება ცხვრის ბეწვი და ასე შემდეგ. "მაგრამ ნურავის ნუ ექნება იმის იმედი, რომ ქათამს ექნება ოთხი ბარკალი, ან კიდევ ბაყაყი შეჯ-ვარდება ძროხასთან", — განაცხადა ამერიკელმა ბიოლოგმა...

ჭერჭერობით იურისტები კამათობენ, ხოლო ფერმერებმა შეამჩნიეს, რომ ლორებს, რომლებსაც შეუყვანეს ადამიანის ზრდის ჰორმონი მჭლე ხორცის მისალებად, გადაეცათ მხოლოდ ისეთი ადამიანური ავადმყოფობები, როგო-რიცაა არტრიტი და... სიელმე.

ᲡᲘᲧᲕᲐᲠᲣᲚᲘ... გ**Ო**ᲗᲚᲘᲓᲐᲜ

არა მარტო უბედურ შემთხვევებს გვაუწყებს ბაზღვაო ფოსტა — ბოთლში მოთავსებული წერილები. როდესაც შოტლანდიელ ქიმი კერშს თხუთმეტი წელი შეუსრულდა, მან დაწერა წერილი, სადაც მისი მისამართი ალინიშნა. მოათავსა წერილი ბოთლში, დაახურა საცობი და გადააგდო ზღვაში. ბოთლმა გაიარა ოთხასი მილი და მოხვდა ნორვეგიის ნაპირებზე, სადაც იგი ზღვიდან თოთხმეტი წლის ევკი ოლრენმა ამოიღო. მან დაუწერა ქიმს პასუხი, რომელიც უკვე ჩვეულებრივი ფოსტით გაუგზავნა.

ეხლა უკვე ქიმი და ევკი აღარ წერენ წერილებს ერთმანეთს — მას შემდეგ რაც ისინი დაქორწინდნენ და ერთ ჭერქვეშ ცხოვრობენ.

ᲙᲝᲙᲐ-ᲙᲝᲚᲐᲡ ᲡᲐᲘᲓ**Უ**ᲛᲚᲝ

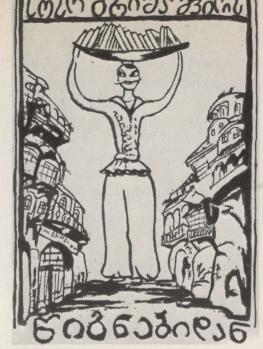
კოკა-კოლა მსოფლიოში ერთ-ერთი უველაზე უფრო პოპულარული სასმელია. თითქმის ასი წელია, რაც კონკურენტი ფირმების ქიმიკოსები თავს
იტეხავენ მისი შემადგენლობის ანალიზზე. დღევანდელი დღისათვის ცნობილია,
რომ გარდა საიდუმლო ნაერთისა, რომელსაც ჰქვია "მერხანდიზ 7-იქს"-ი
სასმელი თითქმის მთლიანად შესდგება გაზირებული წულისაგან, დამ.
წვარი შაქრის, ფოსფორმჟავას, კოფეინის, კოკას ფოთლისა და კოლის თხილის ექსტრაქტისაგან. ფირმა არავის არ უმხელს ამ საიდუმლოს
და არ ამხელს იმ პირთა ვინაობასაც, ვინც იცის ეს საიდუმლო. არსებობს ლეგენდა, რომ ეს ფორმულა იცის მხოლოდ ათმა პიროვნებამ მსოფლიოში. თუ ამ ბატონებს უცბად დაავიწუდებათ შემადგენლობით და წავიდნენ კომერციულ ბანკში "ტრესტ კომპანი ოფ კორკია", სადაც სარდაფში ცხრაკლიტულის მიღმა, სეიფში დევს კონვერტი წარწერით, რომელიც შეიცავს
"მერხანდიზ"-ის მთლიან ფორმულას.

რ ე დ ა ქ ც ი ი ს მ ი ს ა მ ა რ თ ი:

380008, თბილისი 8, რუსთაველის პრ. 42.
ტეფელონები: მთავარი რედაქტორის —

99-54-66, პ/მგ. მდივნის — 99-82-69, განყოფილებათა გამგეების — 98-28-42,
რედაქციის სამდივნოსი — 99-54-66.

რედაქციას შეგოსული გასალა აპტორს
არ უბრუნდება.

ექსლიბრისი ნახატი ლადო გუდიაშვილისა

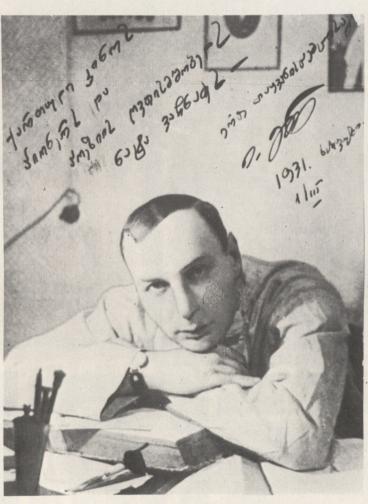
"გადასახლება" ხარფუხიდან ლენინის ქუჩაზე (ფოტოშარჟი)

ი. გრიშაშვილი. ნახატი ელენე ახვლედიანისა

ფოტოშარჟი

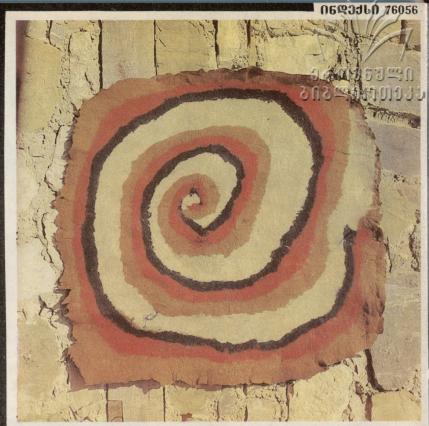
ნახატი ს. ნადარეიშვილისა.

ლი თბილისიდან. 6 ქოქიაშვილისა

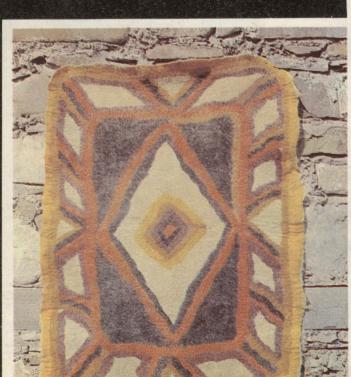
გამომცემლობა "ხელოვნება" გამოსაცემად ამზადებს დავით და თამილა ბუზუკაშვილების მიერ შედგენილ კრებულს სერიიდან "ღიმილი, ლიმილი..." გთავაზობთ რამდენიმე შარუს ამ კრებულიდან.

ჰარმონიის გაკვეთილები

ქართველ მხატვართაგან ერთ-ერთი პირველთაგანია თამარ გელაშვილი, რომელმაც ხელახლა ააღორძინა და მაღალ ხელოვნებამდე აიყვანა სახალხო რეწვის სახეობა.

თექა საჭოჭმანო მასალაა, რომელიც განსაკუთრებულ ოსტატობას მოითხოვს.
მხატვრის ხალიჩებში შერწყმულია აკვარელის სინაზე და გრაფიკის სისალუქე. მართალია, ის ნამუშევრები ერთი შეხედვით
უბრალოა, მაგრამ იგი შეიცავს დროისა
და საკუთარი შემოქმედების განსჯის სასიკეთო მარცვალს. აღსანიშნავია, რომ თამარ გელაშვილი ხუთი პერსონალური გამოფენის ავტორია.